

BASARA:
SAHRANITE ME
KAO MOG DEDU

RADIĆ
KOALICIJA
CRNOG SOKOLA

KO IMA VAJLD
KARD ZA EU
Panović

TELESKOVIĆ
Šta Amerika stvarno
sprema Srbiji

BROJ 1771 - CENA 350 DINARA
- CG 3,5 € - BH 6,5 KM - HR 4,5 €
- SI 0,45 € - MK 200 DEN

Nedeljnik

18. DECEMBAR 2025.

350 DINARA

DOSIJE
KUŠNER
Make
Generalštab
Naš Again

Da li je ovo jedini
čovjek s neupitnom
funkcijom u zemlji?

EKSKLUZIVNI
INTERVJU
VELJKO PAUNOVIĆ
SELEKTOR
SRBIJE

I MENE
SU BILI
OTPISALI,
a to ne sme
da se događa

➤ 0 deset godina čekanja
➤ 0 kultu tima i nacije

➤ 0 odnosu navijača prema reprezentaciji
➤ 0 igračima koje imamo i koje smo izgubili

➤ 0 promenama
koje nas čekaju

OVAJ PUT KUPI OSIGURANJE

PUTNO ONLINE
general.rs

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Valjarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Piščević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radošević (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Kako su se usudili?

5 | Lice nedelje
Valentina Moravčević

6 | Kušner i mi
Make Generalštab
Naš Again

8 | EU integracije
Dalje ide
Crna Gora

10 | Ekonomija
Evro (ni)je 120

12 | Ante Tomić
Feral i mi

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Putin i Tramp neće zbaciti Zelenskog s vlasti, ma koliko se trudili. Ukrajinski predsednik pašće jer ne samo što nije uspeo da iskoreni korupciju u svojoj zemlji nego nije uspeo da je eliminiše ni iz svog najbližeg okruženja. Pod istragama za korupciju završili su svi ljudi od najvećeg poverenja

Ko je za smrtnu kaznu

Iako je u Srbiji smrtna kazna ukinuta 2002, masovni zločini prethodnih godina proizveli su i debatu o njenom vraćanju **28**
Piše Marko Tica

Algoritmom na Evropu

Klinč Evrope i Amerike, započet dolaskom Donalda Trampa na vlast, u finišu ove godine prevazilazi klasičan trgovinski i diplomatski spor **36**
Piše Pavle Zlatić

Gubavci su među nama

Briga o lepri podseća na zaludnog zavisnika od serija koji strepi šta će biti sa lepom Hurem dok mu deca plaću u susednoj sobi **44**
Piše Zoran Radovanović

Svaki broj Nedeljnika treba pročitati od korice do korice, ali je, verujte, jako važno da to sa ovim novim izdanjem učinite čim pre, a poželjno pre petka po podne. Da, znamo da među našim čitaocima ima onih koji vole da „guštaju“ tekstove, da ih ostave da se krčkaju do vikenda, a onda natenane...

Ali u petak je najpopularnija srpska slava, a mi vam nudimo idealan „cheat sheet“, sa obiljem tema o kojima možete da pričate...
... I da se posvodate? Pa, ako je verovati eseju Veljka Miladinovića naslonjenom na političku analizu Zorana Panovića, neće biti mnogo svađe, jer se više i ne družimo, makar ne kao nekada.
Nema veze, ne ustručavajte se da pričate o Generalštabu, ratu u Ukrajini, Ilonu Masku, gubi, Feral tribjnu, terorizmu...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIA
6 meseci	6.500 5.500
12 meseci	13.000 7.999

Dostupno
u digitalnom
formatu
nedeljnik.rs

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

/NEDELJNIK

/NEDELJNIK

/NEDELJNIKMAGAZIN/

/COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampavanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Kako su se usudili?

„**O**no što najviše osećam jeste – kako se ova zemlja usuđuje da dopusti da mi se ovo desi dva puta?“

Ne volim tekstove koji kreću citatom, ali ovo je jedan od najstrašnijih koje sam pročitao. I njega je u *Njujork tajmsu*, neposredno posle masovne pucnjave, ispričala Mija Treti, studentkinja treće godine Univerziteta Braun, koja je nekoliko godina ranije u srednjoj školi u Kaliforniji ranjena u stomak u istoj takvoj pucnjavi. I zaista? Kako su se usudili?

NIŠTA NE POKAZUJE NEUSPEH JEDNOG DRUŠTVA kao ovo. Ali i čitave generacije koja je to ostavila svojoj deci.

Njihova pobuna je očigledna. I više nego opravdana.

A mi samo možemo da se zapitamo kako će izgledati generacije odrasle u tolikoj nesigurnosti.

STATISTIKE KAŽU DA GLOBALNO NASILJE PADA. Ali nikad ono nije bilo prisutnije u svim sferama društva.

Šta je naša reakcija? Posle 11. septembra, i toga da je svako mogao da se vozi tim avionom, ili da sedi u toj zgradi, zaigle smo aerodrome. I zaključali pilotske kabine. I to iz biznis razloga, pošto više niko ne bi leteo avionima. Danas u Americi rastu firme s KD vratima za škole. Obezbeđenja. Prodaju se prozori otporni na metke, kao i vrata koja se iz-

nutra automatski zaključavaju. To je rešenje?!

A ne javni podatak da kada je Clinton zabranio automatske puške, masovno pucanje je palo za 43 odsto, da bi kada ga je Buš ponovo dozvolio skočilo za preko 2.000 odsto.

NEMA TU VIŠE SILE. KAO ŠTO nije bila u „Ribnikaru“, sa čaletom koji je dete vodio na pucanje s pokretnim metama, u Duboni, gde je opet čale, maltretirao sve i držao arsenal oružja u kući, ili kod nadstrešnice na koju je neko nalio tone betona.

„Pa šta“. Klasičan mafijaški zaplet, kao u „Breakin’ Bad“ ili svim mafijaškim filmovima, gde se sve radi za porodicu.

Ubijaš druge porodice da bi zaštitio svoju. Ajde...

„LEVIJATAN“, TOMASA HOBSA, IZ 1651. I teorija da je prirodno stanje sveta kaos: takmičenje, nasilje, pohlepa, rat, lični interes i ekonomska nesigurnost.

I jedino rešenje, država koja može da obezbedi red i funkcionalno društvo.

Čak je i tiranija bolja od toga, kaže Hobs. No, to je bilo pre 400 godina.

GLEDAO SAM MILA LOMPARA U NEKOM podkastu. I jasno je da on nije moja šolja čaja. I često priča iste stvari.

No, sada je ispričao nešto što je meni zaparalo uši. Kaže da građanska opcija, i posebno levičarsko-građanska, sve vreme ne priznaje da i desnica može da

bude demokratska. Zar to nije ono što je puklo između Đinđića i Koštunice?

I očigledno nam uništilo šansu da postanemo normalno demokratsko društvo.

O TOME ODLIČAN TEKST PIŠE VELJKO Miladinović, uoči najpopularnije srpske slave.

Onaj fenomen za koji mnogi misle da i dalje postoji, da na slavama svi sede zajedno.

Što i ne bi trebalo da bude neko čudo. Niti je bilo do ovog vremena.

Čuvena zabluda Đinđićeve slave. Iako je to tad bilo normalno.

Kao i u TV studijima.

DAKLE, NIJE PROBLEM DA LI JE neko levo ili desno. Posebno za slavskim stolom.

Ali je i tu problem ako je neko za diktaturu (levu ili desnu, meni je svejedno).

Ili za agresiju, mizoginiju... Kriminallac.

Ili meni u poslednje vreme najgori – oportunisti.

Koji su simboli „Pa šta Srbije“.

TU NEMA LEKA. I TO ZNAMO i iz istorije. Samo je pitanje kada će doći do svačijih vrata.

I ono da tad neće imati ko da se pobuni za tebe. Ako se ne buni ni za decu, onda je jasno da je pravi Levijatan.

Samo je pitanje – Kako smo se usudili? **N**

SLEDEĆE NEDELJE

Tradicionalni novogodišnji dvobroj

na duplo većem broju strana i s temama koje su se mesecima pripremale...

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

Očuvanje Generalštaba povlači jasnu crvenu liniju. Nakon ove pobede moramo ostati na oprezu i ne smemo dozvoliti da se nešto slično ikada ponovi. Neophodno je da se posvetimo zaštiti kulturnog nasleđa na svaki mogući način, jer je ono danas u nezavidnoj situaciji. Čuvajući prošlost, borimo se za budućnost!

Valentina Moravčević (22)

ČLANICA INICIJATIVE „ANSAMBL GENERALŠTAB“
STUDENTKINJA KONZERVACIJE I RESTAURACIJE FPU

KUŠNER, TRAMP I MI KRAJ VELIKIH PLANOVA?

Make Generalštab Naš Again

Šta nakon zvaničnog odustajanja zeta američkog predsednika od projekta vrednog 750 miliona evra i jednog optužnog predloga protiv aktuelnog ministra?

Piše Milana Milošević

Čini se da je priča o Generalštabu konačno dobila svoj epilog. Ili se on barem nazire. Nakon iscrpljujuće borbe građana, a odnedavno i Tužilaštva za organizovani kriminal, Džared Kušner, zet američkog predsednika Donalda Trampa, odustao je od svog projekta planiranog na mestu ovog kulturnog dobra.

„Pošto značajni projekti treba da ujediniju, a ne da dele, i iz poštovanja prema narodu Srbije i gradu Beogradu, povlačimo našu prijavu i povlačimo se u ovom trenutku“, poručio je portparol Kušnerove privatne investicione firme „Affinity Partners“.

Prema ugovoru koji je tadašnji ministar saobraćaja i infrastrukture Goran Vesić potpisao sa Džaredom Kušnerom, plan je bio da se Generalštab zameni luksuznim hotelom sa poslovnim prostorom i više od 1.500 stanova.

Doduše, kako je to predsednik Srbije Aleksandar Vučić objasnio, nije ovde reč bila o prodaji, već o zakupu investicije na 99 godina, vredne „najmanje 650 miliona evra“.

Međutim, osvrćući se na Kušnerovu objavu o povlačenju dogovorenog projekta, predsednik Srbije je na konferenciji za novinare ukazao da smo izgubili investiciju od 750 miliona evra.

Tom prilikom najavio je i krivične prijave protiv svih lica koja su, kako je kazao, doprinela urušavanju i ekonomskom podriivanju Republike Srbije.

Konzervatorka Estela Radonjić Živkov ispričala je za Nedeljnik da smo „svi mogli pretpostaviti da Džared Kušner, bez obzira na sve, svakako neće učestvovati u nekim nezakonitim radnjama da bi napravio jedan od hotela kakvih ima širom sveta“.

„S obzirom na to da se ovde pokazalo da postoje radnje koje su nezakonite, da je podignuta optužnica, da je istražni postupak u toku, moglo se verovatno i očekivati povlačenje firme Džareda Kušnera. Vidim da je to jedna mala pobeda. Ali, s druge strane, i dalje je na snazi taj lex specialis, i dalje je na snazi odluka iz prošle godine da se skida status kulturnog dobra s Generalštaba, tako da moramo biti jako obazrivi šta će vlast u Srbiji dalje planirati

sa zgradom Generalštaba, jer on trenutno ne uživa nikakvu zaštitu“, poručila je sagovornica.

OPTUŽNI PREDLOG PROTIV SELAKOVIĆA

Povlačenju Kušnerovog projekta prethodio je optužni predlog koji je TOK podigao protiv ministra kulture Nikole Selakovića i još troje osumnjičenih.

Tužilaštvo za organizovani kriminal, prvi put u svojoj istoriji i prvi put u ovom veku, pokrenulo je istragu i optužni predlog protiv jednog aktuelnog ministra.

Optužni predlog podignut je pod sumnjom da je Selaković zloupotrebio službeni položaj i falsifikovao službenu ispravu. Sa njim su okrivljene još tri osobe.

Šest meseci do pet godina zatvora je kazna koja se predviđa za zloupotrebu službenog položaja po stavu 1, dok je za falsifikovanje službene isprave zaprećeno tri meseca do pet godina zatvora.

Protiv optuženih se vodi skraćeni postupak.

Vanja Bajović, profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, objasnila je za Nedeljnik da se skraćeni krivični postupak vodi za krivična dela sa

To je jedna mala pobeda. Ali, s druge strane, i dalje je na snazi taj lex specialis, i dalje je na snazi odluka iz prošle godine da se skida status kulturnog dobra s Generalštaba, tako da moramo biti jako obazrivi šta će vlast u Srbiji dalje planirati sa zgradom Generalštaba

ESTELA RADONJIĆ ŽIVKOV,
KONZERVATORKA

propisanom kaznom zatvora do osam godina.

„Dakle da li će se voditi skraćeni ili redovni postupak, ne zavisi od tužilaštva već od težine krivičnog dela koje se okrivljenom stavlja na teret“, ispričala je profesorka Bajović.

DALJI TOK PRAVNE PROCEDURE

PROFESORKA JE POJASNILA I KAKO ĆE dalje teći pravna procedura.

„Kako je reč o skraćenom krivičnom postupku, optužni predlog ne prolazi fazu potvrđivanja od strane vanraspravnog veća, već sudija pojedinac ispituje da li je optužni predlog propisno sastavljen, da li je sud nadležan, da li je potrebno bolje razjašnjenje stvari, da li postoje razlozi za odbijanje ili odbacivanje optužnog akta. Ako smatra da ovakve smetnje ne postoje, sudija zakazuje glavni pretres“, ispričala je Vanja Bajović.

U tom slučaju, kako je navela, rok za zakazivanje glavnog pretresa je 30 dana, jer se „u ovom slučaju okrivljeni brani sa slobode“.

„Ali radi se o instruktivnom roku, čije propuštanje ne povlači nikakve pravne posledice, drugim rečima ne postoji nikakva smetnja da se suđenje zakaže i kasnije“, ukazala je profesorka Bajović.

S obzirom na to da je predsednik Srbije izjavio da se „gone oni koji nisu ništa krivi“, te da će da ih pomiluje, pitali smo profesorku kada bi tako nešto moglo da se desi.

„Ne zahteva se da je krivični postupak započet, jer Zakonik o krivičnom postupku razdvaja krivično gonjenje od krivičnog postupka. Držeći se strogo ovih, po meni, nelogičnih odredbi i ne ulazeći u neosnovanost samog instituta abolicije, proizilazi da predsednik može da već da pomilovanje, jer je krivično gonjenje započelo samim pozivanjem okrivljenog od strane tužilaštva“, zaključila je Vanja Bajović.

JOŠ TROJE OPTUŽENIH U OVOM SLUČAJU

OPTUŽNI PREDLOG JE PODIGNUT I PROTIV sekretarke Ministarstva kulture Slavice Jelače, v.d. direktora Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture Gorana Vasića i v.d. direktora Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Beograda Aleksandra Ivanovića.

Goran Vasić je priveden sredinom maja. Vasić je, naime, priznao da je dokument na osnovu kojeg je Generalštab skinut iz registra zapravo bio falsifikat.

U nastavku istrage TOK je na saslušanje pozvao i direktora Gradskog zavoda za zaštitu kulture Aleksandra Ivanovića koji je tačno otkrio ko je sve to konkretno tražio. On je imenovao Nikolu Selakovića da je „više puta zahtevao da dostavi predlog za ukidanje zaštite“.

BIRN je otkrio da je Ivanović rekao da su iz Mini-

starstva kulture tražili da on „lično sastavi obrazloženje, jer direktor Republičkog zavoda nije sposoban da to uradi“.

Dalje, TOK je osumnjičio i Slavicu Jelaču, jednu od najbližih saradnica Nikole Selakovića, za „produženo krivično delo zloupotreba službenog položaja u saizvršilaštvu“.

Navodno, kako je objavio Insajder, Jelača je na saslušanju potvrdila da je zajedno sa direktorima Republičkog i Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, preduzimala radnje neovlašćene pripreme dokumentacije, na osnovu kojih je Vlada Srbije donela odluku o prestanku svojstva kulturnog dobra zgradama Generalštaba.

OBNOVA GENERALŠTABA

SUPROTNO TOME ŠTO POJEDINCI IZ DANAŠNJE vlasti Generalštab nazivaju ruševinom, konzervatorica Estela Radonjić Živkov ukazala je za Nedeljnik da je njego-va obnova moguća i tehnički utemeljena.

„Svako kulturno dobro, prema svim međunarodnim dokumentima i konvencijama koje smo mi kao država ratifikovali i koje mi kao struka konzervatorska poštujemo, čak i ako je uništeno tokom vojnih intervencija, može se obnoviti na osnovu originalnih projekata koje mi posedujemo. Čak i da je zgrada Generalštaba uništena tokom bombardovanja, mogla se rekonstruisati na osnovu tih projekata. Ovde nemamo ni rušenje Generalštaba, jer sve analize koje su rađene govore o tome da je on oštećen, a ne srušen. Ta oštećenja nije problematično sanirati, verovatno je i mnogo jeftinije nego ga rušiti i praviti nešto na njegovom mestu“, objasnila je konzervatorica.

KAKO STOJI U ODLUCI O UTVRĐIVANJU Generalštaba za kulturno dobro, navela je konzervatorica, obnova bi išla prema onome što je originalni projekat arhitekta Nikole Dobrovića.

„Taj originalni projekat ostavlja na sebi i pečat onoga što je Generalštab preživeo ‘99. godine i bombardovanja, a možda i ovoga što sada preživljava. Značajno je i to da objekat ostane na tom mestu, s obzirom na mesto na kome se nalazi i s obzirom na namenu koju je on imao prvobitno. Jako je bitno da ta namena ostane ista ili slična, odnosno da odgovara nameni kulturnom dobru. Više neće sigurno biti ceo za vojsku i za Ministarstvo odbrane. Jedan deo svakako može da ostane u toj funkciji, ali druge funkcije ne mogu nikako biti privatne, zabavnog karaktera, turističke, hotelske ili koje su već tu bile planirane, već moraju ostati javne. To bi mogle da budu različite ustanove kulture, mogli bi da budu prostori koji su svima dostupni, jer to je jedno svedočanstvo vremena i jedan spomenik svih građana Srbije“, zaključila je sagovornica. **N**

**NE ULAZEĆI U
NEOSNOVANOST
SAMOG
INSTITUTA
ABOLICIJE,
PROIZILAZI DA
PRESEDNIK
MOŽE DA VEĆ DA
POMILOVANJE,
JER JE KRIVIČNO
GONJENJE
ZAPOČELO SAMIM
POZIVANJEM
OKRIVLJENOG
OD STRANE
TUŽILAŠTVA
Vanja Bajović,
profesorka
Pravnog fakulteta**

► PROŠIRENJE EU SLUČAJ CRNA GORA

Bonjour, Montenegro

Kolebanje Francuza uoči zatvaranja poglavlja nije imalo veze sa potencijalnom „uslugom“ Aleksandru Vučiću i zvaničnom Beogradu, već sa unutrašnjim političkim prilikama u Petoj republici

Piše Petar Komnenić (Podgorica)

„CRNA GORA NIKAD NIJE BILA BLIŽA Evropskoj uniji“, saopštila je evropska komesarka za proširenje Marta Kos nakon Međuvladine konferencije između Crne Gore i EU na kojoj je zatvoreno još pet poglavlja.

Formalno, Crna Gora je najbolji kandidat sa ukupno 12 zatvorenih poglavlja.

Marta Kos nije propustila priliku ni da istakne da je pred državom kandidatom još dosta posla, posebno na polju vladavine prava, stavljajući akcent na imenovanja koja obezbjeđuju nezavisno pravosuđe i sudijske odluke lišene političkog pritiska. „To takođe znači nastavak snažne borbe protiv kriminala, kako kriminalne mreže ne bi mogle da kupuju uticaj i zarobe javne institucije.“

Crna Gora je u utorak zatvorila poglavlja 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga, 4 – Sloboda kretanja kapitala, 6 – Privredno pravo, 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, te poglavlje 13 – Ribarstvo.

**UPUĆENI TVRDE
DA JE IZJAVA
NJEMAČKOG
KANCELARA
FRIDRIHA
MERCA KOJI JE,
NEOČEKIVANO,
U PRISUSTVU
PLENKOVIĆA
IZJAVIO DA BI
SA CRNOM
GOROM TREBALO
PREĆI NA
SLEDEĆI STEPEN
PRIBLIŽAVANJA,
ZAPRAVO
ANTICIPACIJA I
PREDUPREĐIVA-
NJE PROBLEMA
KOJI CRNU GORU
OČEKUJU I IZ
ZAGREBA**

IAKO I NA UNUTRAŠNJEM PLANU MNOGI vjeruju da napredak na EU putu Crna Gora najviše duguje želji ključnih članica da u rovitom trenutku pokažu želju za proširenjem i pošalju poruku da unija ima budućnost, Marta Kos je naglasila da EU nije humanitarna organizacija te da ovo nije božićni poklon kako se čulo od jednog predstavnika države članice.

Par dana unazad bilo je krajnje neizvjesno da li će Francuska učestvovati u „pakovanju poklona“. Ta zemlja se u petak na sjednici Komiteta stalnih predstavnika država članica usprotivila zatvaranju poglavlja 11 i 13, ali je nakon serije diplomatskih aktivnosti, domaćih i stranih, ipak dala zeleno svjetlo.

Podsjetimo, najava blokade zatvaranja poglavlja stigla je samo 24 časa nakon poruke kancelara Njemačke Fridriha Merca koji je posjetu Hrvatskoj iskoristio da poruči da bi trebalo početi pisanje ugovora o pristupanju Crne Gore EU.

Nema dovoljno informacija na osnovu kojih bi se moglo jasno zaključiti zašto su Francuzi prvo zategli uže, a nakon par dana promijenili odluku. Kako tvrde upućeni izvori, njihovi predstavnici su inicijalno tvrdili da poglavlja nijesu spremna za štrik, ne navodeći konkretne razloge.

IAKO JE U OPTICAJU BILA VERZIJA da je zatezanje Francuske „usluga“ srpskom predsjedniku Aleksandru Vučiću koji je u susret ovoj odluci od briselskih zvaničnika tražio da zemlje Zapadnog Balkana u paketu uđu u EU, malo je informacija i realnih argumenata koji bi podržali tu tezu.

Upućeni tvrde da bi razloge za kolebanje Francuza trebalo tražiti u tamošnjim unutrašnjim političkim prilikama, tim prije što je do problema došlo nakon što je francusko ministarstvo poljoprivrede dalo pozitivno mišljenje za svih pet poglavlja.

Emanuela Makrona 2027. godine čeka izborna trka za ostanak na predsjedničkoj poziciji, a priča o proširenju mu navodno ne odgovara jer se opozicioni i desničarski Nacionalni front snažno protivi širenju zajednice.

Ima i onih koji smatraju da je do zatezanja došlo zbog vaganja oko toga da li bi prednost trebalo dati možda Moldaviji, da bi razloge trebalo tražiti i u kompleksnom statusu Ukrajine, a spekulacije idu toliko daleko da se pominje i tender i interesovanje francuskih kompanija za crnogorske aerodrome.

Crna Gora se nada završetku pregovora do kraja 2026, a upućeni tvrde da je izjava njemačkog kancelara Fridriha Merca koji je, neočekivano, u prisustvu Plenkovića izjavio da bi sa Crnom Gorom trebalo preći na sledeći stepen približavanja, zapravo anticipacija i predupređivanje problema koji Crnu Goru očekuju i iz Zagreba.

Zasada nema ozbiljnijih pomaka u rješavanju otvorenih pitanja sa Hrvatskom koja sebe doživljava kao regionalnog lidera. Zagreb je nakon ishi-

Jedan glas kompanije – snaga koja gradi poverenje

trene i kontroverzne odluke Podgorice o donošenju rezolucije o Jasenovcu, u kojoj su mnogi prepoznali udovoljavanje Beogradu, na listu nepoželjnih osoba stavio više crnogorskih visokih funkcionera.

Crna Gora se nalazi u foto-finišu pregovora, ali ta faza zna da bude i najdelikatnija. Poslanik vladajućeg PES-a i član skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu Miodrag Lako- vić nedavno je kazao da ima utisak da strane službe koriste krize u crnogor- skom društvu, sa namjerom da uspire crnogorski integracioni proces.

TAJ UTISAK JE IZNIO GOVOREĆI o postavljanju spomenika ratnom zločincu Pavlu Đuri- šiću u Beranama, koji je i bivši crno- gorski premijer povezao sa BIA, ali i o nedavno organizovanim ksenofobnim protestima protiv turskih državljana.

Poslanik vladajućeg PES-a i član skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu Miodrag Lako- vić nedavno je kazao da ima utisak da strane službe koriste krize u crnogorskom društvu, sa namjerom da uspire crnogorski integracioni proces

Pod političkim pokroviteljstvom Vučićevog političkog partnera u Crnoj Gori Milana Kneževića prije par dana je u opštini Zeta, naslonjenoj na Podgo- ricu, organizovan referendum na kome su se građani te opštine pod Kneževi- čevom kontrolom maltene jednogla- sno izjasnili protiv izgradnje sistema za prečišćavanje otpadnih voda, tražeći promjenu lokacije što bi državu koštalo desetina miliona eura.

Predsjedavajući Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Tomas Vajc ranije je upozorio da bi blo- kada izgradnje ovog postrojenja ugro- zila zatvaranje poglavlja 27 i evropski put Crne Gore. Izgradnja mora početi do 31. decembra, a mještani predvo- đeni Vučićevim partnerom u Crnoj Gori već su na toj lokaciji nezakonito razapeli šatorska krila i poručuju da se neće pomjerati. **N**

PIŠE JOSIF JUŠKOVIĆ, DIREKTOR SEKTORA PRAVNIH POSLOVA, GALENIKA

Da li ste pedesetih godina prošlog veka čuli za funk- cije poput HR-a ili Compli- ance-a? Tada su postojali kadrovska služba i prav- ni poslovi. Novo vreme i potrebe velikih kompanija donose složenije organizacio- ne strukture, pa je funkcija Corporate Af- fairs tiho postala jedan od ključnih oslo- naca modernog poslovanja. Ova funkcija danas predstavlja strateški centar koji ob- jedinjuje pravne poslove, komunikacije, usklađenost poslovanja i odnose s držav- nim institucijama – sa jednim ciljem: za- štititi reputaciju i izgraditi poverenje.

Sinergija koja pravi razliku

Savremene kompanije više ne mogu da priušte razdvojene, parcijalne pristu- pe u organizacionim strukturama. Regu- latorni zahtevi rastu, tržišta se menjaju, a javnost očekuje brzinu, jasnoću i do- slednost. U takvom okruženju, sinergija pravnog pristupa, strateške komunikaci- je, usklađenost poslovanja i korporativ- nih poslova postaje neophodna za zdrav rast. Upravo ta sinergija omogućava kom- paniji da govori jednim glasom, da pred- vidi potencijalne rizike i da blagovreme- no reaguje. Jedna kompanija – jedan glas.

Brend i reputacija – nematerijalna snaga

U Galenici, Corporate Affairs se razvija iz jasnog razumevanja da je

brend najdragocenija nematerijalna imovina kompanije. Brend prevazi- lazi granice regulatornih procedura i komunikacionih smernica – brend je pažljivo građen sistem koji ujedinjuje dosledne poruke, proaktivan pristup reputacionim izazovima i harmonič- nu komunikaciju sa celokupnom jav- nošću.

Reputacija nije rezultat trenutnih kampanja već dug proces ulaganja i sa- zrevanja. Stiće se mukotrpnim radom, a može biti izgubljena u jednom danu. Potvrđuje se kroz transparentnost, od- govornost, poštovanje regulatornih okvira i stalnog dijaloga sa institucijama i javnošću. Corporate Affairs u Galenici upravo ima tu ulogu – čuvara reputaci- je i brenda.

Pogled u budućnost

Razvoj veštačke inteligencije dodat- no ubrzava globalno poslovno okru- ženje, čineći funkciju Corporate Affa- irs-a neophodnom. Od kompanija se očekuju brže reakcije, veća odgovor- nost i čvršća povezanost sa društvom. Uspostavljanjem integrisanog Corpo- rate Affairs modela, postavljamo teme- lje za dalje jačanje brenda i reputacije. Ovakvim pristupom, Galenika potvr- đuje ambiciju da raste kao moderna, transparentna i odgovorna kompani- ja, spremna za izazove koji dolaze ili su već tu.

EKONOMIJA NARODNA BANKA SRBIJE

Evro (ni)je 120

Inflacioni cilj ostaje isti kao i u ovoj godini – između 1,5 i 4,5 odsto

Piše Milica Rilak

Narodna banka Srbije (NBS) objavila je projekcije i ciljeve za 2026. godinu kroz novi programski dokument, u kojem se kao prioritet ističe očuvanje cenovne stabilnosti.

U dokumentu pod nazivom „Program monetarne politike“, centralna banka navodi da njihov osnovni cilj ostaje nepromenjen, a to je postizanje i održavanje stabilnosti cena, uz tvrdnju da se time doprinosi boljem poslovnom okruženju.

NBS u dokumentu objavljenom u Službenom glasniku ističe da je cilj monetarne politike definisan kao godišnja procentualna promena indeksa potrošačkih cena u visini 3%, uz dozvoljeno odstupanje od $\pm 1,5$ procentna poena.

To znači da inflacioni cilj ostaje isti kao i u ovoj godini – između 1,5 i 4,5 odsto.

Ovaj okvir dogovoren je sa Vladom i trebalo bi da važi do 2028. godine. Da bi se inflacija zadržala u ovim granicama, NBS planira da koristi referentnu kamatnu stopu kao glavno oružje.

MEĐUTIM, NBS OSTAVLJA SEBI PROSTOR ZA manevrisanje, ističući da zahvaljujući metodologiji repo aukcija može da prilagodi monetarne uslove i između sednica Izvršnog odbora, što bi trebalo da omogući fleksibilnost u sprovođenju monetarne politike.

Kada je reč o vrednosti dinara, NBS ne najavljuje promene u pristupu, već nastavlja sa politikom koja se zvanično naziva rukovođeno plivajući devizni kurs.

U dokumentu stoji da će se intervencije na međubankarskom deviznom tržištu sprovoditi s ciljem ublažavanja oscilacija kursa dinara prema evru, radi očuvanja stabilnosti cena i finansijskog sistema.

Kao garanciju za ovu stabilnost, NBS navodi stanje svojih rezervi. U programu se tvrdi da devizne rezerve zemlje koje su znatno iznad nivoa koji je utvrđen kao adekvatan predstavljaju važan element otpornosti domaće ekonomije.

Centralna banka obećava da će i tokom 2026. godine ostati dosledna u održavanju ovih rezervi, rukovodeći se prvenstveno načelima sigurnosti i likvidnosti.

Devizne rezerve, prema poslednjim podacima, dostigle su vrednost od 29,4 milijarde evra.

**NBS UKAZUJE
DA SE IZNOS OD
OKO 120 DINARA
ZA EVRO, KOJI
SE SAMO KOD
POJEDINIH
MENJAČA
POJAVLJIVAO
NA MENJAČKIM
TABLAMA
I POTOM U
JAVNOSTI DELIO
KAO PSIHOLOŠKI
OKIDAČ PANIKE,
„NIJE FORMIRAO
NA OSNOVU
TRŽIŠNIH
KRETANJA“**

Inače, u utorak je NBS donela privremenu meru kojom se ukida mogućnost naplate provizije u menjačnicama prilikom prodaje evra građanima.

KAKO JE SAOPŠTENO, CILJ JE „ZAŠTITA interesa građana i sprečavanje neopravdanih psiholoških pritisaka na devizno tržište“.

„Iz analize jasno proizlazi da je srednji kurs dinara prema evru stabilan, da banke nisu menjale raspon kupoprodajnih kurseva na svojim digitalnim platformama, kao i da većina menjača primenjuje prodajne kurseve značajno ispod nivoa koji se povremeno pojavljuje u javnosti“, ističu iz NBS.

Narodna banka Srbije ukazuje da se iznos od oko 120 dinara za evro, koji se samo kod pojedinih menjača pojavljivao na menjačkim tablama i potom u javnosti delio kao psihološki okidač panike, „nije formirao na osnovu tržišnih kretanja“.

TAKAV KURS JE, KAKO ISTIČU, BIO moguć isključivo u slučaju kada je menjač istovremeno primenio maksimalno dozvoljeno odstupanje prodajnog kursa od srednjeg kursa od 1,25%, kao i maksimalnu zakonom dozvoljenu proviziju od 1%.

„Donošenjem nove privremene mere kojom se ukida mogućnost naplate provizije, više neće postojati osnov da se na menjačkim tablama ili u javnom prostoru pojavljuju prodajni kursevi koji mogu imati uznemirujući i obmanjujući psihološki efekat na građane. Na taj način, neće biti moguće da se u javnosti ističu kursevi od 120 dinara za evro“, poručili su iz NBS.

Mera nema unapred određeno vremensko ograničenje i primenjivaće se dok god to zahtevaju tržišne okolnosti, a Narodna banka Srbije će kontinuirano pratiti situaciju i odlučiti o njenom ukidanju u trenutku potpune stabilizacije. **N**

Davaoci krvi Vršac

Hemofarm u globalnoj akciji **Dan brižnosti**

U okviru globalne akcije Dan brižnosti, koju je početkom decembra po treći put organizovala STADA Grupa, više od 230 zaposlenih Hemofarma u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori učestvovalo je u akciji dobrovoljnog davanja krvi.

Ova inicijativa je deo kompanijske svrhe brige o zdravlju ljudi i predstavlja dodatni čin podrške zajednicama u kojima STADA posluje. Zaposleni Hemofarma u Srbiji su organizovano dali krv u Beogradu, Vršcu i Šapcu, promovišući donorstvo kao najhumaniji čin.

Ronald Zeligler, generalni direktor Hemofarma, istakao je da je Dan brižnosti još jedan dokaz brige Hemofarma o zajednici u kojoj posluje.

„Ponosni smo na naše zaposlene koji svojim delima pokazuju šta znači biti odgovoran i solidaran. Dobrovoljno davanje krvi je čin koji spasava živote, a Hemofarm će nastaviti da podržava ovakve akcije jer su one u srcu naše misije“, rekao je Zeligler.

Od 2005. godine do danas, Sekoja dobrovoljnih davalaca krvi u Hemofarmu,

Julijana Tokin i Alena Pajić u Vršcu.

koja broji oko 970 članova, organizovala je više od 180 akcija i prikupila preko 8.000 jedinica krvi.

Julijana Tokin, zaposlena u Hemofarmu i vođa sekcije za dobrovoljno davanje krvi u Vršcu, i ove godine je bila davalac. Do sada je krv donirala čak 39 puta.

„Za mene je davanje krvi način da pomognem onima kojima je najpotrebnije. Svaka jedinica krvi može nekome spasti život, i to je najveća motivacija da nastavim“, poručila je Julijana Tokin.

Slobodan Makarić, saradnik kompanije Hemofarm u Banjaluci, i ove godine se pridružio akciji Dan brižnosti. Do sada je krv donirao ukupno šest puta, dosledno potvrđujući svoju posvećenost solidarnosti i humanosti.

„Moja motivacija za dobrovoljno davanje krvi jeste želja da pomognem nekome i učinim nešto korisno za zajednicu. Za mene, dobrovoljno davanje krvi znači život“, izjavio je Slobodan Makarić.

U okviru ovogodišnje globalne akcije Dana brižnosti, koju je organizovala STADA Grupa, učestvovali su zaposleni iz više od 20 zemalja.

JESI LI VIDEO OVO?

Feral Tribune je spasio Hrvatsku

Bilo je tako ljekovito u ono ratno vrijeme imati njih trojicu jugonostalgičara i srbočetnika kao što su Ivančić, Lucić i Dežulović

Piše Ante Tomić

Neodoljivi moj Dragoljube, što ćemo mi s Veljkom Lalićem? Taj zli čovječuljak, koji ilustracijama uz naša pisma ustrajno podmeće da smo homoseksualci, zasluhuje da ga nas dvojica i strašnije oklevemo. Razmišljao sam, možda da ga omamimo eterom i slikamo s transrodnom prostitutkom i bijelim tragovima kokaina oko nosa? Ili, još sramotnije, da napravimo fotomontažu kako se srdačno druži s Aleksandrom Vučićem? Ili da se ne zabavamo, nego da ga jednostavno ubijemo? Lalića, naravno, ne Vučića. Ti namjesti da izgleda kao nesretan slučaj, a ja ću napisati dirljivi nekrolog kako smo izgubili velikog urednika, divnog kolegu i odanog prijatelja.

Iako, moram priznati, ova njegova zadnja podlost, gdje smo ti i ja zajedno u postelji, parafraza čuvene naslovnice Feral Tribunea s Miloševićem i Tuđmanom, nije mi sasvim mrska budući da sam veliki obožavatelj Ferala. Devedesetih sam godina bio povremeno i pisao za njih. U prvo vrijeme, dok sam još bio student, uz reportaže i intervjuje mi je išlo pravo ime, a zatim, kad sam se zaposlio u Slobodnoj Dalmaciji i suradnja s antihrvatskom štampom mi je zabranjena, potpisivali bi me pseudonimom. Imali su dva redakcijska pseudonima u Feralu: Vjeran Grković i Domagoj Horvat. Jedino je pokojni Željko Maganjić imao povlasticu vlastitog pseudonima Džemaludin Horvat.

Vrlo sam ponosan na svoju sitnu, sporednu ulogu u Feralovoj povijesti. Zbišla je to bila herojska novina. Osobno dugujem mnogo njezinim osnivačima i glavnim autorima, Viktoru Ivančiću, Predragu Luciću i Borisu Dežuloviću. Od njih sam učio kako biti smiješan. Uvijek kad bi me dosad pitali za uzore, isticao sam Hašeka, Twaina, ponekad i Dušana Kovačevića. Nedavno sam tek shvatio i sebi priznao da su me feralovci autorski formirali više od ikoga. Svojim su me tekstovima poticali da budem hrabriji, bezobrazniji, nemilosrdniji prema nasilju, prostaštvu i gluposti.

Pa i cijela ova zemlja i društvo im neizmerno duguje. Bilo je tako ljekovito u ono ratno vrijeme imati njih trojicu jugonostalgičara i srbočetnika. Ne znam kako bih ti to opisao, Dražo. Kad bi u četvrtak ujutro devedeset treće, četvrte otvorio novi Feral, kao da bi jedno toplo zlačano svjetlo obasjalo sumorni krajolik. Prosto bi te očarala smjelost i poštenje, upornost s kojom je ovaj tjednik gurao prste u oči jednom odvratnom režimu, nepokolebljivost s kojom je dovodio do ludila namrgođenog idiota na čelu države. Napisat ću sad nešto uzvišeno i svečano zbog čega će mi Viktor i Boro, a možda i Predrag s onoga svijeta, nešto ružno opsovati.

Feral Tribune je spasio Hrvatsku.

Dobro, nije je baš spasio. Mjesto gdje ja živim na mnogo je načina užasno, ali bi, bez sumnje, bilo mnogo užasnije da se

Feral nije iz tjedna u tjedan superiorno i razorno sprdao s nacionalističkim bulšitom. Svojim je sjajnim šalama i fotomontazama ova mala novina uzgajala kritičku misao, sačuvala luč ljudskosti u neljudsko doba. Pišući o ratnim zločinima u Gospiću i Pakracu, o logoru u Lori, o izbacivanju Srba iz stanova i desecima drugih svinjarija diktature, bila je glas ušutkanih, obespravljenih, uplašanih, poniženih.

Tako nešto, Dražo, ne zamjeri mi na ovome što ću sad reći, Srbiji tragično manjka. Hrabrost da se protiv vlastitih nacionalističkih laži i opsjena ide žestoko i do kraja. Do koske, kako se u Feralu nekad radilo i kako su nas feralovci naučili da moramo, riskirajući da nas na televiziji nazovu izdajicama i na ulici pljunu. Koliko god je neprijatno, bez toga nam nema napretka.

Bez toga se na koncu ispuhala srpska studentska revolucija. Jer nije imala drskosti kazati nešto drugačije od onoga što Vučić govori, izaći iz hipnotičkog sna o Dušanima i Lazarima, hrabro iskoračiti iz začaranog kola pradjedovskih zavjeta i Vidovdana. Jer nema valjda nijednoga tko bi Srbima napisao „Jebalo vas Kosovo“ na način kako je Boro Dežulović Hrvate prenerazio antologijskim tekstom „Jebo vas Vukovar“.

Sad sam nešto pretjerao u pohvalama hrvatskih političkih prilika, ali ne brini, već ubacujem u rikverc. U Splitu je od proljetnih lokalnih izbora ponovno HDZ

na vlasti, za gradonačelnika imamo Tomislava Šutu, koji se predstavlja kao osoba dijaloga, širokih nazora, kao uljudan i odmjerjen, europejac, spreman svakog saslušati. Njegova su vrata svima otvorena. Ali, malo-pomalo se otkriva istinska Šutina narav. Prije desetak dana smijenjen je intendant splitskog Hrvatskog narodnog kazališta i nadležno je gradsko tijelo imenovalo novog, stanovitog Božu Župića, opernog basa bez neke značajnije uloge, nezamjetnih profesionalnih postignuća, ako se ne računa mjesto nastavnika u glazbenoj školi u Makarskoj.

I koji je, molim te, bio prvi potez novog intendanta? S repertoara u siječnju 2026. već je danas, više od mjesec dana ranije, skinuta predstava koju je i publika voljela i kritika cijenila, za koju se uvijek tražila karta više, „Robi K. / Crvenkapa je mrtva“ po tekstu Viktora Ivančića i u režiji Kokana Mladenovića.

Predstava nije navodno trajno, već samo jednokratno skinuta. Iz HNK tumače da je razlog skidanja tehničke, a ne političke naravi, jer je tehničari komplicirano i skupo rastavljati i ponovno sastavljati scenografiju za operu „Nikola Šubić Zrinski“, što je na program nezgodno stavljena dan prije i dan poslije „Robija K.“. Očekuje se, dakle, da će „Robi K.“ i dalje igrati, ali rijetko tko zbilja vjeruje u to. HDZ je svojim jednim lažima prevorio možda samo učiteljicu Smilju, ali ni jedan učenik trećeg a, ni Kane Šteta ni

Uvijek kad bi me dosad pitali za uzore, isticao sam Hašeka, Twaina, ponekad i Dušana Kovačevića. Nedavno sam tek shvatio i sebi priznao da su me feralovci autorski formirali više od ikoga

Nela Svinjogojstvo ni Pederica Sandra, nije popužio foru. Što je Viktor igrao, igrao je. Za jednog jugonostalgijara i srbočetnika dobro je i izdurao.

Ali, idemo na vedrije priče. Željko Kerum je od ponedjeljka ujutro u zatvoru, ali ne zbog razloga kojem su se mnogi nadali. Država je i dalje blaženo ravnodušna na stotine milijuna koje je on ostao dužan. Strpali su ga iza rešetaka zbog banalnog prekršaja, jer je uporno, s tipičnom balkanskom bezobzirnošću prema zakonu, vozio automobil iako mu je dozvola davno oduzeta. Čak je prometnu nesreću za volanom skrivio. Srećom, bez težih posljedica.

Neće ostati dugo zatvoren, samo dva tjedna, ali opet je razgalilo srca Splitskana da propali trgovac i bivši gradonačelnik Božić neće dočekati u krugu obitelji. Novinari su nazvali njegovu suprugu Fani, koja je jedva buzdavajući bijes rekla da supruga vjerojatno neće posjetiti na Bilicama.

Mislim da mogu razumjeti što je njemu pogodilo, a shvatio bi i ti, Dragoljubu, da vidiš kakva je ona dama, s istančanim osjećajem za lijepo. Sve je u nje s ta-

kvom mjerom i ukusom dotjerano, da bih se dao okladiti kako se za Božić cijela njihova kuća mjesecima uređuje. Deseci hiljada su otišli za svjetlucave kuglice, adventske svijeće, lampice i girlande i crvene čizmice iznad ognjišta. Dogovorila je s kuharicom puricu, bakalar, sarmu, panetone, tortu i mnogo vrsta sitnih kolača. Kupila je za cijelu obitelj možda i pidžame s jednakim dezenom.

Vidio si na Instagramu, među bogatim je svijetom posljednjih godina to velika moda. I Messi i Ronaldo čestitaju svojim obožavateljima Božić pozirajući u posebno dizajniranoj i nesumnjivo vrlo skupoj blagdanskoj noćnoj odjeći, sa suprugama i djecom na tepihu pored svjetlucave jelke. I Kerumovi tako su planirali na božićno jutro, u pidžama s naslikanim sobovima i pahuljama, otvarati darove. Ali, ja, on će umjesto toga našu tradicionalnu i dragu „U sve vrime godišća, mir se svitu navišća, porođenje ditića od Dvice Marije“ ovog puta pjevati zajedno s zatvorskim kape-lanom i cimerima iz ćelije.

Da ja svojoj ženi tako uništim Božić, iskreno da ti rečem, Dražo, nakon izlaska iz zatvora ne bih se ni vraćao kući.

Željku Kerumu to je sigurno veći problem nego da je ostao bez vozačke dozvole. Na kraju krajeva, ako i ne smije za volan automobila, on je kvalificirani bagerist. Neka se vozi žutim Caterpillarom ili nekim moćnim, robusnim Komatsuom. **N**

VUČIĆEV „VAJLD KARD“ ZA EU

Tako je i Milošević predlagao konfederaciju sa Grčkom...

Vučić ima argument da su „na sličan način primljene Rumunija i Bugarska“. Otprilike na „vajld kard“ način, što ima delimično istine, ali se zaboravljaju dve ključne stvari – da je tada dvotrećinski javno mnjenje tih zemalja bilo opredeljeno za EU i da su obe zemlje već bile članice NATO-a

Predsednik Srbije se, između ostalog, razume i u košarku. Jedna od ambicija mu je da vodi tim sa klupe. Zato je 2020. upisao strukovne studije za košarkaške trenere. Otuda sigurno zna dobro šta znači „vajld kard“ (wild card), a znači pozivnicu koju FIBA – svetska košarkaška organizacija – dodeljuje reprezentacijama koje se nisu kvalifikovale kroz standardne kvalifikacije za Mundobasket (Svetsko prvenstvo u košarci), kako bi popunile broj timova na turniru, dajući im ipak priliku da učestvuju. To je ulaznica za one koji se nisu plasirali kroz kvalifikacioni sistem ali su dovoljno kvalitetni. Stiće se utisak da Aleksandar Vučić smatra da Srbija i ceo Zapadni Balkan treba da dobiju „vajld kard“ za članstvo u EU, nezavisno od toga što će možda Crna Gora i Albanija članstvo postići kroz kvalifikacije.

Jer, obratite pažnju, FIBA kad daje „vajld kard“ uzima u obzir rezultate nacionalnog tima na prethodnim takmičenjima kao i želju najkvalitetnijih igrača određene zemlje za nastup na Svetskom prvenstvu. Realno, to koliki su rezultati Srbije „na prethodnim takmičenjima“ (ovoga puta za članstvo u EU) pokazuju i redovni godišnji izveštaji Evropske komisije o napretku Srbije na putu ka članstvu. Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije 2025. nije ohrabrujući za njen samostalni „vajld kard“. Takođe, „želja najkvalitetnijih igrača“, što se tiče evropskog entuzijazma, nije posebno izražena u Vu-

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

čićevoj političkoj, privrednoj i medijskoj eliti. I u slučaju ako je članstvo u EU vrednosno, i u slučaju ako je članstvo u EU bezbednosno pitanje.

FIBA u „vajld kard“ proceduri u obzir uzima popularnost koju košarka ima u zemlji potencijalnog dobitnika „vajld“ karte. Košarka u Srbiji jeste baš popularna, ali Demostatova istraživanja pokazuju da je uglavnom negde oko trideset odsto od ispitanih građana jasno opredeljeno za EU, odnosno da zna šta znači članstvo u EU, a do njega se teško može doći ako Srbija ostaje emotivno-propagandno pri tri vrednosna stuba svoje politike: Kosovo je srce Srbije, nikada nećemo u NATO i u Srebrenici nije bio genocid. Naravno, ima i onih koji su za Srbiju u EU, ali samo pod našim uslovima. Nešto bar kako je tamo Mađarska. Tramp ima popularnost, ali u

Plenković je primer da je Vučić mogao da vlada sve ove godine elegantnije, sa demokratskim izborima, sa mimikrijskom autokratijom, ali i sa projekcijom da karijeru nastavi kao visoki zvaničnik EU u Briselu

slučaju pristalica vlasti u Srbiji, samo ako je dobar sa Putinom. U tom ključu se gleda i ovdašnja popularnost Orbana.

Popularnost EU u Srbiji sigurno da bi skočila kad bi Vučić pokrenuo snažnu propagandnu aktivnost u tom smeru, ali ona izostaje – svodi se na njegove „vajld kard“ predloge i ne utiče mnogo na smanjenje višegodišnjeg antievropskog narativa većine režimskih medija koji su uglavnom proputinovski orijentisani. Koji otvoreno govore o „briseljskoj diktaturi“. Evropska unija je dobra samo ako to zahteva dnevna propagandna konjunktura. Što je daleko od bilo kakvog strateškog opredeljenja ili proevropske uređivačke politike.

Iako je narativ da je Hrvatska kolovođa „obojene revolucije“ u Srbiji, simpatije dobija i hrvatski predsednik Zoran Milanović, kada upozori (ovoga puta iz posete Slovačkoj) kako se nada da EU neće propasti zbog nametanja jednogumlja, zbog kojeg su propali Sovjetski Savez i Jugoslavija. Pri čemu Milanović očigledno ne misli na nacionalistička jednogumlja. Niti bi režim u Srbiji imao problema da iz ustaške zemlje stiče nafta u Srbiju, kao što je i stizala Jadranskim naftovodom (Janaf), koji onda kao nije „ustaški“. Ili „obojenu revoluciju“ sprovodi samo Plenković, ne i Milanović?

Kad Vučić kaže da će se neki u Srbiji obradovati neotvaranju famoznog Klastera broj 3 u pregovorima Srbije sa EU, ostaje malkice nejasno da li će se obrado-

vati oni koji su realno protiv Srbije u EU – a to su i Vučićevi glavni ideolozi, ili će se obradovati oni u Srbiji koji jesu za EU, ali će moći zbog hroničnog neuspeha otvaranja Klastera 3 da kritikuju vlast. To su oni prozapadno orijentisani kojima su i Rusi simpatični kad pecnu ili opomenu Vučića. Mada, nekad je stvar nijansi – da li Vučić zaista misli prijatelji kad kaže „ruski prijatelji“, ili je nekad možda ciničan kad kaže „ruski prijatelji“. Ili samo nekom tako zvuči.

Dakle, predsednik Srbije je izjavio da je 10. decembra u Briselu na sastanku sa evropskim zvaničnicima Ursulom fon der Lajen i Antonijom Koštom predložio da ceo Zapadni Balkan zajedno uđe u EU, navodeći da su ga, kada je na sastanku izneo tu ideju, saslušali kao pristojni ljudi, ali da nisu ništa rekli o tom pitanju. Da su bili cinični, umesto pristojni, mogli su reći – hajde da prvo Crna Gora, Bosna i Hercegovina i takozvano Kosovo uđu u „Open Balkan“, pa onda svi zajedno da uđete u EU. Ali, Vučić ima argument da su „na sličan način primljene Rumunija i Bugarska“. Otprilike na „vajld kard“ način, što ima delimično istine, ali se zaboravljaju dve ključne stvari – da je tada dvotrećinski javno mnjenje tih zemalja bilo opredeljeno za EU i da su obe zemlje već bile članice NATO-a, kao što su sad u NATO-u Crna Gora i Albanija koje su ispred Srbije na putu članstva u EU. Naprednjaci su nominalno ostali na evropskom putu, ali su suštinski reakcionarnom politikom rasturili dvotrećinski evropski konsenzus

u Srbiji koji su, apsurdno, oni bili omogućili izdvajanjem iz Šešeljevih radikala.

Ako Crna Gora i uđe u EU pre Srbije, slabo ko bi se u srpskom režimu obradovao što je deo srpskog naroda ušao u EU. Možda će se čak pojaviti nostalgija za Toninom Piculom (prononsiranim ustašom za Vučićeve medije), ako nam sutra Brisel za izvestioca Evropskog parlamenta za Srbiju pošalje nekog iz Demokratske partije socijalista Mila Đukanovića. E, sad, da li je premijer Crne Gore Miloško Spajić bio ciničan kad je izjavio, odgovarajući na Vučićev predlog o kolektivnom pristupanju Zapadnog Balkana EU, da će Podgorica druge kandidate iz Regiona čekati kao punopravna članica EU 2028. godine? Još malo pa je mogao zazvučati kao Ivo Sanader koji je kao hrvatski premijer ubeđivao tamošnju javnost da se ne uzrujava, da nema ništa od paketa sa Srbijom i da Hrvatska ulazi sama u EU, što se i pokazalo kao tačno. Samit EU i Zapadnog Balkana u Solunu 2003. otvorio je ambiciozno perspektivu celom Regionu za ulazak u EU, ali je u bilansu ispalo da je to bio samo samit za Hrvatsku. Kako sad deluju naivno, pa i smešno, metafore iz Soluna da je sve to „regata“ na čijem je čelu hrvatska barka.

Andrej Plenković ulazi u desetu premijersku godinu, jači nego ikad, čini se. Na neki način, Plenković je primer da je Vučić mogao da vlada sve ove godine elegantnije, sa demokratskim izborima, sa mimikrijskom autokratijom, da napra-

vi uticaj neproporcionalan realnoj snazi zemlje, da se tokom njegovih mandata naravno razobruči nacionalizam, ali i sa projekcijom da karijeru nastavi kao visoki zvaničnik EU u Briselu. Umesto da brani svakoga iz svog režima, mogao je Vučić da smeni ili da se pozdravi kao Plenković sa tridesetak ministara za sve ove godine. Mogao je da na vreme uspostavi kriterijum krivične odgovornosti, ma koliko da i kod Plenkovića tu ima hipokrizije.

Bilo je upadljivo kako je Plenkovića pre neki dan Merc u Berlinu sačekao sa vojnim počastima. Jeste Vučić na neki način bio miljenik Angele Merkel, ali ona mu nije došla na skupštinu SNS, kao što je došla Plenkoviću na konvenciju HDZ. I nedavno kod Makrona u Parizu Plenković se osetio superiornim u odnosu prema hrvatskom predsedniku („Milanoviću, otiđi u Pariz pa Francuzima reci ono što si jučer govorio!“). A Milanović je rekao da su Francuzi avione „rafale“ najpre prodali Hrvatskoj, a onda Srbiji, „a da nas nisu ništa pitali“. Plenković je pojašnio da „rafali“ prodati Srbiji nisu na nivou opremljenosti kakve imaju saveznici u NATO-u, a to su Hrvatska i Francuska. Vučić to ne može da kaže jer Srbija je „neutralna“, nije saveznica. I nedavni susret Plenkovića i Makrona u Parizu je bio takav – saveznički. Na stolu je bilo potpisivanje Akcionog plana za sprovođenje hrvatsko-francuskog Strateškog partnerstva za period 2026–2028.

Današnja EU nije ona pre rata u Ukrajini,

a tek nema potencijal da bude ona De Gollova „od Atlantika do Urala“, niti se može nazreti ono o čemu se u Srbiji često maštalo, o osovini Moskva–Berlin.

Milorad Dodik, ali samo kao lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata, dočekao je pre neki dan Andreja Plenkovića u Banjaluci. Vučić je cinično reagovao – „želim im sve najbolje“. Kako se da čuti, Dodik nije konsultovao Beograd povodom nekih svojih spoljnopoličkih korekcija – oblasti za koju Vučić smatra da je ekskluzivno njegova za ceo „srpski svet“, čiji je on (neformalni) predsednik. Bar tako kaže Vulin.

Haide da se vratimo u davnu 2013, a sve povodom Vučićevog predloga da zemlje Zapadnog Balkana zajedno uđu u EU. Da li to znači da srpski predsednik dolazi na pozicije nekadašnjeg šefa crnogorske diplomatije Igora Lukšića? Tada je „Danas“, čiji sam bio u to vreme glavni urednik, ekskluzivno imao uvid u „radni dokument“ Ministarstva spoljnih poslova Crne Gore na čijem je čelu tada bio Igor Lukšić, gde se navodi „potreba za umrežavanjem“ šest zemalja Zapadnog Balkana – Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova (sa fusnotom), Makedonije i Srbije. Između ostalog, predlaže se da bi posebni napori bili posvećeni osnivanju Parlamentarne skupštine Zapadnobalkanske šestorke. Sve radi zajedničke evropske budućnosti.

Da li se Vučić setio ovoga? Sumnjamo. Međutim, praksa je pokazala da je svaki pokušaj čvršćeg institucionalnog povezivanja zemalja Regiona teško ostvariv onako kako je zamišljen – od Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu, Berlin-skog procesa (Berlin plus), Open Balkana. Teško bi „šestorka“ ušla u EU i onako kako je maštao nekad Lukšić ili danas srpski predsednik zamisli – a ima i onih koji maliciozno tumače da je to bio Vučićev predlog za koji se znalo da će biti prećutno odbijen i da može poslužiti kao alibi.

Ako ne uđemo u EU, bar nas niko valjda neće bombardovati. Jer i Milošević je bio naložio Milanu Milutinoviću da u onoj mučnoj fazi oko Rambujea saopšti „specijalnu ponudu Beograda“ – da SR Jugoslavija uđe u NATO, da tako sačuvamo Kosovo. Za Amerikance u kontaktu sa srpskom stranom 1998/1999. to tada jednostavno nije bila tema, tajming je promašen, i tako su navodno rekli Milutinoviću. Američki diplomata Kristo-

fer Hil pojasnio je u jednom intervjuu tu priču, da je u stvari Milutinović ponudio Kosovo za američke baze. Uglavnom, ima više interpretacija te priče od više aktera, ali svi se slažu da je Milošević hteo neki „specijalni dogovor“ sa NATO-om.

Iako su konteksti drugačiji, ni u NATO ni u EU se ne ulazi baš na „vajld kard“. Maltene istovremeno sa Vučićevim predlogom da Zapadni Balkan EU primi kolektivno u članstvo, jedan od njegovih saboraca i ideologa – Aleksandar Vulin, u autorskom tekstu za provladine „Večernje novosti“ naglašava da je došlo vreme za promenu nacionalne politike koja mora biti stav većinskog dela izražen na obavezujućem referendumu sa jasnim pitanjem o našoj zajedničkoj budućnosti – građani Srbije trebalo bi da budu pitani da li su za Evropsku uniju ili srpski svet.

Ako Crna Gora i uđe u EU pre Srbije, slabo ko bi se u srpskom režimu obradovao što je deo srpskog naroda ušao u EU

Osnivač Pokreta socijalista naglasio je da je „ovo neki drugi svet“, a ne onaj „koga predsednik Milošević navodno nije razumeo“ (obratite pažnju na „navodno“). Mogućnost da ulaskom Zapadnog Balkana u Evropsku uniju Srbi budu ponovo zajedno (sad i sa većinskim delom dijaspore), očigledno nije ono što Vulina zanima. Ili bi pravo referendumsko pitanje bilo – EU ili Rusija?

Da li je bolje da imamo onda prvo Vulinov referendum, pa onda parlamentarne izbore? Da znamo u kom formatu održavamo izbore. Duga je tradicija naših apsurdnih referenduma. Počelo je sa parolom „prvo ustav pa onda izbori“. Prvi put su se građani o referendumskom pitanju izjašnjavali 1. i 2. jula 1990. godine, a bili su pitani da li žele da prvo bude donet novi ustav Republike Srbije ili da prvo budu održani prvi višestranački izbori. Obrazloženje je bilo tobože ako se prvo donese ustav, onda nam niko neće moći oteti Kosovo.

Da li je Vulin prostudirao Vučićeve reči iz novembra ove godine koje su prethodile briselskom predlogu upućenom Ursuli fon der Lajen i Košti. Dakle, „moja

želja je da svi zajedno uđemo u EU“, izjavio je Vučić u novembru i pojasnio da se otvaranjem granica uspostavlja mir i nema razdvajanja naroda. „Kako da nam deo naroda bude u Evropu, a deo van? Ili da Bošnjaci u Bosni i Hercegovini budu, ali ne iz Raške oblasti, ili Albanci u Tuzima, a ne u Severnoj Makedoniji, a da ne pričam o nama i Albancima na Kosovu. Kad otvorite granice, imate mir, nemate granice ni na Jarinju, ni na Merdaru. Albanci iz Končulja mogu da rade u Prištini bez problema, a Srbi sa severa u svojoj Srbiji“, objasnio je on i dodao da „nije siguran da su ljudi spremni na takav scenario koji bi bio najpošteniji“.

Sve je stvar perspektive i prave name-re. Tamo 2015. Hašim Tači i Edi Rama imali su inicijativu da svi Albanci sa ovih prostora žive u jednoj državi – famoznoj „Velikoj Albaniji“. Setim se reči Slobodana Miloševića koji je nekad davno rekao da Srbija nije ni mala ni velika, nego onolika kolika je. Možda su tako mislili i ova dva albanska lidera tada.

Ministar u to vreme spoljnih poslova Albanije Ditmir Bušati uveravao je zabezegnute da je Edi Rama dao „besu“ međunarodnoj zajednici da se granice neće menjati.

Tadašnja kosovska predsednica Atifete Jahjaga racionalizovala je stvar da će tek ulazak u EU značiti ujedinjenje Kosova, Albanije. Ali to će (nije rekla) valjda značiti i nekakvu reintegraciju Srbije i Kosova, ako bi svi ušli tugeder?

Sećam se jedne epizode serijala Radoša Bajića „Selo gori a baba se češlja“ kada on (Bajić) u ulozi seljaka Radašina prelazi preko Drine pa se čudi kakva sad granica kad i tamo i 'vamo živi jedan narod i govori jednim jezikom. Tako ne misle samo Srbi.

Dnevni list „Politika“ od 26. juna 1992. na ćirilici ponosno donosi naslov: „Milošević predložio konfederaciju sa Grčkom“. To ipak Vučić ne bi predložio Orbanu kao što jeste Milošević grčkom premijeru Konstantinu Micotakis, sa kojim je inače imao dobre odnose. Kao što ih i Vučić ima sa njegovim sinom, aktuelnim premijerom Grčke Kirijakosom Micotakisom.

Kolika je uteha da je Vučićev predlog o zajedničkom prijemu zemalja Zapadnog Balkana u EU politički bar manje ekstravagantan voluntarizam od Miloševićevog predloga konfederacije s Grčkom ili ulaska u NATO na „o-ruk“. **N**

Zato što ne želimo loše ljude za stolom

Srbija je toliko ispolitizovana da nema teme koja u trećem nivou razgovora ne bi dovela do politike i podele na „ćacije“ i „blokadere“

Piše Veljko Miladinović

Kada su Slobodan Milošević i ekipa socijalista oko nje ga odlučili da vanredni izbori 1993. budu raspisani za Nikoljdan 19. decembra, verovatno nisu znali da će baš taj dan biti dan u kome se krsna slava obeležavala u najviše domova u Srbiji, makar od Drugog svetskog rata naovamo – za ovu tvrdnju, inače, postoje osnovane statističke sumnje da je tačna – ali predizborni trik im je svakako uspeo.

Bili su to specifični izbori na samom vrhuncu ekonomske krize koji su u kampanji ostavili neke od najkreativnijih marketinških uradaka.

Na tim izborima je promovisano „Pošteno. Đinđić demokratska“, DSS i Koštunica su išli sa ne preterano inven-

tivnim „Ima nade“, ali su vizuelno brendirali šljivu kao svoj simbol, radikalni su poručivali „Mi dolazimo“, a tih je dana, do predizborne čutnje naravno, mogao na televiziji da se vidi spot u kome seljak puni traktor benzinom na crevo, a drugi započinje dijalog:

– Komšija, zašto ne odeš na pumpu ko čovek?

– More ne jedi g***, kad ti nije nužda.

– Je l', a za kojeg ti ono glasa pre tri godine?

Psiholozi i sociolozi daju različite savete, a najčešće se to svodi na postavljanje crvenih linija - političkih tema o kojima se prosto ne razgovara

– Što se ti praviš blesav? Za *** ko i celo selo...

Savremenici će se setiti da je to bio spot Deposa (ili krnjeg Deposa, bez DSS-a), u kampanji koju je pratila i poruka Vuka Draškovića „I moja krsna slava je Sveti Nikola, slaviću i glasaću za Depos“.

I pored tog vrhunca ekonomske krize, i pored toga što je bio i vrhunac sankcija i izolovanosti zemlje, i pored bizarno dosadne kampanje vlasti (slogan „Za Srbiju“) rezultat je bio – 8,1 odsto manja izlaznost nego na izborima koji su održani samo godinu dana ranije. A SPS je osvojio više glasove (da ne dramatižujemo previše, došlo je u procenat maltene do prelivanja glasova između SRS-a i SPS-a).

Vladimir Goati u zborniku „IZBORI U SRBIJI I CRNOJ GORI OD 1990. DO 2013.“ nije činjenicu da su izbori održani na najveću slavu detektovao kao razlog za manju izlaznost, već je kao najverovatniji razlog istakao „opštu poštištenost i razočaranje građana suočenih sa sve težom nemaštinom“.

Ipak, teško je ne pretpostaviti da je re-tradicionalizacija slave kao najvažnijeg porodičnog događaja svakako uticala.

Iz ove perspektive naglo okretanje Srba ka tradicionalnim vrednostima, bez osećaja za cajtgaist, može da deluje kao društvo koje tone u teški konzervativizam, iako je to imalo svoju revolucionarnu poentu – bilo je iskaz potrebe da se radi nešto što se do tada nije smelo, takoreći bio je to svojevrsni izraz bunta.

Naravno, reč je o subjektivnom osećaju, jer je upitno i koliko je nešto radikalno bilo zabranjeno ili samo nije bilo poželjno, tek u nekoliko godina slava se nametnula kao običaj koji je u retradicionalizaciji prijaio svima. Jedan od razloga je svakako i karakter slave kao mesta porodične sabornosti u kojoj je kuća otvorena za sve.

Prema jednom zanimljivom radu o fenomenu srpske slave objavljenom u Finskoj, autorka Sabina Hadžibulić (The Slava Celebration: A Private and a Public Matter), sa finskog univerziteta Abu akademi, navodi podatak (na osnovu naših istraživanja) da je broj osoba koje slave religiozne praznike 1984. godine u Srbiji iznosio 56 odsto, da bi vrhunac dostigao 1993. godine – skoro 94%, da bi se krajem devedesetih stabilizovao na oko 87%.

I tako je maltene do danas. To dokazuje i istraživanje Intelligence Market Research iz 2021. godine po kom se 86,2% ispitanika izjasnilo da slavi slavu. Po tom istraživanju, Svetog Nikolu slavi 38,7% građana Srbije, a zatim idu Sveti Jovan Krstitelj – 16,5%, pa Đurđevdan (10,8%) i Arandelovdan (7,8%).

(Tako i dolazimo do osnovane pretpostavke da je Nikoljdan 1993. bio dan kada se slavilo najviše slava, jer se tada najviše ljudi izjasnilo da slavi slavu – od tada taj broj opada – a Sveti Nikola je najmasovnija slava.)

Slava kao fenomen je delom bila „zabranjena“, delom nepoželjna, a delom nemoderna za vreme socijalizma, da bi popularnost stekla početkom devedese-

tih – pa se lepo uparila sa povratkom višestranačja, kao mesto manifestovanja neposredne demokratije.

Visoke procene onih koji slave treba pripisati i naprasnoj društvenoj poželjnosti obeležavanja slave (ko si ti ako nemaš krsnu slavu?), ali i praktičnim razlozima. Izjašnjavanje o slavi donosilo je slobodan dan na poslu ili u školi, što nije zanemarljivo.

Iz ove perspektive deluje pomalo orvelovski da se deci upisuje u dnevnik koju slavu slave, a to je bilo iz čisto praktičnih razloga – otkako su se Srbi ponovo setili slave, deca su masovno crveno slovo u crkvenom kalendaru koristila kao izgovor za bežanje iz škole, pa kad se primetilo da ima onih čija porodica svakog meseca slavi slavu, red je bilo da se popiše.

Naravno, domaćice i domaćini koji su se naprasno setili porodične krsne slave masovno su se gubili u običajima koji

To što je Đinđić devedesetih išao na slave na kojima su bili i politički neprijatelji - neki, očigledno, koji će mu doći i glave - ne govori ništa ni o njemu ni o tim njegovim neprijateljima, jer se tada prosto išlo na slave. I to nije imalo veze ni sa religioznošću, ni sa političkim stavovima

su se kao po nekom analognom Tviteru širili Srbijom, posebno se razvio instant kult crvenog slova (na crveno slovo se ne sme...), pa je sigurno bilo i onih koji su tog 19. decembra 1993. verovali da se na crveno slovo ne sme glasati.

Tek, bio je to specifični i najmasovniji od tada Sveti Nikola koji je slavio i Vuk Drašković (rezultate izbora nije), kada je i nabaviti flašu rakije da se počaste gosti na slavi bilo izazov, kada su se uz slavski kolač čekali rezultati izbora, kada su se preko stola, dok bi ih Sveti Nikola blaženim pogledom posmatrao sa ugašene sveće, glasači socijalista grohotom podsmevali opozicionarima, međusobno su smišljali viceve na račun suprotne strane kako bi olakšali dušu, ali se uglavnom nazdravljalo.

I bizarno je što sve to danas, nekako – očigledno sve osim benzina na kanticu i komšije koji pita a za koga si glasao – deluje nezamislivo.

Za Zorana Đinđića se vezuju najmanje dve anegdotalne priče vezane za slave, i obe kod Milorada Vučelića, korifeja socijalista onog doba. Na jednoj je, tako se priča, Legiju pitao da li i ne ubija sredom i petkom (kad je post), a druga priča je vezana za njegov susret sa Miloševićem (ono kada je rekao da je Milošević izgubio vezu s realnošću) koji je navodno dogovoren direktno sa Jovicom Stanišićem, šefom DB-a, kod Vučelića na slavi.

Taj je slučaj aktuelizovan početkom 2019. kada su se puštale buve da li neko od (tadašnjih) lidera (tadašnje) opozicije ima komunikaciju sa Vučićem, pa se neko setio i da se Đinđić video sa Miloševićem u vreme protesta 1997. godine.

Svi ti odnosi iz devedesetih deluju stvarno iz ugla današnjih odnosa, iako su mnogi mehanizmi zapravo veoma slični; jednako je opozicija bila na udaru režimskih medija, jednako su se lepile etikete „stranih plaćenika“ i „domaćih izdajnika“, represije je bilo na svakom koraku (pitajte „otporaše“ kako im je bilo na razgovorima sa policijom), da ne govorimo o političkim ubistvima... Ali, što se kaže, bar se na slave moglo ići.

To što je Đinđić devedesetih išao na slave na kojima su bili i politički neprijatelji – neki, očigledno, koji će mu doći i glave – ne govori ništa ni o njemu ni o tim njegovim neprijateljima, jer se tada prosto išlo na slave. I to nije imalo veze ni sa religioznošću, ni sa političkim stavovima.

Sabina Hadžibulić daje sociološku definiciju slave:

„Slava se ne obeležava u uskom, zatvorenom krugu, već sa širom otvorenim vratima doma za porodične prijatelje, jer predstavlja i priliku za susret i druženje. Gosti doprinose zajedničkom duhu, ali i porodici kao jedinstvenoj zajednici.“

To je bio jedan dan kada je makar prividno mogao da se kreira kratkoročni „zajednički duh“. Toga danas nema.

Jedan je nivo političara koji nameću narativ, ali to je fenomen koji se preliva na čitavo društvo. Što je svakako većim delom i posledica globalne polarizacije koja se primećuje u svim društvima sveta.

„Njujork tajms“ je uoči poslednjih predsedničkih izbora objavio analizu koja pokazuje da je polarizacija društva

toliko duboka da je zabeleženo da se većina selidbi u Americi odigrava na relaciji prelaska iz okruga u kom većina glasa suprotno od onih koji se sele. Dakle, da demokrate više ne žele republikance ni kao komšije, a kamoli za porodičnim stolom.

Još od 2016. godine, kada je Donald Tramp prvi put pobedio na izborima, u američkim medijima se povremeno, uoči nekog većeg praznika, najčešće Thanksgivinga, objavljuju tekstovi sa savetima kako se ponašati na porodičnom prazničnom ručku ako ima članova familije koji glasaju suprotno.

Psiholozi i sociolozi daju različite save-
te, a najčešće se to svodi na postavljanje crvenih linija – političkih tema o kojima se prosto ne razgovara.

Kod nas je žestoka polarizacija takođe krenula u slično vreme, od onih „gde bežiite“ izbora 2016. godine i naredne godine predsedničkih na kojima je Vučić krenuo u otvoreni rat sa „krugom dvojke“ i onih koji „piju espresso i točno pivo u kafićima“, od kada se i sve jasnije iscrta granica „mi“ i „oni“.

I kako bi to izgledalo na srpskoj slavi, ako nećemo da razgovaramo o politici.

– Hajde da pričamo o sportu.

– Šta misliš zašto je otišao Željko Obradović?

– Zato što nije hteo da bude Ćaci...

Okej, hajde da pričamo o kulturi.

– Je l' snima nešto Lazar Ristovski?

– More ne jedi g***, kad ti nije nužda.

U najboljoj verziji slavski razgovor bi se završio citatom iz Deposovog spota.

Srbija je toliko ispolitizovana da nema teme koja u trećem nivou razgovora ne bi dovela do politike i podele na „ćacije“ i „blokadere“.

Globalno su polarizacija i duboke društvene podele detektovane na više načina, ali je suštinsko pitanje zašto se za porodičnim ili slavskim stolom više ne mogu istrpeti politički neistomišljenici, a nekada se i u napetijim situacijama i odnosima to moglo.

Jedno američko istraživanje daje verovatni odgovor: istraživanje koje je obavio Pew Research Center pokazuje da se 2022. godine čak 72% republikanaca i 63% demokrata izjasnilo da smatraju simpatizere suprotne strane nemoralnijim od prosečnih Amerikanaca – što je dramatičan porast u odnosu na onu 2016. godinu, kada je bilo 47%, odnosno 35 odsto. Skoro dvostruki rast negativnog raspoloženja ne o stavovima druge strane, nego o pripadnicima druge strane kao ljudima.

A niko ne želi za stolom da sedi sa lošim ljudima, preciznije sa onima koje smatra lošim ljudima.

Ako bi se to prenelo na slavske priče – pojednostavljeno i uz malo generalizacije, svakako – devedesetih je moglo da se sedi za stolom sa suprotnom stranom

jer su tadašnji glasači opozicije glasače SPS-a („spajsovcu“) smatrali zavedenim od državne propagande, ali ih nisu same po sebi smatrali lošim.

Bilo je i ono kad se kaže: socijalista, ali stara škola; ili: socijalista, ali dobar čovek. Danas će se teško među opozicionim glasačima čuti „naprednjak, ali dobar čovek“. Slično je i u suprotnom odnosu, podržavalaca vlasti prema opozicionarima.

Džoana Danvej, profesorka političkih nauka na Maxwell školi za građanstvo i javne poslove, koja proučava ove polarizacije iz istraživanja PRC-a, ukazuje da postoji nekoliko ključnih faktora koji utiču na duboko politički podeljeno društvo, a kao polaznu tačku ističe osnovni problem pogrešnih percepcija.

„Veliki deo polarizacije koja se intenzivirala poslednjih decenija u velikoj meri je posledica pogrešnih predstava koje ljudi imaju o 'običnim' pristalicama suprotne strane – svakodnevnim ljudima iz komšiluka ili sa posla koji jednostavno podržavaju drugu partiju. Politički lideri koji dobijaju najviše medijske pažnje uglavnom su najekstremniji članovi svojih stranaka, bilo sa leve ili desne strane. Zbog toga ljudi često pretpostavljaju da obični partijski birači imaju ista uverenja kao i njihovi lideri. To je retko tačno, osim među najekstremnijim glasačima“, kaže ona.

To kaže teorija, a srpska praksa je drugačija.

Podeljenost u Srbiji je toliko duboka, a glasači – koji god da su im motivi za podržavanje neke strane, posebno vlasti – u velikim procentima su najekstremniji.

Ako su podele toliko duboke da ne može da ih izdrži ni slavski sto, onda ni slava kao srpski fenomen nema više svoju svrhu.

Izbori na Svetog Nikolu 1993. održani su u najgorim uslovima koje ova zemlja pamti: više od polovine zaposlenih u Srbiji bilo je na prinudnim odmorima, inflacija je iznosila dva odsto na sat, zemlja je bila u potpunoj izolaciji – nešto je dakle ozbiljno bilo nenormalno u tom društvu – a vladajuća stranka je osvojila više glasova nego na izborima godinu dana ranije.

E ako smo tada bili normalnije društvo nego što smo danas, onda tu ni Sveti Nikola ne pomaže. **N**

Koalicija crnog sokola

U Prištini se računa na podršku u održavanju i obuci koju može da pruži Bondstil, ali politički mnogo važnija tema je koalicija „crnog sokola“ u kojoj su Hrvatska i Albanija. Čuveni helikopter UH-60 tu je samo početak...

Piše Aleksandar Radić

Zvaničnici iz Prištine kažu da će uskoro dobiti prvu avijacijsku jedinicu za vertikalni manevar koja će leteti na američkim helikopterima UH-60 „crni soko“ ili ako želite izvorno, fonetski – „blek houk“.

Firma Sikorski od 1978. godine do danas izradila je preko 5.000 komada, počev od prvog modela UH-60A, preko UH-60L, do aktuelnog UH-60M koji pokreću dva motora od 1.418 kW (1.902 KS). U hodu su usavršavani avionika i razni sistemi i podsistemi. Brzina krstarenja ranih varijanti je 260 km/h, a za UH-60M deklarirano je da može da leti 280 km/h sa normalnim teretom.

Primarna namena UH-60 svih modela je prevoz ljudi – do 11 naoružanih boraca po normativu koji je za UH-60A i UH-60L za komada žive sile, šlem, pancirku, pušku, municiju i ostalo predviđao 109 kg, a sada na UH-60M preko 131 kg, za deblje momke ili više džebane. U posadu UH-60A i L uračunata su tri čoveka, a četiri za UH-60M. Umesto ljudi može da se ukrca neki korisni teret, a alternativno se podvešava na UH-60A/L do 3,6 t, a na UH-60L preko 4 t. Karakterističan teret za taj način prebacivanja od tačke A do tačke B je standardno terensko vozilo HMMWV.

Službeno ime mašine nema veze sa pticama, ali ima sa domorodačkim stanovništvom SAD jer tradicionalno američka armijska avijacija bira takva imena. Crni Soko je bio slavni ratnički vođa plemena Sauk iz prve polovine 19. veka.

Prvi rat za UH-60 bilo je osvajanje ostrvske države Grenada 1983. godine i sledili su svi američki ratovi i razne misije vojnog prisustva uključujući IFOR i SFOR u BiH (novembar 1995 – novembar 2004). U to vreme u bazi Orao odnosno aerodromu Tuzla duž nekadašnje rulnice pružala se linija od četrdesetak „crnih sokola“, čitav jurišni bataljon koji je svaki dan leteo okolo za račun američkog sektora.

Amerikanci pokušavaju da obuče albanske posade za infiltraciju i izvlačenje pripadnika jedinica posebne namene, ali u kontekstu realnih potreba albanske vlasti računaju na primenu „crnih sokola“ za gašenje požara sa podvesnim vedrom za vodu, za prevoz povređenih i podršku policiji

U proleće 1999. bile su male šanse da će „crni sokoli“ preleteti Prokletije jer osim politike i snažne i odlučne odbrane prirodna prepreka bile su planine, pošto odlika tih mašina nisu letovi na velikih visinama. Kada su juna 1999. godine u Kumanovu jugoslovenski generali po naredbi sa vrha, lično od Slobodana Miloševića, potpisali papire o dinamici povlačenja sa Kosmeta, tamo su doleteli „crni sokoli“. U Bondstilu je odred od devet UH-60 potčinjen komandi Sektora Istok predvođenog američkim pukovnikom.

U Prištini se računa na podršku u održavanju i obuci koju može da pruži Bondstil, ali politički mnogo važnija tema je koalicija „crnog sokola“ u kojoj su Hrvatska i Albanija. Obe države su korisnice UH-60 i planiraju da nabave dodatne količine. Možete izvesti potpuno tačan zaključak da će jedna od oblasti vojno-vojne saradnje tri balkanske države, u skladu sa dokumentom potpisanim 18. marta ove godine da bude i rad na „crnim sokolima“.

Hrvati su pre tri godine dobili četiri UH-60M za jedno odeljenje 194. eskadrile na aerodromu Lučko.

Dva su američka donacija u vrednosti od 53,4 miliona dolara, a dva su plaćena iz hrvatskog budžeta kroz sumarni trošak od 84,8 miliona dolara, ali sa obukom pilota i

tehničara, podrškom za održavanje i PDV.

Glavnu tehniku u 194. eskadrili zasa-
da čine 10 Mi-17iŠ ruskog porekla, ali nji-
ma se bliži istek međuremontnog ciklusa,
i to i stav da se tehnika mora vesternizi-
rati imali su uticaj na odluku iz 2024. da
se potpuno pređe na „crne sokole“. Ame-
rikanci su „preporučili“ Hrvatima da po-
šalju u Ukrajinu 11 Mi-8MTV-1 koje su
tokom rata 1990-ih nabavili nove iz Ru-
sije i tri Mi-8 primljena polovna. Prosle-
dili su staro i zauzvrat dobili su osam UH
-60M vrednih 274 miliona dolara za koje
će Amerikanci platiti 51% računa, a hrvat-
ski budžet podneti izdatak od 49% sume i
plus PDV od 52,6 miliona dolara. Tehni-
ka dolazi na Lučko 2028. godine i od tada
Hrvati će imati punu eskadrilu od 12 „cr-
nih sokola“.

Albanci su dobili januara 2024. dva UH
-60A, stari model, modifikovan, doniran
od SAD. Procena vrednosti – 50 miliona
dolara. Sada sledi nabavka dodatna če-
tiri komada u periodu do 2030. godine.

U bazi Farka kod Tirane su sve leteli-
ce albanske avijacije i tamo američki in-
struktori iz privatne firme bliske vlasti-
ma Resicum International LLC rade na
obuci lokalnog kadra. Posade su obučili
za dnevne i noćne zadatke i instrumen-
talno letenje. Četiri albanska pilota ranije
su letela na Erbasovim AS532 i savladali su
„crnog sokola“ bez teškoća, ali četiri mla-
đa pilota ušla su u proces obuke posle par
godina pauze u letačkoj obuci.

Dva američka instruktora bili su pilo-
ti u letnom 160. puku koji na borbenim
zadacima prevozi i pruža vatrenu podr-
šku „zelenim beretkama“, „rendžerima“
i „silsima“. Ponekad nisu imali sreće i so-
malijska avantura 1993. godine završila se
gubitkom četiri MH-60A (posebna vari-
janta za 160. puk sa poboljšanom avioni-
kom naoružana višecevnim mitraljezima
„minigan“), i to je događaj poznat po fi-
lmu „Pad crnog sokola“.

Amerikanci pokušavaju da obuče al-
banske posade za infiltraciju i izvlačenje
pripadnika jedinica posebne namene, ali
u kontekstu realnih potreba albanske vla-
sti računaju na primenu „crnih sokola“ za
gašenje požara sa podvesnim vedrom za
vodu, za prevoz povređenih i podršku po-
liciji. Američka firma pobrinula se da po-
lazišni kursa obuke posete Bondstil i tamo
vide kako američka armijska avijacija ko-
risti „crne sokole“.

Kosovski piloti obučeni su u Turskoj i

**Prvi cilj Kosova je da uđu u
program Partnerstvo za mir
i izvori iz Prištine kažu da se
to namerava ostvariti iduće
godine. Još jedno sredstvo
za ubrzanje integracionog
procesa je Jadranska
povelja - savez Amerike
sa Hrvatskom, Albanijom,
Severnom Makedonijom, BiH
i Crnom Gorom koji, zamislite,
u statusu posmatrača ima
zasebno Srbiju i Kosovo**

povremeno na trenažu dolaze u bazu Far-
ka. Prvi od tri pilota završio je tursku aka-
demiju 2018. godine, a sledeće godine čin
potporučnika i pilotska krila dobila su
još dva pripadnika KBS. U međuvreme-
nu kosovski ministar odbrane Mačedon-
ci januara ove godine bio je u SAD u fabri-
ci Sikorski da vidi liniju na kojoj će da se
izrade „crni sokoli“. Zasada pregovara se
o uslovima nabavke preko Pentagonovog
programa za prodaju stranim korisnicima
FMS ili kroz direktan posao vlasti iz Prišti-
ne i proizvođača.

Izbor letelice čini se da je definitivn, pose-
bno ako se u KBS računa na stalnu
podršku saveznica iz trilateralnog progra-
ma. Baza KBS-ovih letelica verovatno će
biti aerodrom Priština nazvan po Adem
Jašariju, za Albance borcu za nacionalnu
stvar, za Srbe teroristi.

**Primer „crnih sokolova“ je karakteristi-
čan za ono što se može očekivati od po-
sebnih odbrambenih veza tri zemlje koje
žele da se što bolje povežu u kontekstu
poruke koja se šalje zna se na koju adre-
su – u Beograd. Koalicija namerava da se
poveže što bolje i više u okviru trilateral-
nog plana koji Hrvatskoj donosi prestiž
važne zemlje jer podiže potencijal Alba-
nije kao članice NATO-a i vlastima iz Pri-
štine daje krila za plan da jednom postanu
deo Saveza.**

U kosovskoj strategiji odbrane iz 2023.
godine jasno je definisano da je cilj član-
stvo i integracija u NATO jer se to vidi kao
„mehanizam koji nudi dugoročnu strate-
šku bezbednost“. Iste te godine izradili su
u Prištini analizu gde se u odbrambenom
domenu nalazi Srbija, a gde su oni. Sta-
vovi Prištine i do sada i ubuduće jasni su
da se ide ka NATO-u preko glavnog stra-
teškog partnera SAD i ostalih članica koje
su sklone da podrže samostalnost Koso-

va. Prvi cilj je da uđu u program Partner-
stvo za mir i izvori iz Prištine kažu da se to
namerava ostvariti iduće godine. Još jedno
sredstvo za ubrzanje integracionog proce-
sa je Jadranska povelja – savez Amerike sa
Hrvatskom, Albanijom, Severnom Make-
donijom, BiH i Crnom Gorom koji, zami-
slite, u statusu posmatrača ima zasebno
Srbiju i Kosovo.

Ako se ide po toj liniji parcijalnih saveza,
čini se jasnim što Priština želi trilateralni
format koji se zvanično odnosi primarno
na međusobnu podršku u modernizaci-
ji, obuci i školstvu, borbu protiv hibridnih
pretnji uključujući kritičnu infrastrukturu
i komunikacione mreže i podršku Prištini
da se pridruži Partnerstvu za mir.

**Neke indicije ukazuju na plan da se ko-
ordinira nabavka važnih borbenih si-
stema zbog objedinjavanja obuke i po-
zadinske podrške. Na listi prioriteta su
protivoklopna vođena sredstva i laki
prenosni raketni sistemi PVO.**

U skoroj budućnosti formiraće zajed-
ničke albansko-kosovske jedinice što
nije praksa da čini jedna članica NATO-a
sa nečlanicom. Otvorena tema su proce-
dure koje su poverljive i odnose se samo
na 32 članice i nikog drugog. Čini se da
se KBS gleda kroz prste kada se radi o
toj temi. Formalno KFOR (po Rezoluci-
ji Saveta bezbednosti UN 1244 „suštinski
NATO“ pridržava se starog zakona o KBS
iz 2008. godine koji kaže da je to instru-
ment bezbednosti zadužen za podršku
vladi i da poseduju samo lako naoružanje
te da neće imati sredstva kao što su ten-
kovi, teška artiljerija i ofanzivna avijacija.

Iz KFOR-a nisu se bunili što su u KBS
uvedeni neki sistemi teškog naoružanja
kao što su minobacači kalibra 120 mm
pribavljeni iz Turske. Prema podregional-
nom mehanizmu kontrole naoružanja iz
1996. godine koji je na snazi za Srbiju, Hr-
vatsku, BiH i Crnu Goru, sve kalibra većeg
od 75 mm je artiljerijsko oruđe predvide-
no limitom količina.

Prištinske vlasti odnosno KBS nisu
unutar tog limita iako su sredstva ratne
tehnik na prostoru Srbije odnosno to mi
tako vidimo. Možda Vučićeve vlasti mi-
sle na svoj način jer su postepeno otvori-
le put osamostaljivanju pokrajine i na pri-
mer prihvatile su tablice, one za koje se
pre par godina tvrdilo da će biti povod za
rat, a sada su na vozilima pristalice vlasti
na zadacima podrške SNS-u u centralnoj
Srbiji i Vojvodini. **N**

Šta Amerika stvarno sprema Srbiji

U Predstavničkom domu Američkog kongresa prošle nedelje usvojen je Zakon o demokratiji i prosperitetu Zapadnog Balkana. Zakon ne samo što politički ocenjuje stanje u regionu već i precizno definiše obaveze američke izvršne vlasti prema državama među kojima je i Srbija

Piše Dušan Telesković

U Srbiji je „stanje demokratije zabrinjavajuće“, a uslovi za održavanje izbora „nepravedni“. Zvaničnici optužuju mirne demonstrante, opoziciju i civilno društvo da destabilizuju vladu, i to je „zabrinjavajuća tvrdnja koja ugrožava bezbednost važnih segmenata srpskog društva“. Zabrinjavajuća je korupcija, među ključnim političkim liderima.

Ovo su ukratko nalazi Zakona o demokratiji i prosperitetu Zapadnog Balkana koji je usvojen u Predstavničkom domu Američkog kongresa prošle srede.

Ovaj propis je deo šireg Zakona o autorizaciji nacionalne bezbednosti (NDAA) za 2026. i za njega je glasalo ukupno 312 predstavnika (197 republikanaca i 115 demokrata), dok je protiv bilo 112.

Zakon je sada prosleđen Senatu na potvrđivanje nakon čega će biti poslat predsedniku Donaldu Trampu na potpisivanje. Nakon glasanja u Predstavničkom domu, Bela kuća je saopštila da će „Trump potpisati zakon“.

Za razliku od ranijih rezolucija i deklarativnih poruka, reč je o zakonskom okviru čije odredbe postaju obavezujuće za Stejt department i Pentagon.

I zakon ne samo što politički ocenjuje stanje u regionu već i precizno definiše obaveze američke izvršne vlasti prema državama Zapadnog Balkana.

Zapadni mediji su o NDAA pisali uglavnom u kontekstu da „insistira na evropskoj odbrani, zabranjujući da broj američkih vojnika na kontinentu padne ispod 76.000 na period duži od 45 dana i blokirajući povlačenje ključne vojne opreme“.

Britanski *Gardijan* piše da usvajanje NDAA pokazuje da Predstavnički dom ide u pravcu produbljivanja američkih

resursa za baltičke države i jača severoistočno krilo NATO-a, a dodatno učvršćuje i pomoć Ukrajini u iznosu od 400 miliona dolara.

Ceo zakonski paket iznosi 900 milijardi dolara, što je osam milijardi više od iznosa koji je zatražio Tramp, a između ostalog, predviđa i povećanje plata za pripadnike vojske i ograničenja američkih ulaganja u Kinu.

Zapadni mediji nisu preneli da je ovim zakonom definisana američka politika, a da predložena rešenja postaju obavezujuća za Stejt department i Pentagon.

NEPRAVEDNI IZBORNI USLOVI U SRBIJI

Od svih zemalja regiona, jedino se Srbija eksplicitno spominje. U nalazima Kongresa, kaže se da „parlamentarni i lokalni izbori održani u Srbiji 17. decembra 2023. godine i događaji koji su usledili izazivaju duboku zabrinutost u pogledu stanja demokratije u Srbiji“.

Za ovu ocenu, SAD se pozivaju na konačni izveštaj Kancelarije OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava.

Dalje se navodi da je izveštaj utvrdio „nepravedne uslove“ za održavanje izbora, „brojne proceduralne nedostatke, uključujući nedoslednu primenu zaštitnih mehanizama tokom glasanja i brojanja, kao i česte slučajeve preopterećenosti biračkih mesta. Utvrđene su i povrede tajnosti glasanja i brojni slučajevi grupnog glasanja.

„OEBS je takođe primetio da su srpski zvaničnici optužili pre svega mirne demonstrante, opozicione stranke i civilno društvo da ‘pokušavaju da destabilizuju vladu’, što je zabrinjavajuća tvrdnja koja ugrožava bezbednost važnih segmenata srpskog društva“, navodi se u Zakonu.

KORUPCIJA MEĐU KLJUČNIM POLITIČKIM LIDERIMA I POD AUTOKRATSKOM KONTROLOM

Zemlje Zapadnog Balkana definišu se kao „ključne za mir, stabilnost i prosperitet evropskog kontinenta“.

Kao jedna od pretnji tome, istaknuta je korupcija, „uključujući i među ključnim političkim liderima“, kao i „kampanje dezinformacija“ za koje se kaže da „potkopavaju kredibilitet demokratskih institucija, uključujući integritet izbora“.

Srbija bi se u ovom smislu mogla prepoznati jer se u početnim nalazima Kongresa kaže da se „korupcija i dezinformacije šire u političkim okruženjima obeleženim autokratskom kontrolom ili stranačkim sukobima“.

Za korupciju se kaže da „i dalje opterećuje Zapadni Balkan i predstavlja jednu od najvećih prepreka daljem ekonomskom i političkom razvoju regiona“.

SANKCIJE U ROKU OD 90 DANA

U tom smislu, jedna od najvažnijih alatki predviđenih ovim zakonom jesu sankcije.

Predviđeno je da predsednik SAD uvede sankcije „najkasnije 90 dana od datuma stupanja na snagu ovog zakona“ protiv svakog stranog lica za koje se utvrdi da je „uključeno ili je pokušalo da se uključi u korupciju povezanu sa Zapadnim Balkanom“.

U to se uključuje i „korupcija od strane ili u ime neke vlade na Zapadnom Balkanu, ili sadašnjeg ili bivšeg državnog zvaničnika na Zapadnom Balkanu“.

Sankcije su takođe predviđene za lica i „politike koje ugrožavaju mir, bezbednost, stabilnost ili teritorijalni integritet bilo kog područja ili države na Zapadnom Balkanu“.

Od svih zemalja regiona, jedino se Srbija eksplicitno spominje. U nalazima Kongresa, kaže se da „parlamentarni i lokalni izbori održani u Srbiji 17. decembra 2023. godine i događaji koji su usledili izazivaju duboku zabrinutost u pogledu stanja demokratije u Srbiji“

Sankcije mogu da se uvedu i protiv osoba koje podrivaju demokratske procese ili institucije, kao i zbog ozbiljnih kršenja ljudskih prava. Sankcije mogu da uključe blokadu imovine i ukidanje viza. To su, dakle, predsedničke obaveze predviđene ovim zakonom. S druge strane, državni sekretar SAD, kako je propisano, dužan je da razvije Inicijativu za borbu protiv korupcije kroz postojeće i nove programe.

Ta inicijativa bi trebalo da uključi tehničku pomoć, razmenu najboljih praksi i obuku za civilne organe za sprovođenje zakona, pravosudne institucije i druga relevantna administrativna tela. Istaknuto je da je potrebno jačanje postojeće nacionalne antikorupcijske strategije „radi borbe protiv političke korupcije, posebno u pravosuđu, nezavisnim telima za nadzor izbora i postupcima javnih nabavki“.

ODNOSI BEOGRADA I PRIŠTINE

U Zakonu se posebna pažnja posvećuje i odnosima Beograda i Prištine. U ovom delu se navodi stav „SAD treba da nastave da podržavaju sveobuhvatan finalni sporazum između Kosova i Srbije zasnovan na međusobnom priznanju“. Stav je Kongresa takođe da Sporazum o putu ka normalizaciji odnosa, koji su Kosovo i Srbija postigli 27. februara 2023. uz posredovanje Evropske unije, „predstavlja pozitivan korak napred u unapređi-

vanju normalizacije odnosa između dve zemlje“.

Dalje navode da „Srbija i Kosovo treba da nastoje da odmah ostvare napredak u vezi sa Aneksom za implementaciju sporazuma“.

„Kada se ostvari dovoljan napredak u vezi sa Aneksom za implementaciju, SAD treba da razmotre unapređenje inicijativa za jačanje bilateralnih odnosa sa obe zemlje, što može uključiti: uspostavljanje bilateralnih strateških dijaloga sa Kosovom i sa Srbijom; i unapređivanje konkretnih inicijativa za produbljivanje ekonomskih veza i investicija sa obe zemlje“, navodi se u Zakonu o demokratiji i prosperitetu Zapadnog Balkana.

Tu se dodaje i „Izjava o politici vlade SAD“ koja glasi:

„(1) ona neće sprovoditi nijednu politiku koja zagovara razmenu teritorija, podelu ili druge oblike iscrtavanja granica prema etničkim linijama na Zapadnom Balkanu kao način rešavanja sporova između država u regionu; i

(2) trebalo bi da podrži pluralističke demokratije u državama Zapadnog Balkana kao sredstvo za sprečavanje povratka etničkih sukoba koji su nekada obeležavali region“, navodi se u Zakonu.

UTICAJ RUSIJE I KINE

Posebna pažnja u ovom zakonu data je „zlonamernim uticajnim operacijama i kampanjama Rusije i Kine usmerenim

na države Balkana“.

Propisano je da najkasnije 180 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, državni sekretar, u koordinaciji sa sekretarom za odbranu, direktorom Nacionalne obaveštajne zajednice i rukovodiocima drugih saveznih departmana ili agencija, napiše izveštaj koji se odnosi na podrivanje demokratskih institucija, podsticanje političke nestabilnosti i „nanošenje štete interesima SAD i država članica i partnera NATO-a na Zapadnom Balkanu“.

Izveštaj, piše u propisu, mora da obuhvati procenu ciljeva Ruske Federacije i Kine u vezi sa zlonamernim uticajnim operacijama i kampanjama usmerenim na države Zapadnog Balkana.

Takođe, procenjivaće se i „svaka mreža, entitet i pojedinac“ iz Rusije, Kine ili bilo koje druge zemlje sa kojom Rusija ili Kina mogu sarađivati. Posebno će se to odnositi na one koji „podržavaju zlonamerne operacije ili kampanje, uključujući pružanje finansijske ili operativne podrške aktivnostima u državama Zapadnog Balkana koje mogu ograničiti slobodu govora ili stvoriti prepreke pristupu demokratskim procesima, uključujući ostvarivanje prava glasa na slobodnim i fer izborima“.

SAD će takođe identifikovati taktike, tehnike i procedure koje se koriste „u zlonamernim uticajnim operacijama i kampanjama Rusije ili Kine“, kao i procenu efekata ranijih operacija i kampanja. **N**

Zelenski se bori za Ukrajinu kojom neće vladati

Putin i Tramp neće zbaciti Zelenskog s vlasti, ma koliko se trudili. Ukrajinski predsednik pašće jer ne samo što nije uspeo da iskoreni korupciju u svojoj zemlji nego nije uspeo da je eliminiše ni iz svog najbližeg okruženja. Pod istragama za korupciju završili su svi ljudi od najvećeg poverenja, počev od desne ruke Andrija Jermaka. Zelenski je priteran uz zid. General Zalužni, trenutno ambasador u Londonu, i šef vojne obaveštajne službe Kirilo Budanov dva su glavna rivala na izborima

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Predsednik Ukrajine Volodimir Zelenski ući će u istoriju kao lider koji je bio lučonoša u najmračnijem periodu nezavisne Ukrajine i lider koji je zaokružio i cementirao ukrajinsku naciju. Krajem februara 2022. godine izgledao je kao klasično „žrtveno jagnje“, pogrešan čovek na pogrešnom mestu u pogrešno vreme.

Od tada su prošle gotovo četiri godine, a Zelenski i dalje odoleva sa svojim narodom ruskoj agresiji. Nije uspeo da odbrani sve teritorije, ali je vođenjem herojske odbrane dovršio izgradnju ukrajinske nacije. Paradoksalno, Jevrejin, ruskog maternjeg jezika, odrastao među etničkim Rusima i rusofonim Ukrajinčima, ući će u istorijske čitanke kao čovek sa kojim je zaokružen proces izgradnje ukrajinske nacije i njenog odvajanja od ruskog naroda nakon viševerkovnog zajedničkog hoda kroz istoriju.

U ratu protiv Rusije ukrajinska nacija je impregnirana kroz nasilje i sentiment, dve ključne komponente za kreiranje svake nacije. Ruska agresija je opravdala nametanje zapadnoukrajinskog poimanja ukrajinske nacije, ukrajinskog jezika i Ukrajinske pravoslavne crkve. Istovremeno je ratno iskustvo delovalo amalgamski na različite grupe unutar Ukrajine, stapajući ih u jednu naciju.

Drugim rečima, Rusija je okupirala deo Ukrajine, ali je definitivno izgubila Ukra-

jine. Štaviše, od bratskog i bliskog naroda kreirala je novog rivala i neprijatelja čiji će glavni cilj biti da se što više razlikuje od Rusa i da bude na suprotnoj strani.

Bez obzira na to kako se završi ruska agresija na Ukrajinu, Zelenski se upisao u malobrojnu grupu političkih lidera koji su ostali uz svoj narod u najtežim trenucima, rizikujući sopstveni život i živote članova porodice. Ukrajinski ratni predsednik je prepoznao preovlađujući sentiment svojih sunarodnika da brane svoju zemlju od agresora i dao mu je lice i formu herojske borbe „Davida protiv Golijata“.

Među zapadnim novinarima u Kijevu i među diplomatama koji su ostali u glavnom gradu Ukrajine kružile su priče da Zelenskom nisu odbrojani dani, već sati, i da je on „mrtvac koji hoda“. Ruku na srce, to apostrofiranje da je „mrtvac koji hoda“ prati ga i dan-danas.

Nije prošlo mnogo vremena od pre-

PARADOKSALNO, JEJREJIN, RUSKOG MATERNJEG JEZIKA, ODRASTAO MEĐU ETNIČKIM RUSIMA I RUSOFONIM UKRAJINCIMA, UĆI ĆE U ISTORIJSKE ČITANKE KAO ČOVEK SA KOJIM JE ZAOKRUŽEN PROCES IZGRADNJE UKRAJINSKE NACIJE I NJENOG ODVAJANJA OD RUSKOG NARODA NAKON VIŠEVERKOVNOG ZAJEDNIČKOG HODA KROZ ISTORIJU

dloga američkog predsednika Džoa Bajdena Zelenskom da ga marinci prebace u inostranstvo i da u egzilu ili Lavovu formira novu ukrajinsku vladu, a Volodimir se u dvorištu Predsedničke palate u Bankovoj pojavio sa svojim najbližim saradnicima „naoružan“ pametnim telefonima. Čvrsto rešen da svoje profesionalno iskustvo iskoristi na propagandnom polju, koje je u modernim vremenima postalo važno koliko i bojno.

„Ja ostajem ovde. Ne predajem se, branićemo našu državu, jer je naše oružje istina, a istina je da je ovo naša zemlja, naša deca i mi ćemo ih braniti. Nemam ništa da dodam. Slava Ukrajini“, izgovorio je Zelenski gledajući pravo u objektiv kamere koja ga je snimala. Tim rečima i stavom ratnog lidera rešenog da stoji na braniku otadžbine Zelenski je dao ono što je trebalo velikoj većini Ukrajinaca: smisao borbe za odbranu zemlje i alternativu za bekstvo.

VOLODIMIR IZMEĐU GRČKOG JUNAKA I UKRAJINSKOG ČERČILA

Zelenski je klasičan junak iz grčkih tragedija. Čas deluje kao heroj bez mane, sa nadljudskim karakteristikama, a u drugom momentu lomljiv i sklon svim ljudskim slabostima. Hrabar da prkosi smrti i sili na čijem se čelu nalazi autokrat za koga ljudski život nema nikakvu vrednost, ali i nesiguran i ljubo-

moran na vlast koju ima, toliko da daje otkaze svima koji je dovedu u pitanje ili mogu da je ugroze.

S jedne strane, njegov najveći uspeh, osim da spase što veću porciju ukrajinske teritorije od ruske okupacije, biće da ostane živ. Prvi čovek Ukrajine pripada političkim liderima koji se bore za zemlju i uređenje u kojima, kada cilj bude dostignut, neće biti mesta za njih. Njegov završni i najteži test biće način na koji će predati vlast kada utihnu dronovi i topovi i budu održani prvi posleratni izbori.

Bivši glumac je zaradio nadimak „ukrajinski Čerčil“ kada je u prvim satima ruske agresije na Ukrajinu, na ponudu američkog predsednika Džoa Bajdena da ga američki specijalci evakušu iz Kijeva i prebace na sigurnu teritoriju, odgovorio: „Ne treba mi prevoz, potrebna mi je municija.“ Da bi opravdao i zadržao taj nadimak, Zelenski će morati, kao Čerčil, da prihvati ishod volje građana Ukrajine, po mogućstvu sa istom rečenicom: „Za to smo se borili.“ Za smeñljivu vlast – to je antifašizam.

Zelenski se nikada ne predaje i ne povlači se – osim iz taktičkih i oportunističkih razloga, kao u odnosima sa Trampom i američkom administracijom – svaki izazov, svaka pretnja i svaka opasnost za ukrajinskog predsednika motiv su više da se bori još predanije. Što ga više napadaju, on više kontranapada, čak i kada situacija izgleda beznadežno.

RUSIJA JE OKUPIRALA DEO UKRAJINE, ALI JE DEFINITIVNO IZGUBILA UKRAJINCE. OD BRATSKOG I BLISKOG NARODA KREIRALA JE NOVOG RIVALA I NEPRIJATELJA ČIJI ĆE GLAVNI CILJ BITI DA SE ŠTO VIŠE RAZLIKUJE OD RUSA I DA BUDE NA SUPROTNOJ STRANI

Međutim, svaka sezona ima svoje lidere i ljudi, po pravilu, žele da zaborave patnje i loša vremena, osim, naravno, onih koji parazitiraju ili kreiraju životne rente za ratne zasluge koje su često sumnjive, prenaplašene, a neretko i izmaštane. Slava ne traje dugo, a zahvalnost je kratkog daha – ovo, naravno, ne važi za diktatore i autokrate – eto zašto u demokratskoj i evropskoj Ukrajini Zelenski ne može da ostane na predsedničkoj funkciji. Ako bi se kojim slučajem to dogodilo, Ukrajina ne bi bila demokratska i, posledično, ne bi postala evropska.

ZELENSKI I RUSIJA

Ukrajinski predsednik pobedio je na izborima 2019. godine tada odlazećeg šefa države Petra Porošenka, koji je bazirao svoju kampanju na izrazito proevropskoj retorici (Porošenko je samo na rečima proevropski političar, po delu je

daleko bliži ruskom nego evropskom modelu lidera) i širenju antiruskog sentimenta. Kampanja Zelenskog bila je sasvim drugačija, na liniji sa junakom hiperpopularne serije „Sluga naroda“ u kojoj je glumio glavnog junaka: borba protiv korupcije, zloupotrebe položaja i organizovanog kriminala, uz obećanje da će mirno rešiti pitanje Donbasa.

Ironija sudbine je da su Porošenko i njemu bliski mediji optuživali Zelenskog da je ruski čovek čiji je cilj da implementira rusku agendu u Ukrajini. Činjenica je da Zelenski, pre agresije, nije imao nameru da prekida veze sa Rusijom. Naprotiv, imajući u vidu njegov životni put i činjenicu da je dugo vremena bio popularniji u Rusiji i bivšim sovjetskim republikama nego u Ukrajini, Zelenski je iskreno želeo da gradi bratske odnose sa Rusijom, naravno uz dužno međusobno poštovanje i ravnopravan tretman.

O članstvu Ukrajine u NATO-u i EU nije se ozbiljno govorilo godinama. Svakako se nisu mogle uzimati kao relevantne izjave Porošenka i još nekih političara koji su NATO i članstvo Ukrajine u EU (zlo)upotrebljavali u svakodnevnoj političkoj utakmici, do te mere da su NATO i EU postali bagatelni argumenti, sa kojima su se sami Ukrajinci, pa i Zelenski, šalili. Čuven je njegov skeč u kojem fingira razgovor sa Angelom Merkel, koja ga je zamenila za crnogorskog predsednika.

Zelenski je prostodušno verovao u do-

govor sa Putinom. To je ponavljao tokom svoje izborne kampanje, rizikujući da bude optužen da je rusofil. Jedan od njegovih ciljeva bio je da izađe iz politike „dva jarca na brvnu“ koju je forsirao Porošenko u odnosima sa Kremljom. U tom smislu, Zelenski je i tipičan primer populističkog političara koji misli da od njega počinje sve i ne daje preveliki značaj iskustvu svojih prethodnika i naučnim lekcijama.

Ukrajinski predsednik upao je u klasičnu zamku narcisoidnih ličnosti koje misle da se sve može rešiti u razgovorima „licem u lice“ i da lični odnosi ličnima pokreću istorijski točak. Na svojoj koži je više puta platio cenu te zablude, ali i dalje ne uspeva da je se u potpunosti oslobodi.

Ipak, u međuvremenu je shvatio da ga ruski predsednik Putin ne vidi kao sebi ravnog, baš kao što pregovore o Ukrajini doživljava samo kao instrument za nametanje ruske hegemonije u bivšoj sovjetskoj republici. Mora se priznati i da je Zelenski dobro procenio namere Donalda Trampa posle njihovog susreta u septembru 2024. godine, tokom izborne kampanje za predsedničke izbore u SAD. Od tada je Zelenski upozoravao svoje evropske partnere da ne mogu da se oslone na njujorškog tajkuna.

ZAŠTO JE ZELENSKI ZASMETAO PUTINU

Režim Vladimira Putina nije napao Ukrajinu zato što je video opasnost od njenog ulaska u NATO, koji, kao što je navedeno, nije bio realan. Pravi razlog bila je „evropeizacija“ Ukrajine koja je započela tokom Porošenkovog mandata u Bankovoj, a nastavila se još brže tokom predsednikovanja Zelenskog.

Od 2014. godine i smene Janukovičevog režima Ukrajina se velikom brzinom menjala. I pored endemske korupcije i zarobljene države, promene su bile vidljive – tranzicija od sovjetskog društva, sa svim negativnim kolateralnim faktorima, ka evropskoj državi. Sloboda i demokratija, sve jače veze sa evropskim državama, ukidanje viza za putovanja u članice EU, masovna pojava novih startap-preduzeća, građevinski bum, širenje engleskog jezika među mladima, odlazak svršenih srednjoškolaca na univerzitete u evropske prestonice umesto u Moskvu ili Sankt Peterburg.

Predizborna kampanja Zelenskog bila je još jedno zvono za uzbunu u Kremlju. Novi stil vođenja politike, sa upotrebom isključivo društvenih mreža, bez podrške tradicionalnih medija, bez organizovanja mitinga i bez podrške obaveštajnih ili devijantnih delova službi, demonstrirao je da je moguće i na Istoku pobediti na izborima, a ne samo na Zapadu. Kremlj će na naučenim lekcijama iz predsedničke kampanje Zelenskog pilotirati učešće na izborima za rumunskog predsednika Kalina Đeordesku, ali i u drugim državama bivšeg komunističkog bloka.

Ukrajina, kao uspešna evropska priča, bila je mnogo veća opasnost po režim u Kremlju nego što je NATO bio bezbedna pretnja. Evropeizacija Ukrajinaca viđena je kao širenje virusa koji bi mogao da „zarazi“ Ruse, pogotovo one u evropskom delu zemlje i velikim gradovima. Poljaci, Estonci, Letonci i Litvanci u Rusiji su uvek bili percipirani kao neprijatelji

PUTIN I NJEGOVO OKRUŽENJE,
IZUZEV ŠEFA SPOLJNE
OBAVEŠTAJNE SLUŽBE (SVR)
SERGEJA NARIŠKINA, BILI SU
UVERENI DA ĆE, SA PRVIM
BOMBAMA NA KIJEV, ZELENSKI
POBEĆI KAO NJEGOV RUSOFILSKI
PRETHODNIK VIKTOR JANUKOVIČ.
PREVARILI SU SE

ili, u najmanju ruku, strano telo u ruskoj ili komunističkoj imperiji, ali Ukrajinici nisu – oni su u očima Rusa bili mlađa braća i kao takvi mnogo rizičniji faktor za stabilnost autokratskog režima u Moskvi.

U Kremlju su rešenje za ukrajinski problem videli dvojako: potpuno odvajanje ili asimilacija i „prevaspitavanje“ mlađe braće i povratak u Ruski svet. Svedoci smo izbora koji je Putin napravio, a u prethodne četiri godine se iskristalisalo da je tzv. borba protiv nacifašizma i oslobađanje Ukrajine od nacifašizma u suštini borba protiv evropeizacije Ukrajine i oslobađanje od evropskog ustrojstva društva i države, odnosno „lečenje“ Ukrajinaca od virusa demokratije, pravne države, ljudskih prava i sloboda, zaštite manjina, stvarne borbe protiv korupcije i kleptokratskog uređenja države.

Ništa novo pod suncem, rekli bi stari Rimljani: svaka imperija želi da njene

provincije liče na nju. Baš kao što nije bila novina ni to da je Zelenski naivno verovao da može da promeni Ukrajinu kao da je reč o scenariju njegovog „Sluge naroda“.

USPONI I PADovi MLADOG ZELENSKOG

Pred početak rata popularnost Zelenskog pala je ispod 30 odsto, i pored toga što je izabran sa gotovo tročetvrtinskom većinom za predsednika Ukrajine. Zvuči kontradiktorno, ali se neiskusni i nepripremljeni Zelenski mnogo bolje snašao u ratnim vremenima nego u mirnodopskim. Mnogo bolje je branio Ukrajinu od Rusije nego što je svoju zemlju lečio od najteže boljke – korupcije, koja je zarazila i njegovo najbliže okruženje. I to je senka koja lebdi iznad svakog njegovog uspeha: nesposobnost da održi glavno obećanje dato građanima Ukrajine u predizbornoj kampanji 2019.

Zelenski funkcionise bolje kada se nalazi pod pritiskom. Klasičan je primer političara koji rešava urgentne situacije, ali se gubi u svakodnevnoj rutini. Zelenski, kao svaki harizmatični lider, instinktivno prepoznaje prelomne momente i kada drugi ostaju bez reči, on ih pronalazi. Ne samo da ih pronalazi nego upotrebljava prave, savršene za taj trenutak. Međutim, njegov pogled ne stiže do horizonta: nema dara za kreiranje politika na dugi rok, ne ume da planira i nema spremna alternativna rešenja za glavni plan.

On u dubini svog bića ostaje glumac u potrazi za aplauzima; potrebno mu je da oseti i vidi podršku naroda. Bori se kao lav kada veruje da interpretira sentiment većine, ali je nesiguran i sklon fatalizmu kada je u manjini. „Nije političar, ne ume da čeka, ne ume da planira, postavlja zamke, ne upravlja događajima i, u najboljem slučaju, im se prilagođava“, opisao je Zelenskog jedan od najpoznatijih ukrajinskih istoričara Jaroslav Hricak.

Drugim rečima, Zelenski je hrabar čovek koji pravi velike greške, često zbog površnosti, dovodeći u pitanje i sopstvenu sudbinu. Lako ulazi u srca ljudi, ali još lakše gubi popularnost. Volodimir je znao kada treba da obuče uniformu, ali je velika verovatnoća da će pogrešiti momenat u kojem bi trebalo da je skine i zato je on gotovo idealan primer ukrajinske verzije junaka grčkih tragedija.

Zelenskom se priznaje da je dostojno

branio Kijev, da je oslobodio Herson, zaštitio Harkov, spasao Dnjepropetrovsk, ali mu se prebacuju gubitak Marijupolja, neuspešna kontraofanziva i serija odluka vezanih za najkrvavije bitke u rusko-ukrajinskom ratu – Bahmut i Avdijivku.

U zasluge Zelenskog upisuje se i održavanje zemlje na nogama i obezbeđivanje funkcionisanja civilnih, ekonomskih, trgovinskih i državnih struktura. Ali mu se ne oprašta način vladavine, dominantna uloga njegovog šefa kabineta Andrija Jermaka i izbor serije saradnika za koje se postavilo da nisu samo korumpirani već i generatori korupcije. U minuse Zelenskog spadaju i smenjivanje generala Valerija Zalužnog, ministra spoljnih poslova Dmitrija Kulebe, pokušaj demontiranja Nacionalne kancelarije za borbu protiv korupcije i Specijalnog tužilaštva za borbu protiv korupcije.

POTCENJIVANJE ZELENSKOG

Da u Kremlju nisu odlučili da napadnu Ukrajinu, Zelenski bi, kao svi ukrajinski predsednici osim Leonida Kučme – jedinog koji je uspeo da ostane dva mandata u Bankovoj – ostao samo jedan mandat na čelu Ukrajine. U zemlji premreženoj po dubini korumpiranim kadrovima i „vojnicima“ moćnih ukrajinskih oligarha, od Rinata Ahmetova i Petra Porošenka, preko Viktora Pinčuka, do Konstantina Ževaga i Vadima Novinskog.

U predratnom periodu Ukrajina je bila razapeta između želje ogromne većine građana da se njihova zemlja približi EU i da jednog dana postane njena članica i tajkuna kojima je odgovarao međuprostor: udaljiti se malo od Rusije, ali se ne približiti previše EU.

Zelenski je imao veliku sreću što su ga u Kremlju, ali i u samoj Ukrajini, Evropi i SAD, potcenili. Smatralo se da nije sposoban i da nije potkovan za funkciju koju obavlja, da je samo komedijant zalutao u politiku i našao se u igri koja je mnogo veća od njega.

Putin i njegovo okruženje, izuzev šefa Spoljne obaveštajne službe (SVR) Sergeja Nariškina, bili su uvereni da će, sa prvim bombama na Kijev, Zelenski pobeći kao njegov rusofilski prethodnik Viktor Janukovič. Prevarili su se: 200.000 ruskih vojnika nije uplašilo Zelenskog kao što je par hiljada razjarenih građana Ukrajine prestravilo Janukoviča, koji je brže-bolje pobeo u Rusiju.

OD TRAMPA DO BAJDENA I NAZAD

Bulizam američkog predsednika Trampa i njegovih najbližih saradnika prema Zelenskom postigao je kontraefekat: re-vitalizovao je empatiju među evropskim partnerima, ali i među građanima Ukrajine prema njihovom predsedniku. Popularnost i kredibilitet Zelenskog bili su u dramatičnom padu, kako na unutrašnjem tako i na spoljnopolićkom planu, nakon neuspešne vojne kontraofanzive u leto 2023. godine i serije korupcionaških skandala, uključujući i Energoatom i ljude iz najužeg okruženja ukrajinskog lidera.

U krugu od samo dve godine, od trenutka kada je dočekivan u Vašingtonu kao heroj, kićen medaljama za hrabrost i slobodu sa imenima Džona Kenedija i Ronalda Regana i obećanjima tadašnjeg predsednika Bajdena da će Amerika statati uz Ukrajinu dok god bude trebalo, Zelenski se sudario sa Trampovom ad-

POPULARNOST I KREDIBILITET
ZELENSKOG BILI SU U
DRAMATIČNOM PADU, KAKO
NA UNUTRAŠNJE TAKO I NA
SPOLJNOPOLITIČKOM PLANU,
NAKON NEUSPEŠNE VOJNE
KONTRAOFANZIVE U LETO 2023.
GODINE I SERIJE KORUPCIONAŠKIH
SKANDALA, UKLJUČUJUĆI I
ENERGOATOM I LJUDE IZ NAJUŽEG
OKRUŽENJA UKRAJINSKOG LIDERA

ministracijom, koja ga predstavlja kao nezahvalnog ratnog huškača i eksplicitno traži od njega da podnese ostavku.

Zelenski je istrpeo bahatost Trampa i Vensa i „progutao žabu“ jer je sve-stan značaja američkog oružja i logističke pomoći za odbranu od ruske agresije. Stoički je izdržao provokacije, uključujući i primedbe na stil oblačenja od čoveka koji, uzgred budi rečeno, nosi kratke čarape sa cipelama, odelom i kravatom. Čak je i na neprimereno mešanje u unutrašnje poslove, kroz zahteve Trampovih saradnika za njegovo povlačenje sa vlasti, odgovorio primereno: „Povući ću se minut posle dobijanja američkih garancija za bezbednost i nezavisnost Ukrajine.“

Tramp, kao i Putin, smatra da mu Zelenski nije ravan, a ima i lični motiv da politički uništi ukrajinskog predsednika. Tokom kampanje za predsedničke izbo-

re u SAD 2020. godine Tramp je eksplicitno tražio od tek izabranog predsednika Ukrajine da pokrene istragu protiv sina Džoa Bajdena, upetljanog u seriju korupcionaških afera u Kijevu, i da mu dostavi kompromitujuće dokumente. U Donaldovom izbornom štabu verovali su da je Bajdenov sin Hanter Ahilova peta rivala u trci za Belu kuću i da Zelenski može da im dostavi „oružje“ za završni udarac. Nije se dogodilo, a Tramp, inače veliko zlopamtio, nije zaboravio.

BUDUĆNOST SU ZALUŽNI ILI BUDANOV

Putin i Tramp neće zbaciti Zelenskog s vlasti, ma koliko se trudili. Ukrajinski predsednik pašće jer ne samo što nije uspeo da iskoreni korupciju u svojoj zemlji nego nije uspeo da je eliminiše ni iz svog najbližeg okruženja. Pod istragama za korupciju završili su svi ljudi od najvećeg poverenja Zelenskog, počev od njegove desne ruke Andrija Jermaka.

Zelenski je priteran uz zid. Imajući u vidu kako funkcioniše sistem u Ukrajini i njegove veze sa osobama koje su osumnjičene ili optužene za visoku korupciju, vrlo je malo verovatno da on nije znao ništa o proneverenim stotinama miliona evra i mreži računa u ofšor bankama.

Nije tajna da u Vašingtonu, ali i u Moskvi, Zelenskog vide kao deo problema, a ne rešenja, ne samo za okončanje rusko-ukrajinskog rata već i za implementaciju eventualnog mira. Otuda zajednička želja Bele kuće i Kremlja da se u Ukrajini održe predsednički izbori u roku od sto dana, a zatim i parlamentarni.

General Zalužni, trenutno ambasador u Londonu, i šef vojne obaveštajne službe Kirilo Budanov dva su glavna rivala Zelenskog na izborima. Prema istraživanjima javnog mnjenja, obojica bi mogla da ga pobede u drugom krugu izbora, tim pre što Zelenski zbog korupcionaških afera neće moći da računa ni na jednog od svojih istorijskih saradnika i saveznika.

Zalužni je prihvatljiviji Vašingtonu, a pogotovo Moskvi, od Budanova kao naslednik Zelenskog. Prvi ukrajinski obaveštajac percipiran je kao manje sklon kompromisima, a za Rusiju bi njegov izbor bio ravan porazu jer bi u Bankovoj imali mnogo sposobnijeg neprijatelja nego što je Zelenski. Tim pre što Budanov zna da je ovo samo prvo poluvreme rusko-ukrajinskog sukoba. **N**

Smrtna kazna je uvek potrebna državi, a ne društvu

Iako je u Srbiji smrtna kazna ukinuta 2002. godine, masovni zločini prethodnih godina proizveli su i debatu o njenom vraćanju. Zašto je ukidanje smrtne kazne suštinski i nadasve demokratska ideja objašnjava Ivan Janković, autor knjige „Na belom hlebu. Smrtna kazna u Srbiji i Jugoslaviji 1804–2002“ (drugo dopunjeno izdanje, Akademsko knjiga)

Piše Marko Tica

O d početka moderne civilizacije, kada su naši preci odlučili da prekinu svoje tumaranje zemljom, i kada smo od rodovskih zajednica evoluirali u organizovano društvo, bilo je potrebno naći način kako da se to društvo uredi. Zakoni su se radali na kamenim tablicama, a smrt, kao najveća kazna za zlodelo, obilno se upražnjavala nad nesrećnicima koji su vešani, dekapitirani, naticani na kolac ili lomljeni na točku.

Praksa smrtne kazne sprovodila se svuda, pa i u Srbiji. Prolazeći Beogradom danas, gotovo nikom ne bi palo na pamet da su baš tu stotine hiljada ljudi, vekovima unazad, svoje kosti ostavljali po ulicama „belog grada“.

Jasno je da su ljudi u stanju da počine strašna zverstva, i u samo nekoliko godina imali smo prilike da to osetimo na sopstvenoj koži. Masovne pucnjave, prva u beogradskoj osnovnoj školi „Vladislav Ribnikar“, a odmah zatim u selima Dubona i Malo Orašje, odule su veliki broj mladih života. Gotovo odmah se povećala debata o uvođenju kazne doživotnog zatvora za počiniocima najtežih dela, a na određenim mestima čuli su se glasovi koji traže i drastičnije mere.

Iako je u Srbiji smrtna kazna ukinuta 2002. godine, na šta je obavezuju međunarodni ugovori, vapaji za najstrožom kaznom, potpomognuti političkim narativom, nikad nisu bili glasnjiji. Iz perspektive abolicioniste, pitanje smrtne kazne nije, međutim, prvenstveno pitanje osвете za počinjeni zločin, već ogledalo moći i demokratskog kapaciteta samog društva.

Za Ivana Jankovića, autora knjige „NA BELOM HLEBU. Smrtna kazna u Srbiji i Jugoslaviji 1804–2002“ (drugo dopunjeno izdanje, Akademsko knjiga), pored ostalog i osnivača Udruženja za borbu protiv smrtne kazne i nevladine organizacije „Srbija protiv smrtne kazne“, želja za smrtnom kaznom ne izvire iz potrebe društva, već iz potrebe države.

„Kažnjavanje smrću nije potrebno društvu nego državi, pre svega kao simbol suvereniteta državne vlasti“, objašnjava Janković. On ukazuje na praksu pomilovanja osuđenih na smrt, gde državni organ poput predsednika ili monarha pokazuje da drži živote svojih podanika u šaci, dajući im milost ili ih šaljući u smrt.

„Otuda je ideja o ukidanju smrtne kazne jedna nadasve demokratska ideja: ona teži da ograniči moć države nad pojedincem i društvom“, dodaje Janković.

U prilog tome ide činjenica da se imperije i generalno nedemokratske države najteže odriču ovakvog vida kažnjavanja. Smrtna kazna je i danas prisutna u Kini i Sjedinjenim Američkim Državama, dok se u Evropi (sa izuzetkom Belorusije) ne

Empirijska istraživanja su odavno potvrdila da smrtna kazna nema generalno preventivno dejstvo - njena primena ne dovodi do smanjenja kriminaliteta. Jedino dejstvo koje se u potpunosti ostvarivalo kroz javna pogubljenja bilo je ritualno potvrđivanje državnog monopola sile

primenjuje. Ipak, ideja da se smrtna kazna zabrani, kako sam Janković navodi, nije potekla isključivo sa pozicije sažaljenja i simpatije. Moderni abolicionizam nastao je kao deo prosvetiteljskog projekta i opšte društvene reforme, te ideja o ukidanju ostaje politička ideja čak i kada se zaogrne humanitarnim ruhom, kaže Janković.

U korenu masovne podrške smrtnoj kazni leži moralni osećaj potrebe za odmazdom: „oko za oko, zub za zub, a život za život“. Ova maksima starozavetnog načela pravde je, premda ste je sigurno svaki put čuli u drugom kontekstu, samo pokušaj da se krvne osвете ne prošire i zatru cele porodice. Jedan život za jedan život, u nadi da će na tome i ostati.

Iako hrišćanska religija zahteva poštovanje života pa čak i onog grešnog, kroz istoriju su i hrišćanske države obilato koristile smrtnu kaznu. U osvit moderne srpske državnosti, početkom 19. veka, smrtna kazna je prihvatana kao nešto imanentno društvenom poretku, neizbežno i „prirodno“.

Međutim, empirijska istraživanja su odavno potvrdila da smrtna kazna nema generalno preventivno dejstvo – njena primena ne dovodi do smanjenja kriminaliteta. Jedino dejstvo koje se u potpunosti ostvarivalo kroz javna pogubljenja bilo je ritualno potvrđivanje državnog monopola sile.

Povezanost prihvatanja smrtne kazne i karaktera društva naročito je vidljiva u današnjoj Srbiji.

U psihološkim istraživanjima, stav prema smrtnoj kazni usko je povezan sa autoritarnošću.

„Podrška smrtnoj kazni je značajno veća u autoritarnim nego u demokratskim društvima“, ističe Janković.

Srpsko društvo, prema njegovom mišljenju, pruža savršen primer te zakonitosti. U periodu „manje-više“ demokratskih vlada (2001–2012), javno mnjenje je bilo ravnomerno podeljeno. Ali otkako je instalirana „izrazito nedemokratska i ekstremno autoritarna vlast Srpske napredne stranke“, kako kaže Janković, podrška smrtnoj kazni je bila u porastu – u jednom trenutku i na više od 70% (ne računajući one neodlučne).

Tek nedavni događaji i masovni protesti povodom tragedije u Novom Sadu, koji su nosili demokratski potencijal i oslobađali ljude straha, doneli su promenu. Istraživanje iz maja 2025. pokazalo je drastično smanjenje podrške smrtnoj kazni (poslednji pad sa 55% na 46%).

Ipak, pri svakoj debati o ovoj temi, često se zaboravlja na izvršioce kazne. Egzekutori su ljudi od krvi i mesa, obukom i selekcijom u pripadnike javnog reda i mira birani upravo zbog oseća-

Pokazalo se da je izvršenje smrtno kazne na mnoge policajce delovalo traumatski, a neki su celog života imali noćne more i zapadali u alkoholizam

ja pravde (makar bi tako glasila ispravna formulacija). Samim tim, smrtna kazna ne pogađa samo osuđenike već i one koji po službenoj dužnosti preuzimaju ulogu egzekutora. Tradicionalno, dželat su bili društveno izopšteni i tabuisani ljudi, predmet prezira pomešanog sa sujevernim strahom. Iako su kasnije postali državni službenici sa redovnim primanjima, psihološki teret posla ostajao je težak.

Janković navodi da je u literaturi dobro poznato kroz kakve psihičke teškoće prolaze izvršioци smrtnih kazni. U istraživanju na osnovu intervjua koje je sa milicionerima policijske uprave Novi Sad koji su učestvovali u pogubljenjima, – intervju je sprovodio njen nekadašnji načelnik Veljko Komlenović – pokazalo

se da je izvršenje smrtno kazne na mnoge delovalo traumatski, a neki su celog života imali noćne more i zapadali u alkoholizam. Janković ističe posebno dirljiv slučaj jednog izvršioca koji se žalio psihijatru da ga noću progone mrtvi, ali zbog službene tajne nije smeo da kaže da ih je on ubio.

Zanimljiv uvid u kontradiktorni lik izvršioca pruža priča o Alojzu Sajfridu, profesionalnom dželatu kog je Kraljevina SHS „nasledila“ iz Austrougarske. Sajfrid, pripadnik „dželatske porodice“, vešao je osuđenike u Bosni i Hercegovini. U jednom intervjuu, dželat je otkrio lice koje odudara od stereotipa.

Opisao je sebe kao čoveka koji oseća „duboko saučešće“ prema svojim „pacijentima“. Naglasio je da vešanja obavlja svečano, u crnom odelu, s cilindrom i belim rukavicama, jer time „odaje poštu tragičnom momentu nasilnog umiranja“. Upravo u ovom svedočenju je primetan kontrast između uvrežene uloge krvnika i realnosti njegovog posla. U privatnom životu, Sajfrid je bio najobičniji pripadnik srednje klase profesionalaca (premda u njegovom poslu nije bilo ništa obično), otac koji je želeo sina da pošalje na tehniku u Beč, a u slobodno vreme je svirao, čak i komponovao.

Janković kroz ovaj primer ilustruje koliko je uloga izvršioca složena i da se iza čina egzekucije uvek nalazi čovek koji se sa posledicama tog čina mora nositi.

Na kraju, nije potrebno posebno objašnjavati da smrtna kazna uvek nosi rizik da postane puki instrument političkog terora, a Srbija ima bogato iskustvo sa vansudskim pogubljenjima i nameštenim suđenjima.

Od spiskova ubijenih po naređenju kneza Miloša, do vansudskih pogubljenja sa kraja režima Slobodana Miloševića, poput ubistava Slavka Ćuruvije i Ivana Stambolića, praksa demonstracije sile bez sudske pravde duboko je ukorenjena.

To nasleđe, kako Janković navodi, živi i danas, o čemu „govori i činjenica da ni posle četvrt veka niko nije osuđen za ubistvo Slavka Ćuruvije“.

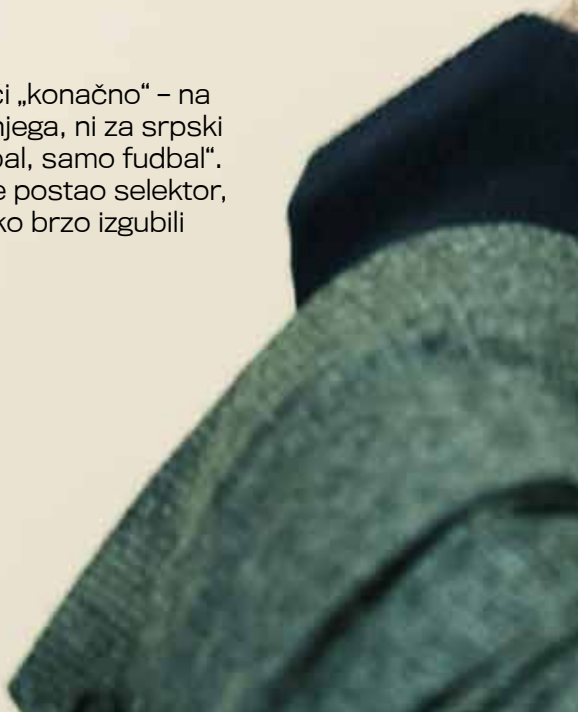
Srbija jeste abolicionistička država, ali glasovi u javnosti o vraćanju smrtno kazne, podstaknuti tragedijama poput onih u Duboni i Malom Orašju, ukazuju da borba za ograničenje moći države nad životom pojedinca ostaje trajno aktuelna politička i demokratska tema. **N**

**EKSKLUZIVNI
INTERVJU
VELJKO PAUNOVIĆ
SELEKTOR SRBIJE**

**I MENE SU
BILI OTPISALI,
a to ne sme
da se događa**

Trenutak u kome je Veljko Paunović došao – neko će reći „konačno“ – na „užarenu selektorsku klupu“ svakako nije idealan. Ni za njega, ni za srpski fudbal, ni za Srbiju. Možda i zato sve vreme govori „fudbal, samo fudbal“. Tako je bilo i u ovom intervjuu. Prvom velikom od kada je postao selektor, u kojem govori o kultu reprezentacije, onom koji smo tako brzo izgubili

**Razgovarao Luka Lukić
Fotografije Nebojša Babić**

**Ljudi misle da adaptacija dolazi usled neuspeha.
Adaptacija često dolazi usled uspeha, usled
ispunjavanja i ubrzavanja određenih procesa u
odnosu na situaciju koju imamo**

„F

udbal, Luka, samo fudbal“, nekoliko puta je tokom razgovora za Nedeljnik izgovorio Veljko Paunović, novi selektor reprezentacije Srbije.

Mnogi su govorili da je selektor trebalo da postane mnogo ranije, da „orliće“ sa kojima je 2015. na Novom Zelandu bio prvak sveta povede u neke možda slične uspehe. On ne misli tako, ili bar o tome ne želi da govori.

Trenutak u kome je došao – neko će reći „konačno“ – na „užarenu selektorsku klupu“ svakako nije idealan. Ni za njega, ni za srpski fudbal, ni za Srbiju.

Fudbalska reprezentacija nije mezmica srpskih navijača, društvene okolnosti su napetije nego ikada u poslednjih 25 godina, i to ne može da se ne oseća u fudbalu.

Kada je nedavno sa španskim Ovijedom uspeo da se plasira u Primeru, bio je to veliki uspeh. Kada je tokom ove sezone dobio otkaz, bio je to svojevrstni poklon za rukovodstvo Fudbalskog saveza Srbije. Stvari su se „poklopile“ i Veljka Paunovića sada potpisuju kao selektora reprezentacije.

A što je neobično, dobio je ugovor na pet godina.

I dalje govori „fudbal, samo fudbal“.

Tako je bilo i u ovom intervjuu. Prvom velikom od kada je postao selektor, u kojem govori o kultu reprezentacije, zašto se odlučio da se uhvati ovog posla, o igračima koji nisu do sada želeli da igraju, o odnosu navijača prema fudbalskom timu Srbije i šta sve, i kako, planira da promeni.

Potpisali ste ugovor na pet godina, a nismo navikli kod nas na tako dugoročne stabilne projekte, iz Saveza su vas čak nazvali srpskim Joahimom Levom, kako očekujete da će izgledati ovaj dugoročni projekat nove reprezentacije i kakva je vaša vizija fudbalske Srbije do 2030. godine?

To je svakako projekat na duge staze i nešto što želim da u jednom trenutku približim javnosti.

Načelno, moja se vizija svodi konkretno na fudbal, na način na koji će naš tim da igra i pobeđuje. Da u odnosu na to napravimo sistem kako ćemo sprovesti metodologiju i odabir igrača u odnosu na model igre. Da iz modela igre selektiramo profile igrača po kriterijumima koji su potrebni da bismo mogli da igramo fudbal koji želimo. Sve ostalo se razgranava i ima puno derivata iz ove ideje, iz načela, vizije i projekta koje lično već dugo imam.

Isto tako znam da je period od pet godina u fudbalu jako dug – i za koji sam jako zahvalan da mogu da imam – i zato znam da to mora da se konstantno adaptuje i aktuelizuje. Ljudi misle da adaptacija dolazi usled neuspeha. Adaptacija često dolazi usled uspeha, usled ispunjavanja i ubrzavanja određenih procesa u odnosu na situaciju koju imamo. Najvažnije je za mene da ovaj period koji imamo ispred sebe iskoristimo maksimalno za boljitak. Da budemo takmičarska ekipa, da pobeđujemo na onaj način kojim će naš narod da bude zadovoljan.

I kakvi su vam prvi utisci posle utakmica protiv Letonije i Engleske, da li ste videli nešto što se uklapa u vašu dugoročnu viziju?

Momci su stvarno odradili posao najbolje što su mogli, ali ima mnogo prostora za doradu.

Važan je proces komunikacije koja treba da vodi toga da grupa bude ubeđena u to što radimo. A to nije moguće u jednom okupljanju. Tek nam predstoji rad, a nije to rad na okupljanjima,

Nije bilo moguće ranije, iskreno. Prosto nije bilo moguće. Nisu te stvari tako jednostavne, treba neko da kaže: „E, sad treba ovaj čovek da dode, a ovaj drugi čovek da ode“

Ljudi imaju predrasuda o dalekim zemljama, pa i o ligama kao što je američka MLS ili meksička liga, a to su za mene bile jako važne lige gde sam uspeo da sebe unapredim u svakom pogledu

koliko je to rad koji želim da obavim u periodu kada nisam sa njima, da mogu da odem da ih posećujem individualno, lično da odem u njihove klubove i da razgovaram jedan na jedan sa svakim od njih.

Kako je tekao proces vašeg donošenja odluke da prihvatite da budete selektor u ovom ne baš idealnom trenutku? Šta je bila prva stvar koju ste uradili, kako je izgledao vaš prvi radni dan?

Iskreno, i ne sećam se detalja tog prvog radnog dana, sa toliko sam ljudi razgovarao. Pravi početak je bio dan kada sam se sreo sa Brankom Radujkom i sa Nikolom Lazetićem u Madridu, to je bilo pre utakmica i okupljanja sa Engleskom i Litvanijom. Imali smo prodoran razgovor i tada smo odlučili da uđemo u ovo zajednički.

Još smo na početku, mogu da vam kažem da ćemo u prvih 90 dana napraviti kodeks koji ćemo sprovesti ubrzo i plasirati u javnost. Sprovođenje ideja, komunikacija vizije kroz medije, kroz te međusobne razgovore sa igračima, interni razgovori u sklopu Saveza...

Želim da do marta ostvarim selekciju igrača, gledajući domaće prvenstvo, isto tako i dijasporu i igrače koje već imamo po inostranstvu i ostalim ekipama. Tako da, otvaramo se na svim frontovima što se tiče same selekcije, komunikacije vizije, a isto tako povratku eventualno nekih igrača...

A šta sve podrazumeva taj kodeks o kom govorite, da li će on nešto promeniti u odnosu na prethodni period?

Kodeks je više određen za internu komunikaciju, za interne vrednosti koje u svakodnevnom radu želimo da imamo. To su stvari koje će više biti vezane za nas.

Spominjete igrače koje bi javnost žele ponovo da vidi? Da li postoji mogućnost za povratak tih igrača?

Svi igrači su u istoj poziciji. Svi čekamo mart. Do tada mislim da je najbolje da se koncentrišemo na to da ja uradim svoj deo posla. Ali svakako bi trebalo postaviti i pitanje da li je javnost spremna da podrži te igrače. Garantujem da ako javnost kaže: „Sergej, Vanja, Tadiću, hoćemo vas, vratite se“, da bi oni došli.

Tako da nije samo na njima, nije samo

na i da publiku toliko animira i uzbuđi, da se prirodno stvori ta veza sa reprezentacijom. To mi je cilj.

Dakle, naš fudbal, naša igra mora da bude bolja. To ne znači da ćemo uvek dominirati nad protivnikom, ali moramo uvek da budemo u borbenom stanju svesti. A to je ono što publika voli. Dakle, da oduzmeš loptu, i da savladaš nekoga, i da predriblaš, i da napraviš lepu kombinaciju, i da kad izgubiš, da se brzo vratiš i da...

U fudbalu ti niko ništa ne poklanja.

Ni u fudbalu, ni u drugim sportovima, niti u životu.

Sve mora da se zaradi, sve mora da se zasluži

na selektoru i na Savezu. Oni će u meni uvek imati podršku ako žele da se vrate, ali nije samo na njima. Da li je javnost spremna da im aplaudira na utakmicama? I da skandira njihova imena? To je isto jedno pitanje na koje treba da se da odgovor.

Nije samo reč o odnosu navijača prema tim igračima. I vi ste nedavno rekli da ste detektovali određene probleme i da je prvi među njima – podrška publike i javnosti...

To sam rekao zato što verujem da mi kao tim moramo da utičemo na sve eksterne faktore, a u ovom slučaju na publiku. Naša igra mora da bude atraktiv-

Samo fudbal. Samo fudbal...

Govorili ste o saradnji klubova sa reprezentacijom. Da li pod tim podrazumevate uspostavljanje nekog novog sistema? Da li je postojeći sistem dovoljno dobar da bi razvio mlade igrače za reprezentaciju?

Potencijalno da. Međutim, moramo prvo mi u Savezu da stvorimo uslove za to. Kada govorimo o partnerstvu, to je da kroz neke naše kriterijume usaglašene sa klubovima možemo da imamo jasne ciljeve. Jer ja verujem da je svima, pa i klubovima, u cilju da njihovi igrači budu reprezentativci. I mislim da tu mi prvo treba da stvorimo uslove kod nas,

na čemu radimo, kako bismo otišli sa nekom vizijom pred klubove.

Često nam se dešavalo da se fudbale-ri pojave u nekom Čelsiju i sličnom velikom klubu, pa da tek tada shvatimo da su oni zapravo ti koji mogu da nose igru naše reprezentacije. Šta to govori o našem fudbalu?

Doći do Čelsija, Arsenala ili Atletiko Madrida, Barselone, Reala... to je proces u kome svakako naši klubovi doprinose u toj prvoj fazi igrača. Šta je potrebno? Dakle, da nas ne iznenadi neki igrač koji odavde ode, nego da je već evidentiran i da možemo da funkcionišemo u tom partnerstvu sa klubovima.

To govorim iz svog iskustva, igračkog. Kada sam otišao iz Partizana, mene su otpisali. Jednostavno su me otpisali, dok kasnije polako nisam nekako uspeo da se vratim. Takve stvari ne smeju da se dešavaju. Nema otpisivanja igrača. Naravno, ne možemo u tim procenama biti perfektni i nekada i ne zavisi samo od nas. Tako da ne treba biti previše grub i oštar u ocenjivanju. Mogu da garantujem da sada imamo najbolju moguću nameru.

Ne volite mnogo da idete u prošlost, ali nemoguće je ne setiti se 2015. godine i prirodno je da se upoređuje mlada reprezentacija koja je sa vama bila prvak sveta sa današnjim stanjem u srpskom fudbalu. Šta se dogodilo u narednih deset godina da naš fudbal ni približno ne može da izgleda kao što se tada pretpostavljalo da će izgledati za deset godina?

Nisam bio ovde. Ne mogu da govorim o tom periodu, kada nisam bio tu.

Ali to jeste dobar primer kako je jedan proces bio uspešan i primer na kome možemo nešto da baziramo. Ali moramo da napravimo skok u 2025. godinu, ne znači nam mnogo gledanje u prošlost. Vidite koliko se sve promenilo od tada, koliko se fudbal promenio sam po sebi.

A koje su to ključne stvari bile na Novom Zelandu 2015. koje su dovele do svetske titule?

Mi smo tada napravili upravo to o čemu govorim i sada – napravili smo strukturu sa jasnom idejom kako želimo da igramo. Znali smo kako želimo da igramo fudbal, kako želimo da pobedujemo. Tada sam, na primer, doveo

igrača iz dijaspore, naše igrače iz bivše Jugoslavije. Zapravo sam napravio novu selekciju. Meni je data jedna selekcija kad sam došao, a od te selekcije ostala su samo tri-četiri igrača koji su igrali na Svetskom prvenstvu tri godine kasnije.

Uspostavio sam izvanrednu komunikaciju sa klubovima.

Komunicirao sam svoju viziju na jednom nivou koji je možda bio niži nego sada s obzirom na to da nije veliko interesovanje za omladinski fudbal, ali sam to radio i tada. I ja se uvek trudim da se „aktuelizujem“, želim isto tako da ceo sistem „aktuelizujem“ sa svim novostima koje današnji fudbal i današnji svet nosi.

Govorili ste o tome i kako je jedan od glavnih motiva za preuzimanje ove funkcije bio ponovni rad sa tim istim igračima i možda ostvarivanje ponovo nekog velikog rezultata?

Da, ali i sa novim igračima. Mislim da ima tu mnogo igrača koji nisu bili evropski i svetski šampioni, a koji su fantastični igrači i koji će dati ogromnu potporu tim momcima, a i svim drugim momcima koji budu ušli u reprezentaciju.

Sigurno ste čuli komentare da je možda sve ovo došlo prekasno, da je Veljko Paunović trebalo da bude selektor mnogo ranije. Nemoguće je da i vi niste razmišljali o tome...

Ja sam malo praktičan u tom smislu. Zašto bi došlo ranije? Zašto bih ja javno iznosio mišljenje? Nije bilo moguće ranije, iskreno. Prosto nije bilo moguće.

Nisu te stvari tako jednostavne, treba neko da kaže: „E, sad treba ovaj čovek da dođe, a ovaj drugi čovek da ode.“

Što se mene tiče, nema gledanja nazad, samo gledamo šta je ispred nas.

Sada je pravi momenat.

Da li su naše fudbalske ambicije možda i prevelike, da li smo dovoljno velika zemlja da bismo stalno davali takve generacije kao što je ova koja je 2015. bila prvak sveta? Da li sistem može da utiče na to?

Šta vam sistem daje? Da budemo bližu, da budemo stalno negde blizu vrha. A rezultati su splet mnogo više okolnosti. Zato što svako ima svoj sistem. Ima neko ko svoj sistem kopira od drugog, pa adaptira. I ide, približava se, to, to može. To može da se uradi. Ali okolno-

U prvih 90 dana napravili smo kodeks koji ćemo sprovesti ubrzo i plasirati u javnost. Sprovođenje ideja, komunikacija vizije kroz medije, kroz te međusobne razgovore sa igračima, interni razgovori u sklopu Saveza...

sti da se pobedi? Uvek je samo jedan prvak. Samo jedan na svetskom nivou.

A koliko ima reprezentacija na svetskom nivou, oko 200, a ima sigurno 30 reprezentacija koje su u nekom trenutku bile blizu. I koje su konstantno blizu. Između njih 30, znači samo jedan može da bude svetski prvak.

Pričali ste u britanskom Gardijanu da ego predstavlja prepreku, odnosno Ahilovu petu balkanskog fudbala? Ljudski karakter je nešto sa čim morate vi sve vreme da se nosite. Koje su vaše metode, psihološke, da pridete igračima?

To sam verovatno rekao u nekom drugom kontekstu.

Na prvom mestu je moja otvorenost i moja maksimalna predispozicija da ih razumem. Ali prevashodno – komunikacija, jasna, i o samom pitanju šta se očekuje. Isto tako komunikacija i kako su ta očekivanja ispunjena.

Mi svi igramo fudbal, volimo fudbal... Ali isto tako moramo da znamo da radimo sa mladim momcima koji imaju svoje snove, svoje ciljeve i svoje specifične okolnosti. Pokušavam to sve da razumem, ali isto tako od nekih zahteva ne može da se odstupa.

Kada ste napustili mladu reprezentaciju, put vas je vodio preko dva kontinenta u nekoliko različitih zemalja. Pretpostavljam da ste u svakoj od tih zemalja učili neke nove lekcije, i fudbalske, i sticali neka nova životna iskustva. Pa, za koju od tih zemalja biste nešto izdvojili karakteristično, kako su se one razlikovale, šta ste iz koje pokupili?

Svaka zemlja je drugačija. Svuda sam imao prelepa iskustva i iskustva iz kojih sam naučio puno o životu, ali svako i u svom poslu. Ne bih nešto posebno izdvajao. To sam iskoristio da sebe i kao čoveka poboljšam, i kao osobu i kao profesionalca.

U svim tim zemljama žive ljudi. I kao

ljudi smo svi veoma slični po mnogim pitanjima. Ljudi naravno imaju predrasuda o dalekim zemljama, pa i o ligama kao što je američka MLS ili meksička liga, a to su za mene bile jako važne lige gde sam uspeo da sebe unapredim u svakom pogledu. I tako, mnogo puta susrećući se sa drugim trenerima i drugim ekipama, drugačiji stilovi fudbala, bili su izazov koji nekada naučiš, neki prebodiš, nekada ne uspeš...

A koliko je na vas uticalo to što dolazite iz fudbalske porodice, koliko vas je to usmerilo u životu? Od najranijih godina gledali ste fudbal, slušali o fudbalu, pričali o fudbalu...

Naravno da je bilo preduslova za fudbalsku karijeru, zahvaljujući tome što potičem iz fudbalske porodice, ja sam dobio priliku da postanem fudbaler, ali ja sam je sam ostvario.

U fudbalu ti niko ništa ne poklanja. Ni u fudbalu, ni u drugim sportovima, niti u životu. Sve mora da se zaradi, sve mora da se zasluži. Ali to je možda neka druga priča...

U tom intervjuu u Gardijanu govorili ste i o tome kako 1995. vi kao fudbalska generacija zbog sankcija niste mogli da se takmičite, a kako ste 20 godina kasnije kao selektor ostvarili taj sjajan rezultat sa mladom reprezentacijom. Dešavalo vam se više puta u životu da vam se krug iz igračke karijere zatvori u trener-skoj?

To je sada bilo u Ovijedu, dok sam igrao ispali smo iz lige, pa smo se sada nedavno vratili, gde sam bio kao trener. Zatvorio sam ta dva kruga.

Da li ima još nekih krugova u vašem životu da su ostali otvoreni?

Ima. Ima. Svakako da ima...

Da li biste otkrili koji?

Kad dođe vreme. Kad se zatvori krug... **N**

Algoritmom na Evropu

Klinč Evrope i Amerike, započet dolaskom Donalda Trampa na vlast, u finišu ove godine prevazilazi klasičan trgovinski i diplomatski spor i preliva se u sudar dva različita pogleda na iste vrednosti, slobodu govora i moć u digitalnoj eri

Piše Pavle Zlatić

Briselski, mada u nekoj meri i panevropski, odnos prema regulaciji svega i svačega je odavno postao *mim*, municija za sprdnju, nešto kao kada nemilosrdna deca pronađu nečiju različitost i pretvore je u metu za zadirivanje. Evropska unija na „bulije“ u poslednje vreme retko reaguje, a regulacije se ne stidi. Naprotiv, voli da je prigrli – delom jer je to njena fascinacija, na neki način utemeljena u zdravorazumskom, evropskom razmišljanju, to je i potreba, velikim delom inercija, ali i način da se

zadovolji glomazni birokratski aparat.

U godini u kojoj se mnogo toga vrte lo oko veštačke inteligencije, po još jednom *mimu*, posao Amerike je bio da inovira, Kine da krade, a Evrope da stoji po strani i reguliše. Naravno da to nije potpuna istina, naročito kada se govori o Kinezima i njihovom munjevitom tehnološkom razvoju, ali i ta simplifikacija namenjena smešnim slikama za internet pogađa direktno u živac evropskog refleksa: na nove tehnološke ili društvene fenomene Evropa će reagovati tako što će probati da ih ukroti, kontroliše i uokviri.

NE MOŽE SE UMITI INTERNET

Taj refleks nije nov, a njime izazvani trzaji su se mnogo puta osetili i na ovim prostorima. Verovatno se malo ljudi seća (s razlogom, zato što je bilo neuspešno) – pre sedam-osam godina postojao je pokušaj da se, sada i naučno dokazan negativan uticaj društvenih mreža i influensera ispravi, pažljivo usmerenom podrškom ka „boljim“ influencerima.

Oni bi dobili resurse za snimanje kvalitetnijeg, edukativnog sadržaja, pozitivno uticali na mladež, a za neke se

Ilon Mask se proteklih godina, a posebno meseci, prebacio na drugi front, u kom će zbog kazne Evropske komisije izgleda iskopati dubok rov i ostati nešto duže

Nekada su zanimljiviji i znakovitiji ti manje poznati slučajevi, a odjeci ovog se mogu prepoznati i u pozivu koji se ovih dana mogao čuti od pojedinih poslanika u Evropskom parlamentu na osnivanje „javno finansirane društvene mreže“. Ona bi bila tu za dobrobit svih, u posrednom vlasništvu svih, i biće dobra, svakako bolja od postojećih. I to je dobra ideja, i stvarno jeste šteta što to tako ne radi. Ipak, dosadašnje iskustvo tih neorganskih pokušaja nas uči da na ovom i ovakvom internetu to prosto – ne radi.

Kao da samo u poslednjih nekoliko godina nije bilo Mastodona, BlueSkya, pa čak i Threadsa ili gomile sporih i, za ciljnu publiku, dosadnih pokušaja da se umije nešto što se, a internet nam to pokazuje bukvalno svaki dan od svoje drastične ekspanzije, ne može umiti.

Da, jeste moguće da nestane jedan gigant kakav je bio MySpace, da se za nekoliko godina svi, osim tetaka i teča, presele sa Facebooka, da se svi forumi sveta sliju u jedan Reddit, da se sve igre prodaju na Steamu, i to da izgleda da će na kraju svi sve gledati samo na Netflixu.

Ipak, nijedan od tih slučajeva se nije desio zato što je neko uspeo nešto veliko da promeni na silu. Uglavnom se poklopilo više stvari, usluga je bila bolja, korišćenje udobnije, trenutak je bio pravi, pa ni gomile agresivnih kampanja, poklona korisnicima, besplatnih meseci pristupa ili skupih igara davanih za džabe, nisu mogle da promene neminovno.

Pokušaj da se nešto naizgled na silu promeni obeležio je početak poslednjeg meseca 2025. Evropska komisija je izrekla veliku kaznu platformi X Ilona Maska, koji je tako postao „buli“ sa početka priče, samo što mu je ovog puta odgovoreno.

Komisija je u svojoj prvoj odluci o neusklađenosti za Zakonom o digitalnim uslugama (DSA) izrekla kaznu od 120 miliona evra Maskovoj kompaniji. Evropska komisija se fokusirala na tri ključna greha bivšeg Tvitera: obmanjivanje korisnika dizajnom verifikacije naloga, nedovoljna transparentnost oglašavanja i blokiranje pristupa podacima istraživačima.

U Briselu su ocenili da je X-ov „plavi striklir“ takozvani „dark pattern“, odnosno da vara korisnike prodajom lažnog legitimiteta, bez stvarne provere identiteta, zatim da platforma skriva podatke o oglašivačima, kao i da brani nezavisnim analitičarima i istraživačima da pristupaju javnim podacima, čime se efektivno „sabotira svaka spoljna kontrola dezinformacija i sistemskih rizika“.

Mask je na to odgovorio na očekivan način, odluku je ispod originalnog posta Komisije prvo ocenio kao „sranje“, a zatim je pozvao na rastakanje cele Evropske unije i povratak suvereniteta pojedinačnim državama, kako bi „vlade tih zemalja konačno bolje predstavljale volju svojih naroda“.

TEHNO-HRIŠĆANSTVO I ZAPADNE VREDNOSTI

To nije ni izbliza prvi put da Mask napadne Evropsku uniju, a ubrzo su mu se pridružili najviši američki zvaničnici. Od državnog sekretara Marka Rubija, preko prvog čoveka Federalne komisije za komunikacije Brendana Kara, do samog potpredsednika SAD Džej Di Vensa.

Iz Brisela godinama ponavljaju da kontroverzni zakon DSA nema veze sa cenzurom i da visoke kazne, koje mogu iznositi i šest odsto kompanijskih godišnjih prihoda, postoje kako bi se poštovala evropska digitalna pravila. Sa druge strane okeana stižu kritike da je u pitanju direktan udar na slobodu govora, cenzura, ali i atak na „uspešne američke tehnološke kompanije“.

Ocenu Marka Rubija da je kazna od 120 miliona evra napad na sve američke platforme i na američki narod od strane inostranih vlada, po svom običaju, Vens je dodatno pojačao i preveo na nešto narodskiji jezik.

„Evropska unija bi trebalo da podržava slobodu govora, a ne da zbog nekog smeća napada američke kompanije“, rekao je Vens.

Iako je Donald Tramp bio direktno povezan sa Maskom na početku svog drugog mandata, američki potpredsednik je taj za koga se smatra da ima dublje

pomalo otvarao prostor i u mejnstrim medijima i javnim servisima zarad bolje promocije.

Ideja u suštini zvuči dobro: umesto da klinci besomučno ponavljaju „šest, sedam“, lome kičme u nekim izazovima (zaboravimo na trule kobile), i beskonačno skroluju kroz brain-rot klipove, ovi „dobri influenseri“ će im širiti vokabular, učiti ih matematiku, empatiju, prirodu i društvo (kao što je nekada činio „Opstanak“, za ove generacije nažalost spor i negledljiv), ali na „kul i moderan“ (!) način. Šteta što to tako ne radi.

veze sa tehnološkim gigantima iz Silicijske doline i drugih centara digitalne moći u Americi. Kao svojevrsni proteže investitora Pitera Tila, koji ga je svojevremeno usmeravao politički, ali i poslovno, Vens je uz Maska jedan od najisturenijih igrača novog američkog, naizgled pomalo paradoksalnog pokreta.

Iako je deo ideologije tog pokreta utemeljen u desničarskom tradicionalizmu, vrednostima hrišćanstva i zapadne civilizacije, drugi deo narativa počiva na beskompromisnom tehnološkom ubrzanju i borbi protiv svake vrste stagnacije. Dobru ilustraciju te relativno nove ideološke mešavine predstavlja nedavna odluka kontroverzne tehnološke kompanije „Palantir“ da stažiste uvodi na posao tek nakon intenzivnog kursa o zapadnim vrednostima.

Jedna od perjanica portfolija Pitera Tila, nazvana po svevidećem kamenu iz Tolkinovog „Gospodara prstenova“, više od deset godina sarađuje sa američkom vojskom, ali i s drugim bezbednosnim službama širom sveta.

Teškaški ugovori u okviru kojih pružaju usluge pokrivaju analizu mora podataka iz svih izvora, detektovanje obrazaca i, u slučaju vojne upotrebe, identifikovanje i praćenje postojećih i potencijalnih meta, kao i njihovo precizno lociranje. To znači da je „Palantir“ duboko umešan u takozvani „kill chain“ – lanac odlučivanja koji dovodi do eliminacije mete, od senzora do osobe koja povlači obarač. Kako je nedavno rekao tehnički direktor kompanije Šijam Sankar, u kompaniju je utkano stanovište da je „Zapad sila dobra“.

Iako okuplja prvenstveno genijalne inženjere, za „Palantir“ i njegovu kompanijsku kulturu očigledno je važno da oni budu na istoj liniji. Tokom prvih mesec dana u kompaniji, potencijalni zaposleni koji na praksu stižu nakon srednjoškolske mature uče o „temeljima zapadne civilizacije, istoriji i kulturi SAD, kao i o velikim vođama od Linkolna do Čerčila“.

NOVI FRONT ILONA MASKA

Ilon Mask se neuporedivo manje bavi vojskom, iako njegovi Starlink sateliti čine važnu polugu u modernom ratovanju, i više je fokusiran na osvajanje svemira, globalne komunikacije i električna vozila. Ipak, proteklih godina,

Bolje se lepi propaganda koja nije na silu i koja je 'organskija', makar zbog toga što se sve češće čuje da je biti desno sada malo i pitanje buntovništva

a posebno meseci prebacio se na drugi front, u kom će zbog kazne Evropske komisije izgleda iskopati dublji rov i ostati nešto duže. Mask se u političkom delovanju prvenstveno postavljao kao borac za slobodu govora, a protiv birokratije i „vouk“ ideologije zarad „spasavanja Amerike“.

Sada oblači isti plašt, samo gledajući ka Evropi. Sigurno je i da će mu oružje biti isto kao ono koje je koristio tokom kampanje za predsedničke izbore u SAD – novac i algoritam na X-u.

Najbogatiji čovek sveta lični profil uglavnom koristi po dobro poznatom obrascu, retvituje mimove, izbaciti na površinu neki kontroverzni stav, i to uglavnom desničarski sa onim svojim „zanimljivo“ ili 100% emotikomom, a u poslednje vreme ubacio je vrlo direktne napade na Evropsku uniju, uvek naglašavajući da ona ne predstavlja stvarnu Evropu.

Njegove osnovne kritike su vrlo slične onima koje su poslužile za ulazak u Trampovu administraciju i temelj DOGE-a i svode se na birokratiju i gušenje konkurentnosti. Ipak, u ovom slučaju Mask ide dublje i bavi se suverenitetom, natalitetom, slobodom govora, a ponekad i energetskom politikom.

Tako u svojim tvitovima vlasnik X-a kaže „Evropska unija nije DEMOKracija, već BIROkratija, raspustite je i vratite moć običnom narodu“ ili „Ili će Evropa početi da pravi velike porodice ili će nastaviti da umire, Nemačka i cela Evropa su u dubokom problemu jer imaju super niske stope nataliteta“.

Ima tu i mnogo više „nove“ identitetske politike nego ranije, uz odjeke onoga što je govorio pre dve godine: „Mislili smo da je kultura vredna, i ne želimo da nestane Japan, ne želimo da nestane Italija kao kultura. Ne želimo da se to desi Francuskoj. Mislili da bi trebalo da održimo razuman nivo kulturnog identiteta u raznim zemljama, jer to onda više neće biti te zemlje. U Italiji postoje te

građevine, ali šta je stvarno Italija? Italija je narod Italije.“

Danas oštrije Mask je otvorenije protiv otvorenih granica i preterane imigracije, pa nekad čak i koketira sa onima koji zagovaraju takozvanu „teoriju zamene stanovništva“ retvitujući njihove stavove. I dok navodi da „Evropa mesečari ka zaboravu“, Mask ističe i da na kontinentu vlada opšti pesimizam: „Mnogo ljudi u Evropi nema više nadu u bolju budućnost... To će dovesti do kraja Evrope.“

PROJEKAT 2026/27.

Nije potrebno mnogo političke pismenosti da se vidi da se ceo taj paket duboko poklapa sa bujajućom evropskom desnicom, koja čeka naredne ključne izbore godine – 2027. i 2029. kada će se glasati od Estonije, Austrije, Belgije, Češke do Francuske i Nemačke. Poklapa se i nešto što je mnogo svežije – nedavno objavljena američka „Nacionalna bezbednosna strategija“ eksplicitno navodi da kontinentalna Evropa gubi ekonomsku moć delom zbog nacionalnih i nadnacionalnih regulatornih pritisaka, ali da je od toga važniji „mračan ishod civilizacijskog brisanja“.

„Važnija pitanja sa kojima se Evropa suočava uključuju aktivnosti Evropske unije i drugih transnacionalnih tela, koja potkopavaju političke slobode i suverenitet, migracione politike koje preobražavaju kontinent i stvaraju nezadovoljstvo, cenzura slobode govora i gušenje političke opozicije, stvaranje nataliteta i gubitak nacionalnog identiteta i samopouzdanja“, piše u dokumentu.

Dokument sigurno ne otkriva sve karte, ali slično se govorilo i za čuveni „Projekat 2025“ konzervativne fondacije Heritidž, čiji se dobar deo brzo prelio u zvaničnu Trampovu politiku. Zato nije nemoguće očekivati i da se sada realizuje deo iz mnogo zvaničnijeg papira u kom piše da SAD žele da „Evropa ostane evropska, povrati svoje civilizacijsko samopouzdanje i napusti svoj neuspešni fokus na regulatorno gušenje“.

Američki analitičari su već ocenili da su bliski evropski saveznici Donald Trampa poluge preko kojih će krenuti potkopavanje temelja EU – Italija, Austrija, Poljska i Mađarska. Trenutno se najviše javno ističe Viktor Orban, koji nastavlja da diže sebi rejting odbijanjem

da pristane na nova evropska pravila oko migracija, a poznato je kolike međusobne simpatije imaju Tramp, Mask i italijanska premijerka Đorđa Meloni.

ENGAGEMENT MOBILE

Ukoliko odavno znamo da se deo javnog mnjenja, pa čak i ishodi izbora, kreira kroz algoritamske funkcije društvenih mreža, nije nemoguće očekivati da će perce stavljeno na desni tas vage bar za malo pojačati „EU nije Evropa“ odjeke na X-u. A kada se to desi i dođe do povećanog „engagementa“, nije više potrebna nikakva intervencija.

Čak i u trenutnom digitalnom svetu, u kome je propaganda po pravilu neorganska – jer u nekoj hali sede ruski, američki ili kineski „botovi“, u nekom javnom preduzeću neki drugi, dok u nekoj Severnoj Makedoniji neko prosto radi za novac – bolje se lepi propaganda koja nije na silu i koja je „organski“, makar zbog toga što se sve češće čuje da je biti desno sada malo i pitanje buntovništva. Kada se u tim okolnosti-

U godini u kojoj se mnogo toga vrtelo oko veštačke inteligencije, po još jednom mimu, posao Amerike je bio da inovira, Kine da krade, a Evrope da stoji po strani i reguliše

ma lavina zalaufa, algoritam u potpunosti preuzima stvar i nastaje mali digitalni perpetuum mobile.

Dobar primer za sve ovo je X nalog „catturd2“ što u prevodu znači „mačkakaka2“, koji prati oko četiri miliona ljudi. Po dostupnim podacima (istim onima koji su ovde pravili haos) baziran je u Americi, ima Trampa kao profilnu pozadinu, prati ga zvanični nalog Russia Today, a ovih dana je popularan jer je postavio sliku Đokovića i jednog ubice sa australijske plaže sa porukom „jednom od ove dvojice zabranjen je ulaz u Australiju“. A onda to retvituje sin pred-

sednika Amerike i to vidi na desetine miliona ljudi.

Maskov prijatelj i poznati podkaster Leks Fridman, čije su fascinacije, pored tehnološke, širenje ljubavi, računanje na ljudsku dobrotu i mogućnost pomirenja, izlazio je više puta sa idejom za „dobrim algoritmom“, koji neće zlorabljivati najniže porive, potpuno dešifrovan mehanizam dopaminske zavisnosti i nuspojave poput rejdžbejta. Međutim, šteta što to ne radi.

Kao što, u trenutku u kome nemački kancelar Merc i njegove kolege iz EU najavljuju vojno snažniju, odbrambenu Evropu, teško može da se vidi šta bi bio odgovor „buliju“ sa početka priče. Roditelji deci znaju da kažu da ili uzvrate, ili ignorišu.

Uzvratiti udarac bi značilo još regulacije, koja vodi ka novim kaznama, koje Mask verovatno neće hteti da plati, a onda će morati da se gasi pristup, a znamo koliko to nije dobro. Na drugoj strani, ako EU i ovog puta ostane nema, trebalo bi da strepi šta će se desiti i pre nego što dođu te ključne izborne godine. **N**

Gubavci su oko nas

Kolika je realna šansa da dobijemo lepru,
koja je ovih dana izazvala paniku u regionu?

Piše Zoran Radovanović

Ovih dana paniku izaziva vest da se u Hrvatskoj i Rumuniji pojavila lepra. Guba je to, čoveče! Sad ćemo masovno da obolevamo, proterivaće nas iz kuća, stavljaće nam zvonca kako bi bežali od nas i preostaće nam jedino da se hranimo pomijama sa komunalnih deponija, bar dok još bude nekoga da ih tamo baca. Gluposti! Tako ne biva!

Za lepru se zna bar 3.500 godina i sve vreme sobom nosi stigmatizujući pečat veći od bilo koje druge bolesti. U kolektivnom istorijskom sećanju povezivana je sa drevnom praksom ekskomuniciranja iz verske zajednice, oduzimanjem građanskih i drugih prava, isterivanjem iz kolektiva i prepuštanjem sudbini, uz opšti prezir, a zatim trajan zaborav.

Još u Starom zavetu je lepra – koja je tada imala konceptualno šire značenje, obuhvatajući ekcem i slične promene, i to ne samo na koži – shvatana kao telesna ispoljenost grešne duše i nečasnih postupaka, pa je sledila surova kazna. Verskim vođama bilo je sve jasno: zašto bi se na koži neke osobe javile mrlje i kvrge, ako ne zbog bogohulnih misli praćenih odgovarajućim nedoličnim ponašanjem? Tako je i lepra Mojsijeve sestre Mirijam tumačena kao pravedna kazna zbog njene kritike upućene svom znamenitom i pravednom bratu.

Ni Isus nije dovodio u pitanje tu vladajuću paradigmu, ali je, prema tvrdnjama evanđelista, svojim božanskim dodirima navodno uspevao da gubavcima „očisti“ i dušu i telo. Nakon njegovog uskrsnuća nije više bilo nikoga sa takvim isceliteljskim moćima, pa je nastavljena praksa segregacije i obespravljivanja bolesnika.

Zbog postupnog razvoja kliničke slike i niske zaraznosti, lepru su na prioritetnoj listi donosilaca odluka dugo potiskivale malarija, žuta groznica i druge tropske zaraze, pa je svrstavana u tzv. zanemarene tropske bolesti (pridev „tropske“ prikladno bi bilo staviti pod znake navoda, jer njihovu geografsku raspodelu ne određuje samo klima). Svetska zdravstvena organizacija (SZO) rezolucijom iz 1991. postavila je ambiciozan ali ostvariv cilj da se lepra eliminiše kao narodnozdravstveni problem, a za kriterijum eliminacije je određena granica od manje od jednog bolesnika na 10.000 stanovnika. Taj cilj je na globalnom nivou, za ceo svet, dostignut 2000. godine, a za mnoge najugrože-

nije zemlje do 2010. godine.

Usledila je strategija SZO pod naslovom „Ka 'nultoj lepri': globalna strategija za lepru (Hansenovu bolest) 2021–2030“. Ona predviđa po jednu nulu za zaražavanje i obolevanje, nesposobnost, stigmatizovanje i diskriminaciju do kraja ove decenije. Strategija je usklađena sa „Mapom puta za zanemarene tropske bolesti 2021–2030“. Od političke situacije u svetu zavisi dokle će taj put da dovede.

Danas se u svetu godišnje registruje između 200.000 i 250.000 novih bolesnika od lepre. Najviše prijava – po više od 10.000 – pristiže iz mnogoljudnih zemalja, kao što su Indija, Brazil i Indonezija; po više od 1000 obolelih beleži se u 12 zemalja, uglavnom iz jugoistočne Azije i podsaharske Afrike, ali je postoje lista od još 112 zemalja u kojima je broj novoobolelih manji od hiljadu – često je manji od 100, a nekada i manji od 10 bolesnika.

Odluka SZO da se 1991. godine odlučuje sučelju sa leprom bila je zasnovana na ohrabrujućim iskustvima njenog lečenja. Milenijumima je lepra bila neizlečiva bolest, pa je kao revolucionaran pomak doživljena primena sulfonamidskog antibiotika dapsona 1945. godine. Korišćen je kao doživotna terapija, ali je uzročnik bolesti, *Mycobacterium leprae*, 1960-ih godina prema njemu razvio otpornost. Godine 1981. SZO je preporučila triplu terapiju (ri-

Danas se u svetu godišnje registruje između 200.000 i 250.000 novih bolesnika od lepre. Najviše prijava - po više od 10.000 - pristiže iz mnogoljudnih zemalja, kao što su Indija, Brazil i Indonezija

fampicin + clofazimine + dapsona) za koju se pokazalo ne samo da je efikasna već i da skoro odmah obesključuje bolesnika, čineći ga bezopasnim za okolinu. Za izlečenje je, doduše, potrebno da protekne najmanje šest meseci, a moguće je da se postupak protegne i na dve godine.

Sledio je logičan zaključak da se lečenje ove bolesti „deinstitucionalizuje“, što znači da bolesnika – ako se pojavi i podvrgne lečenju – ne treba držati u izolaciji. Nama je taj savet SZO stigao sa nekoliko decenija zakašnjenja, jer su specijalizovane ustanove za lepru u celom regionu već dugo bile pogašene. Balkan je davno pre toga bio „oslobođen lepre“ (bukvalan prevod međunarodno uobičajenog engleskog izraza „leprosy-free“), sa samo ponekim retkim bolesnikom u Rumuniji.

Na teritoriji naše bivše zajedničke države bilo je u prošlosti više bolnica za gubavce, odnosno leprozorijuma. Austro-ugari su pre oko 150 godina osnovali leprozorijum u Pazariću kraj Sarajeva kao centralnu ustanovu za taj deo svoje imperije. On je nastavio da opslužuje gubavce u doba Kraljevine, pa kasnije i FNRJ. Još od kraja Prvog svetskog rata naglo je opadao broj štićenika, a od kraja Drugog svetskog rata skoro svi bolesnici zaraženi su van zemlje. Bili su to ostareli pustolovi pristigli s nekih dalekih odredišta i retki imigranti koji su se sticajem okolnosti zadesili na području nove Federacije. Već sredinom prošlog veka leprozorijum je ostao skoro bez pacijenata, a 1960. godine je i formalno zatvoren.

Smatra se da od tada na ovom području nemamo lepru, sa retkim izuzetkom ponekog imigranta, pomorca ili avanturiste koji je deo života proveo u endemskim područjima, ali ne u elegantnim naseljima, već pri socijalnom dnu. Mada ne postoje zvanični podaci, iz sećanja prizivam dva slučaja naših patologa, sticajem okolnosti dospelih u kontakt sa tkivom leproznih bolesnika.

Posebno pamtim kolegu sa Medicinskog fakulteta koji je običavao da golim prstima, radi omekšavanja, ispipa tkivo pripremano za histološki pregled. Sledio se i uspaničio se kada je saznao da zadebljanje ispitivanog nerva nije posledica tumorskog ili degenerativnog procesa, već leprozne upale. Tražio je da mu se obezbedi dugotrajna hemioprofilaksa, tj. zaštita lekovima radi sprečavanja obolavanja. Nije verovao nadležnim lekarima,

Stoga briga o lepri podseća na zaludnog zavisnika od turskih TV serija koji strepi šta će biti sa lepom Hurem dok mu gladna deca plaču u susednoj sobi

a kasnije ni meni, naknadno pozvanom u pomoć, da je takva mera nepotrebna. Oglušio se i o pisani odgovor koji sam, u njegovo ime, poslao čuvenom londonskom profesoru tropske medicine. Uprkos svim argumentima, odlučio je da se podvrgne medikamentoznoj zaštiti.

Kolika je realna šansa da dobijemo lepru? Odgovorimo odmah: teoretski ne može apsolutno da se isključi, ali je u praksi ravna nuli.

Bolest se prevashodno prenosi kapljičnim putem. Za razliku od gripa ili kovid, nije, međutim, dovoljno da nam bolesnik kine ili nam se nakašlje u lice. Ništa nam se neće desiti ni ako sa njim provedemo več, vikend, pa čak ni godišnji odmor. Uslov za prenošenje zaraze je da bar mesecima, a po pravilu godinama, živimo sa njim u istom okruženju.

Čak i tada najveći broj izloženih – po nekim procenama do 95 odsto – ostaće zdrav. Kod one manje srećne, upadljive manjine inkubacija će trajati 3-10 godina, sa mogućim rasponom od devet meseci do 30 godina. Potom će se javiti diskretne bezbolne promene, obično u vidu kožnih fleka promenjene boje i potkožnih čvorića nastalih usled zadebljanja perifernih nerava. Oblik tih fleka i jača ili slabija pigmentiranost u odnosu na okolinu zavisice od vrste lepre. Često je pogođena sluznica gornjih disajnih organa, posebno nosa, a moguće je da bude zahvaćena i vežnjača.

Problemi će da nastanu zbog neoseitljivosti kože. Bolesnik će staviti šaku na vrelu ringlu ili će stezati u ruci buket ruža ne primećujući da mu trnje probada kožu i da kaplje krv. Ponavljane povrede i prateće infekcije dovešće do gubitka članaka prstiju, a isti efekat imaće obamrlost nerava sa posledičnom slabijom ishranom, atrofijom i resorpcijom tkiva. Od prstiju će ostati patrljci, a i lice će dobiti karakterističan, mada ne i specifičan izgled, koji podseća na lava (lat. facies leonina).

Ali, odosmo predaleko. Od koga ćemo da se zarazimo? Ovde nema bolesnika od lepre. Teoretski dolazi u obzir armadilo (oklopnik), kao rezervoar bolesti iz

životinjskog carstva, ali ima li iko takvog kućnog ljubimca, koga retko drže u domaćinstvu i u njegovoj nativnoj Americi?

Istina je da može da nam dođe leprozan radnik iz dalekog sveta sa neprepoznom bolešću. Opet sledi ono arogantno „pa šta?“, ali ovoga puta sa mnogo osnova. Recimo da smo sa njim zaposleni u istoj firmi, da smo se sprijateljili i da često ispijamo pivo u istom lokalnu. Možemo i da se posećujemo, pa da čak povremeno naizmenično rešavamo seksualne probleme sa istom osobom. Sve je to nedovoljno za prenos ove zaraze. Imigrant će, eventualno, zaraziti nekog od članova svog domaćinstva, i to samo ako sa njima godinama deli životni prostor. Verovatnoća takvog ishoda povećava se ako su uslovi smeštaja skućeni, a uslovi za održavanje higijene otežani.

Na pitanje kako da se zaštitimo od lepre, nedavno sam izjavio da je obično dovoljno ne birati nelečenu obolelu osobu za partnera, odnosno partnerku, a da – ako se to već čini – zajednički život treba ograničiti na nekoliko dana ili par nedelja, mada je, dodao sam, mnogo jednostavnije uputiti obolelu osobu na lečenje, pa nastaviti zajednički život. Deluje šaljivo, ali je suština u tome da se daleko najveći broj ljudi, čak i ako decenijama deli zajednički život sa bolesnikom, neće zaraziti, te da se verovatnoća dodatno smanjuje ako je čovek vakcinisan protiv tuberkuloze (uzročnici lepre i tuberkuloze pripadaju istoj familiji bacila, što se ogleda u delimičnom unakrsnom imunitetu).

Dakle, umesto neosnovanih fiktivnih strahovanja, okrenimo se istinskim opasnostima. Kada je reč o zarazama, tu su pre svega kovid i grip. Kovid je poslednjih nedelja sve manje, a učestalost gripa je u naglom usponu. Kovid nam je doneo tragediju koje mnogi nisu svesni i još dugo će uzimati svoj danak. Uveren sam da samo u Srbiji od gripa ili zbog njega svake sezone umre više stotina ljudi. Te žrtve statistika ne beleži, što ne znači da ne postoje. Tu su i relativno česti zimski proplivi izazvani norovirusima.

Sa još ozbiljnijim problemima ćemo se suočiti ako se sa zaraza, ali i nezaraznih bolesti, okrenemo drugim temama opterećujući sa društvo. Stoga briga o lepri podseća na zaludnog zavisnika od turskih TV serija koji strepi šta će biti sa lepom Hurem dok mu gladna deca plaču u susednoj sobi. **N**

Sahranite me kao mog dedu

Problem srpskog društva (po svemu nerešiv) jeste to što u Srbiji retko ko ima lično životno iskustvo. Uvek je to neko (nečije) spoljašnje iskustvo. Ili je to iskustvo „dede“, koji uopšte ne mora biti stvarna ličnost, ili iskustvo „tradicije“, koja tek nije u obavezi da bude stvarna

Piše Svetislav Basara

U laži već, Miljenko, u zrele godine, na domaku si šezdesete, godine koja je neka vrsta temporalne osmatračnice sa koje puca pogled na širu sliku prošlosti. Kako vreme bude prolazilo, sve ćeš jasnije sagledavati stvari, ljude i pojave, sve ćeš više „izošttravati“ slike iz prošlosti. Da si, recimo, „Osamdeset treću“, pisao devedeset treće ili čak 2003, zacemento bi to bilo interesantno štivo, ali to ni izbliza ne bi bila „Osamdeset treća“ iz 2023.

Ja sam, povremeno u diskretnim polemikama preko naših kolumni Teofilu – koji, nažalost, nije ni doživeo šezdesetu – skretao pažnju da mu neki moji sudovi i mišljenja nisu jasni zato što mu fali trinaest godina da bi mu bili jasni.

Teofil je verovatno mislio da ga podjebavam.

Pre šezdesete, manje-više svi mišleći ljudi – nade se tu i poneki mlađi izuzetak, ali retko – mutnu bujicu svakodnevnih zbivanja posmatraju „konceptualno pristrasno“, što će reći da iz preobilja svakodnevnih informacija odabiraju one koje logički besprekorno potkrepljuju iluziju da događaji teku u smeru koji (iz najboljih namera) priželjkiju.

Što uopšte nije slučaj. Logika je jedno, tok stvar nešto sasvim drugo. Događaji obično teku u pravcu suprotnom i od logike i od dobrih namera.

Ne mogu ti rečima opisati – malo me je i sramota da opisujem (morao bi to videti i grohotom se smejeti) – kolika sam naivčina bio u godinama raspada (ras-

pleta) komunizma i kolike sam nade polagao u nastupajući višepartijski sistem. Sećam se – uvek ću se sećati, bio bi idiotizam to zaboraviti – sa kakvim sam žarom profesoru Sretenu Mariću, u njegovom stanu u Parizu, predočavao blistavu budućnost demokratske Srbije, kakvim sam sve crnim bojama premazivao komunizam i kakva sam sve zla svaljivao na njega.

Sreten Marić, koji je te godine bio ušao u devedesetu, koji je imao ogromno životno iskustvo (uključujući i ratno), koji je poznao ljudsku (i pogotovo srpsku), prirodu, bio veliki erudita, ne manji cinik, skeptik i stoik – samo me je gledao onim njegovim basterkitovskim pogledom i kuckajući prstom po koricama prvog izdanja „Fame o biciklistima“, koje sam mu bio doneo na poklon, rekao ovo:

„Koliko ti sad imaš godina? Trideset sedam, je li. E, vidi. Da bi u Francuskoj tvoja knjiga dobila ovakvu opremu (od-

ličan papir, tvrde korice, omot), moraš imati najmanje 67 i proći selekciju za biblioteku „Plejade“.

Ništa meni tada nije bilo jasno. Kakve veze imaju grafički dizajn, komunizam, kapitalizam i politika? Naravno, ništa nisam rekao. Smeo bih se sada zakleti da je Marić još tada znao – već je on to gledao – da će tok stvari u Srbiji krenuti u pravcu dijametralno suprotnom mojim konceptualno pristrasnim maštarijama – a krenuo je i u mnogo gore od onog koji je on očekivao – nije, međutim, pokušao da me razuveri, da me „spusti na zemlju“.

Znao je da ne bi imalo svrhe. Znao je to i Selin – koji se u propisanom roku dokopao „Plejada i tvrdih korica“ – i koji je negde zapisao: „Lično iskustvo je slabašna svetiljka koja osvetljava samo onog ko je nosi.“

Nije Marić branio socijalistički poredak, znao je iz ličnog iskustva da u Srbiji neki bolji nije moguć.

Problem srpskog društva (po svemu nerešiv) jeste to što u Srbiji retko ko ima lično životno iskustvo. Uvek je to neko (nečije) spoljašnje iskustvo. Ili je to iskustvo „dede“, koji uopšte ne mora biti stvarna ličnost, ili iskustvo „tradicije“, koja tek nije u obavezi da bude stvarna. (Kad je, recimo, Čosić blagoizvleo obavestiti javnost o odluci da bude sahranjen po pravoslavnom obredu, nije propustio napomenuti da to čini zato što se njegov deda tako sahranio.)

Šta tu nije u redu? Naoko ništa osim činjenice da bi Čosić – da mu se samrtni čas približio trideset pet godina ranije –

odlučio (i verovatno obavestio javnost o odluci) da ga sahrane po ateističkom ritualu i da mu vrh glave umesto krsta postave jednu od onih „piramida“ sa petokrakom, koje su – da li je prikladno reći „krasile“ – najmanje 40% srbijanskih grobnih mesta, a koje su tokom tri decenije netragom nestale.

Čini mi se da sam u jednoj od naših prepiski pisao o bedi posmrtno deparizacije, srbifikacije i pravoslavizacije predačkih grobova.

Čosić – i milioni njegovih (svesnih i nesvesnih) sledbenika – nemaju čak ni sopstvenu ideju o tome kako da budu sahranjeni nego – u zavisnosti od ideologije dana – postupaju kao što je postupao deda ili kako partija nalaže.

I poetike podležu političkim fluktuacijama. Čak su se i neki veliki pisci, poput Ljube Simovića ili Duška Kovačevića – prvi nakratko, drugi zasnagda – okrenuli nacionalnoj poetici dana.

Ne bi bilo pošteno da ne priznam da sam u jednom trenutku (i u jednom odlomku) i ja podlegao duhu nacionalnog buđenja. Bilo je u Fami nekih četrdesetak nacionalno veoma romantičnih redaka o Etrasciji, koje je urednik Buca Mirković – potonji Srbin sa dna kace – izbacio iz partijske predostrožnosti iz rukopisa, uopšte me i ne obavestivši da je to učinio.

Svi smo mi u manjoj ili većoj meri kontrafaktualni istoričari, svi preturamo po deponiji prošlosti u potrazi za objašnjenjem sve neobjašnjivijih sadašnjosti. Svi smo (manje ili više) uvereni da su stvari mogle krenuti u drugačijem, boljem smeru. Što strogo uzev i jesu mo-

Ama baš ništa ne bi bilo drugačije, samo bi se stvar odvijala sa zakašnjenjem od, recimo, godinu i po dana, tako da bi Vučić, umesto 2012, vlast (po algoritmu) osvojio polovinom 2015. Do tog vremena Dindić bi da nije streljan – za primer, ne zbog opasnosti da će nešto promeniti – uveliko predavao na nekom od evropskih univerziteta

gle, ali su to mogle samo dok su bile – da se tako izrazim – „u hodu“.

U istoriji nisu presudni tzv. procesi dugog trajanja, nego neuhvatljivi trenuci odluke; tokovi vekova se određuju u nanosekundi.

Ali kad se odluka jednom donese, kad se nešto jednom dogodi, onda to bude zasnagda, a slabim duhovima (i još slabijim karakterima) nesprenim da se nose sa posledicama dogodenog – a tek nesprenim da prihvate odgovornost za dogodeno – preostaju resantimani i žaljenje što stvari nisu krenule u nekom boljem smeru.

Ima, međutim, mesta na ovom svetu – Srbija je jedno od takvih (a i Hrvatska je sve više takva) – na kojima je (iz razloga o kojima ću kasnije) sve unapred odlučeno i na kojima sve što se događa naprosto MORA da se dogodi. Otuda si bio sasvim u pravu – i to godinu dana pre nego što si se popeo na temporalnu osmatračnicu – kad si napisao da bi mračni tok srpskih stvari ostao nepromenjen, sve da je na Osmoj sednici „pobedio“ Stambolić, a ne Milošević. Činjenica je da Stambolić nije bio nasilnik, da je imao takta i obzira (zato je i „izgubio“), ali sve da je nekim slučajem pobedio – što je iz razloga o kojima ću takođe kasnije, apsurdna pretpostavka – mračni tok događaja ne bi ni za „i“ bio drugačiji ili bi – ne mogu da odolim izazovu sarkazma – jedina korist od eventualne Stambolićeve pobeđe bilo to što bi na kraju rata bilo dvadesetak mrtvih ljudi manje i dvadesetak srušenih kuća manje.

Da je Stambolić „pobedio“, položaj bi ga brzo „slomio“ – ne bi bio u stanju da se odupre stihiji – kao što je položaj arhiepiskopa pečkog i mitropolita beogradsko-karlovačkog „slomio“ blagog i vedrog episkopa jegarskog. (Sve je više reči u Srbiji koje ne znače ništa bez znakovna navoda.)

Taj determinizam i ta sumorna neminovnost proizilaze iz suštinske neslobode žitelja Srbije – „građani“ je neprimerena reč, a tek je neprimerena reč „narod“ – koja nije posledica čvrstoće ruku srpskih „vladara“ i režima, nego slobodan izbor neslobode. Tako sam (relativno) davnih dana pisao, Teofilu se to nije dopadalo, uporno je odgovornost za

žalosno stanje stvari svaljivao na Vučića, kao što sam svojevremeno trinaest godina mladi, konceptualno pristrasni ja, svu odgovornost pripisivao Miloševiću.

Koji jeste bio odgovoran, ali samo kao legitimni, izborima verifikovani izvršilac radova.

Statistika izbora od 1990. naovamo nedvosmisleno pokazuje da su Milošević (onda) i Vučić (od 2012. naovamo) dobijali ubedljivu većinu glasova. Jednom (uopšte ne malom) delu onih koji nisu glasali za Miloševića – koji ne glasa ju za Vučića – nisu problem Miloševićeva i Vučićeva politika, problem su samo Milošević i Vučić.

Setimo se jednog drugog, nemerljivo značajnijeg (već pomalo zaboravljenog) Miloševića, Nikole, koji, naravno, nije mogao da smisli Miloševića, ali je zastupao istu, velikosrpsku politiku, prvo kao predsednik zaumne, tročlane Srpske liberalne stranke, a pod starost kao disciplinovani poslanik Koštunićine sekte. (Što je za mene bio veoma žalostan primer. Pisali smo o tome.)

Inače politika Koštunićine sekte – treba na to podsetiti – bila je u dlaku ista kao Ćosić–Miloševićeva. Sekta i njen Džim Džons – i na ovo treba podsetiti – štaviše su glasno uznegodovali kad je Milošević potpisao primirje, a da prethodno nije bio „zaokružio srpski životni prostor“.

Iznenadio bi se kad bi znao – zašto prejudiciram, možda i znaš – koliko je među današnjim najgrlatijim Vučićevim protivnicima, zagovornicima demokratije i institucionalnosti, bilo pritajenih (pa i otvorenih) voajera ratnih zločina, koji su se radovali „našim“ poredama u Bosni i Hrvatskoj sa večnim izgovorom: „ovi su nas klali“, a oni su nas ubijali 500 godina.

Površno evropeizovana orijentalna mimikrija, ideološka transvestija i manija lažnog predstavljanja, sve to skupa čini da mnogo štošta u Srbiji što je strukturalno isto izgleda potpuno različito, čak na krv i nož zavađeno. To se lepo vidi u retkim (statistički proverljivim) situacijama kad se u Srbiji iznebuha pojavi neka strukturalno drugačija politička ideja, koja obeća (tačnije: zapreti) dokidanjem čemernog poretka neslobode i inercije.

U takvim situacijama, u redovnim okolnostima na krv i nož zavađene Srbije udruženim snagama (tačnije bi bilo reći:

ujedinjenim „slabostima“) pribegavaju Žirarovom „mimetičkom nasilju“, osuđuju mogućnost promene nabolje i Srbiju vraćaju na staru, utabanu stazu grešnika.

Izvođači udruženih mimetičkih radova, koliko su savršeno organizovani, sinhronizovani i koordinirani kad treba nešto razoriti, osujetiti – ili nekog ubiti – toliko su apsolutno nesposobni da bilo šta urade ili izgrade na ruševinama kad postignu svoj mračni (često krvavi) cilj.

Videlo se to kao na dlanu – a kako vreme prolazi sve se bolje vidi – kad je 2003, posle opsežnih priprema, višemesečne saborne satanizacije, serije tehničkih, tonskih i generalnih proba, mučki, s leđa, ubijen Zoran Đinđić.

Da je Stambolić „pobedio“, položaj bi ga brzo „slomio“ – ne bi bio u stanju da se odupre stihiji – kao što je položaj arhiepiskopa pečkog i mitropolita beogradsko karlovačkog „slomio“ blagog i vedrog episkopa jegarskog

Uzdajući se valjda u providenje boga srpske pravde i u Dodikovu budnicu „Ne može nam niko ništa, jači smo od sudbine“, politički pozadinci atentata i njihovi terenski operativci, pojma nisu imali šta da urade kad je državni udar (pukim slučajem) propao. Kao što ni ideolozi i stratezi Velike Srbije (odnedavno Srpskog sveta) nikad pojma nisu imali kako bi, u slučaju da zaposednu sve planirane teritorije, uredili novoo-svojene „srpske zemlje“.

Kako bi mogli da imaju pojma? Lepo vidimo – da tokom dvesta i više godina nisu uspeali da uljude i uredi ni (kolikotoliko) postojeću, retko nastanjenu, teritoriju Srbije.

Otuda si u pravu kad pišeš da je „mitomansko, epsko-lirsko vjerovanje kako bi sa Srbijom i srpskim društvom sve drukčije bilo da nije strijeljan Zoran Đinđić“. A još si više u pravu u sledećoj rečenici: „Takvo vjerovanje ne bi izdržalo proveru ni u trivijalnom filmskom ili stripovskom scenariju, a kamoli u dramaturgiji

nekog ozbiljnijeg narativnog žanra.“

Usuđujem se da napišem sledeće (i da garantujem za tačnost neproverljive informacije): Ama baš ništa ne bi bilo drugačije, samo bi se stvar odvijala sa zakašnjenjem od, recimo, godinu i po dana, tako da bi Vučić, umesto 2012, vlast (po algoritmu) osvojio polovinom 2015. Do tog vremena Đinđić bi da nije streljan – za primer, ne zbog opasnosti da će nešto promeniti – uveliko predavao na nekom od evropskih univerziteta, sa nekima od kojih je bio stupio u pregovore, jer je već krajem 2002. bio uvideo – ovo su mi posvedočili njegovi najbliži prijatelji – da ništa neće moći da uradi.

Nameravao je da posle prvih sledećih izbora – koje bi glatko izgubio – zauvek napusti politiku i da se vrati svom pravom pozivu.

Iako sam odavno znao (tačnije: slutio) da Đinđić ništa nije mogao promeniti – do pre dve-tri godine sam pisao (i govorio) da bi, da je Zoran preživeo, sve bilo mnogo bolje i sve bitno drugačije, ne hoteći da dupetom zatvaram vrata mogućnosti da će se u jednom momentu pojaviti politička snaga koja će moći nešto da promeni.

Avaj, ta mogućnost je straćena istog dana kad je Đinđić streljan. Đinđić je bio tragični junak u pravom, antičkom smislu pojma. Bio je ličnost koja iz najboljih namera stradava u sukobu sa sudbinom, koja nema ni najmanju šansu da preživi, čije stradanje treba da posluži kao društvena katarza (pročišćenje).

Umesto kolektivnog pročišćenja – koje je ona bedna „milionska“ sprovedna povorka loše odglumila – nastupilo je dodatno zaprljavanje, a determinizam je definitivno preuzeo sve u svoje ruke.

Sklon rizicima, odvažan, a lakomisljen, Đinđić se bio upustio u partiju političkog pokera koji je odvajkada igra masnim, seskokafanskim špilom sa neskriveno obeleženim kartama, ili je – još bolja metafora – igrao ruski rulet sa revolverom u čijem se burencetu nalazi svih šest metaka.

Đinđić je izgubio život, ali je srpsko društvo izgubilo sve.

Ovo pismo sam započeo u Sremu, a dovršavam ga u Podgorici, na Danima Mirka Kovača, tu je Vlaho, tu je Božo Koprivica, Kovačev duh se uzdiže nad Moračom, bilo bi dobro da si i ti ovde.

Pozdrav,

B. N

ŠTA JE ZA VAS SLOBODA?

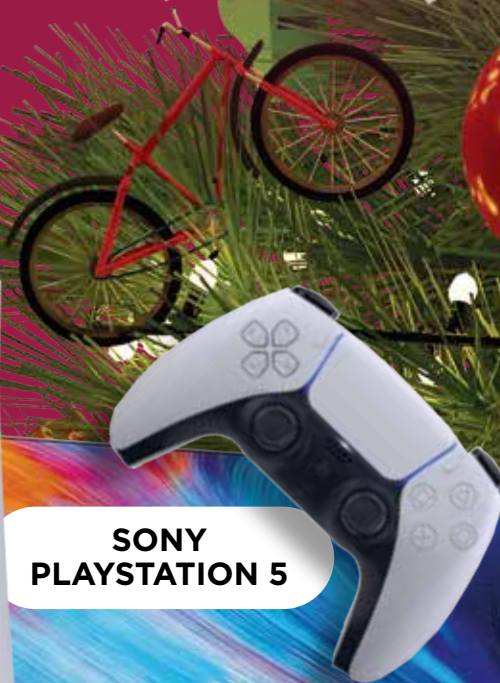
POŠALJI SVOJ VIDEO
I OSVOJI VREDNE NAGRADE

SLOBODA@NOVAS.TV

**PUT U PARIZ
ZA DVOJE**

**SONY
PLAYSTATION 5**

**LCD
TELEVIZOR**

Ne ovde, ne u našoj zemlji, ne na našim plažama

Krvava nedelja koja će zauvek promeniti Australiju

Na prvi dan Hanuke, teroristi su udarili baš na mesto na kojem su se Australijanci i njihovi gosti iz celog sveta oduvek osećali najbezbednije i najopuštenije. Ta slika više nikad neće biti ista

Piše Milan Medaković, specijalno za Nedeljnik iz Sidneja

Sve je ličilo na uobičajeno nedeljno popodne u Sidneju. Još varljivi početak australijskog leta i 32 celzijusa u hladu došli su posle par kišnih i vetrovitih dana kao savršena pozivnica za desetine hiljada ljudi da se sjate na dugačke peščane plaže duž prestižnih istočnih predgrađa najlepše luke Petog kontinenta.

Početak je i Hanuke, jevrejskog praznika koji simbolizuje otpornost i pozitivnost, pobeđu svetlosti nad tamom. Kako Jevreji čine značajan udeo populacije na istoku Sidneja, lideri zajednice

odabrali su kultnu plažu Bondaj za obeležavanje prvog predvečerja proslave, dodajući još više svečarskih boja na već koloritnu pozadinu.

Dok je sunce bacalo poslednje zrake ka obali, pojavila su se dva nezvana gosta u crnim majicama. Odjeknuli su pucnji iz sportske lovačke puške i poluatomatske sačmare.

Dok je većina bezbrižno mislila da počinje još samo jedan u nizu nadaleko čuvenih sidnejskih vatrometa, začuli su se krici strave sa travnjaka koji vodi ka plaži. Prve žrtve krvavog pira oca i sina, Sadžida (50) i Navida (24) Akrama.

„Ne, to ne može da se desi u Australiji. Pogotovo ne u hedonističkom Sidneju, na plažama koje su simbol prestiža ovog grada“, krilatica je koju su lokalci izgovarali godinama, slušajući vesti kako su tamo negde preko Pacifika, u Americi, nedužni daci i studenti gubili živote u pucnjavama.

Nažalost, desilo se. Stradalo je 15 posetilaca prve večeri festivala „Hanuka pored mora“, među kojima i 10-godišnja devojčica Matilda. Ubijen je i jedan od napadača, a još tridesetak ljudi zbrinuto je u bolnicama širom Sidneja. Zločin ka-

kav Australija ne pamti od aprila 1996, kada je tada 29-godišnji Martin Brajant ubio 35 i ranio 23 osobe u Port Arturu na Tasmaniji.

Krvavi pir na Bondaju trajao je dvadesetak minuta, koliko je bilo potrebno da dvema policijskim patrolama na plaži pristigne pojačanje u vidu pripadnika specijalne jedinice, koji su hicima neutralisali napadače – otac je ubijen, a sin teško ranjen.

Scene su bile jezive. Dvojica emigranata iz Pakistana su sa pešačkog mosta, koji opkoračuje parking iza poznatog Bondaj paviljona, zauvek unesrećili mnoge porodice i bespovratno promenili Australiju.

Simbolično, udarili su baš na mesto na kojem su se Australijanci i njihovi gosti iz celog sveta oduvek osećali najbezbednije i najopuštenije. Ta slika više nikad neće biti ista.

„Ono što smo videli juče bio je čin čistog zla, čin terora i antisemitizma, napad na prvi dan Hanuke usmeren na jevrejsku zajednicu. Mračni dan u istoriji Australije, koji se dogodio na dan koji je trebalo da bude dan svetlosti“, rekao je australijski premijer Entoni Albanze.

Mediji su uskoro saznali da je mladi počinilac, Navid Akram, još 2019. godine kao tinejdžer bio pod lupom australijske obaveštajne službe Ejzio (ASIO), zbog navodnih veza sa sidnejskom terorističkom ćelijom „Islamske države“ (IS).

U automobilu za koji je utvrđeno da je pripadao počinioćima, otkriven je eksploziv, kao i dve zastave „Islamske države“.

U specijalnim televizijskim emisijama iste večeri prikazani su snimci Navida Akrama kako kao „ulični propovednik“, tada sa svega 17 godina, pokušava da uvuče vršnjake i druge mlade ljude u mrežu ekstremizma.

Ipak, nakon šest meseci istrage, ASIO je utvrdio da mladić ne predstavlja neposrednu opasnost. I generalni direktor obaveštajne službe Majk Berdžis rekao je u nedelju da je jedan od napadača poznat agenciji, ali nije precizirao o kome se radi.

Jedan od zvaničnika je rekao da je Navid Akram bio usko povezan i sa Isakom el Matarijem, koji je te 2019. uhapšen, a kasnije zatvoren kao samoproglašeni australijski komandant „Islamske države“.

Matari je bio deo ćelije IS-a sa nekoliko drugih muškaraca iz Sidneja koji su kasnije osuđeni za teroristička dela i bili

Zločin kakav Australija ne pamti od aprila 1996, kada je tada 29-godišnji Martin Brajant ubio 35 i ranio 23 osobe u Port Arturu na Tasmaniji

Navid Akram je još 2019. godine kao tinejdžer bio pod lupom australijske obaveštajne službe Ejzio (ASIO), zbog navodnih veza sa sidnejskom terorističkom ćelijom „Islamske države“. Nakon šest meseci istrage, ASIO je utvrdio da mladić ne predstavlja neposrednu opasnost

su bliski sa Navidom Akramom, kako tvrde izvori upoznati sa situacijom.

Verske tenzije u Australiji buknule su posle 7. oktobra 2023. godine, kada su pripadnici Hamasa izvršili masakr nad jevrejskim civilima, što je predstavljalo okidač za početak brutalnog rata i razaranja u Gazi.

Protesti na ulicama gradova znali su da se dešavaju u isto vreme – s jedne strane propalestinski demonstranti, a sa druge pripadnici jevrejske zajednice. Ubrzo su počeli i incidenti: paljenje sinagoge u Melburnu i jevrejskog restorana u Sidneju. Što su izraelski napadi na Gazu postajali žešći i broj stradalih palestinskih civila veći, netrpeljivost je rasla i u Australiji.

Država je reagovala postavljanjem specijalnog izaslanika za borbu protiv antisemitizma u julu 2024, a nedugo zatim, u septembru iste godine, i specijalnog izaslanika za borbu protiv islamofobije. Osim objavljivanja izveštaja sa podacima o broju antisemitskih i islamofobičnih napada i incidenata, značajniji ciljevi nisu postignuti.

Reagujući na vest o terorističkom napadu u Sidneju, izraelski premijer Benjamin Netanjahu je rekao da je još u avgustu pisao svom australijskom kolegi Entoniju Albanzeu upozoravajući da tadašnja odluka njegove vlade da prizna palestinsku državu „samo doliva ulje na antisemitsku vatru, ohrabruje one koji prete australijskim Jevrejima i podstiče

mržnju prema Jevrejima“.

„Vaša vlada nije učinila ništa da zaustavi širenje antisemitizma u Australiji. Niste učinili ništa da obuzdate ćelije raka koje su rasle u vašoj zemlji. Niste preduzeli nikakvu akciju. Dozvolili ste da se bolest širi, a rezultat su užasni napadi na Jevreje koje smo danas videli“, poručio je Netanjahu.

Albanze je odbio da direktno odgovori.

„Ovo je trenutak da se Australijanci ujedine i upravo to ćemo i raditi“, kazao je australijski premijer.

Društvena kohezija za koju se tako svesrdno zalaže aktuelna laburistička vlada u Australiji mogla bi da postane najveća žrtva pucnjave na Bondaju.

Kako posle svega vratiti međusobno poverenje i jedinstvo, koji su i pre 14. decembra bili dobro nagrizeni, jedan je od najvećih izazova sa kojim će se suočiti multikulturalna Australija u kojoj žive pripadnici više od 200 različitih etničkih grupa.

Ništa manje aktuelna tema su zakoni o regulisanju posedovanja vatrenog oružja, za koje se danas tvrdi da su erodirani i potpuno neefikasni, iako se smatraju za jedne od najstriktnijih u zapadnom svetu.

Premijer Albanzeze je jutro posle masakra na Bondaju sazvao sednicu Nacionalnog kabineta i predložio reformu zakona, uključujući ograničenje količine vatrenog oružja koje jedna osoba može da poseduje i limitiranje broja neograničenih dozvola.

Tu dolazimo do jedne od najviše uznemirujućih činjenica: likvidirani napadač Sadžid Akram imao je urednu dozvolu za oružje i posedovao je čak šest zvezaka. Veruje se da su tri koje su zaplenjene na mestu zločina upravo deo tog arsenala.

Kako je otac mladića koji je još kao maloletnik tokom šest meseci bio pod prismotrom državnih organa zbog mogućih veza sa ekstremističkim organizacijama mogao da ima pun ormar ubojitog oružja, pitanje je na koje zasada zvaničnici u Australiji nemaju odgovor.

Srpsku zajednicu u Australiji posebno je uznemirila informacija da je u novčanku Sadžidovog sina Navida pronađena i članska karta Lovačkog udruženja „Zastava“ iz Sidneja, koje drže Srbi sa jugozapada grada.

Država je reagovala postavljajući specijalnog izaslanika za borbu protiv antisemitizma u julu 2024, a nedugo zatim, u septembru iste godine, i specijalnog izaslanika za borbu protiv islamofobije. Osim objavljivanja izveštaja sa podacima o broju antisemitskih i islamofobičnih napada i incidenata, značajniji ciljevi nisu postignuti

Iz ovog društva tvrde da je Navid dolazio na obuku o bezbednosti u lovu i da ga nisu videli poslednjih pet godina.

Inače, „Zastava“ je bazirana u predgrađu Bonirig, oko 50 kilometara od centra Sidneja, u kojem Srbi čine većinu stanovništva. U istom naselju živi i porodica Akram, što je verovatno i jedina poveznica i jedini razlog zbog kojeg je 24-godišnji Pakistanac odlučio da se svojevremeno učlani u ovo udruženje.

Australija je posle terorističkog napada u Sidneju u šoku. Zajednice su u strahu, a podele prete da postanu nepomirljive. Država će sa svoje strane pokušati da zategne bezbednosnu situaciju u zemlji i da drastično pooštri zakone o posedovanju oružja.

Turistička atrakcija i ikona grada, plaža Bondaj, više neće biti ista kao pre, a krvava senka masakra nikada neće prestati da lebdi nad beličastim peskom. Pucnji koji su 20 minuta odjekivali sa pešačkog mosta i 15 nedužnih žrtava za-

uvek će promeniti lice Australije i australijski način života, širom sveta poznat kao opušten i bezbrižan.

A sve je ličilo na obično letnje nedeljno popodne u Sidneju.

NACIONALNI HEROJ

Ceo svet je ostao zapanjen prizorima sa Bondaja, koji su posredstvom društvenih mreža za tili čas obišli planetu. Usred pucnjave, između dva automobila je iskočio muškarac u svetloplavoj majici, koji je sa leđa zaskočio jednog od napadača i razorio ga, otimajući mu pušku iz ruke u munjevitoj akciji.

Čovek koji je ovim hrabrim činom završio sa više prostrelnih rana u ruci i nozi je 43-godišnji Ahmed el Ahmed, vlasnik piljare na krajnjem jugu grada, u izrazito belčkom (anglosaksonskom) okrugu Saterlend. Nekadašnji sirijski policajac, koji živi u Australiji od 2006. godine, za svoju odvažnost zaslužio je i javne pohvale premijera Albanzeze, kao i izraelskog premijera Benjamina Netanjahua i američkog predsednika Donalda Trampa.

„Videli smo postupak hrabrog čoveka – ispostavilo se da je hrabri musliman, i ja ga pozdravljam. Sprečio je jednog od ovih terorista da ubije nevine Jevreje“, rekao je Netanjahu.

Na internet stranici GoFundMe pokrenuto je prikupljanje sredstava za podršku Ahmedu el Ahmedu. Za samo nekoliko sati sakupljeno je nešto više od 1,1 milion australijskih dolara (620.000 evra), a bogati jevrejski investicioni bankar Bil Akman uplatio je 99.999 dolara.

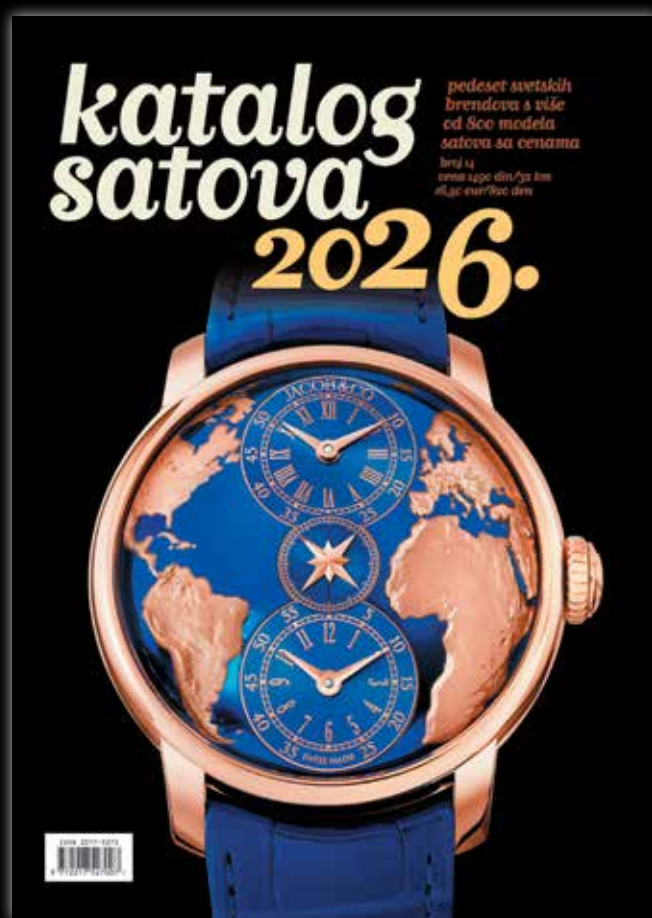
TRAGIČNI DECEMBAR

Masakr na Bondaju odigrao se samo dan uoči 11. godišnjice terorističkog napada u centru Sidneja, kada su život izgubile dve nedužne osobe i napadač Man Haron Monis. „Opsada Lindt kafea“, kako je ostala upamćena ova dramatična talačka situacija, bio je poslednji krvavi napad te vrste sve do ove nedelje.

Takođe, početkom decembra obeleženo je 20 godina od „nereda u Kronali“, kada je došlo do sukoba desničarski nastrojenih belih Australijanaca i imigranata, pretežno onih sa Bliskog istoka. Neredi su se odigrali 11. i 12. decembra 2005, proširili su se i na druga predgrađa, a samo pukom srećom nije bilo ljudskih žrtava. **N**

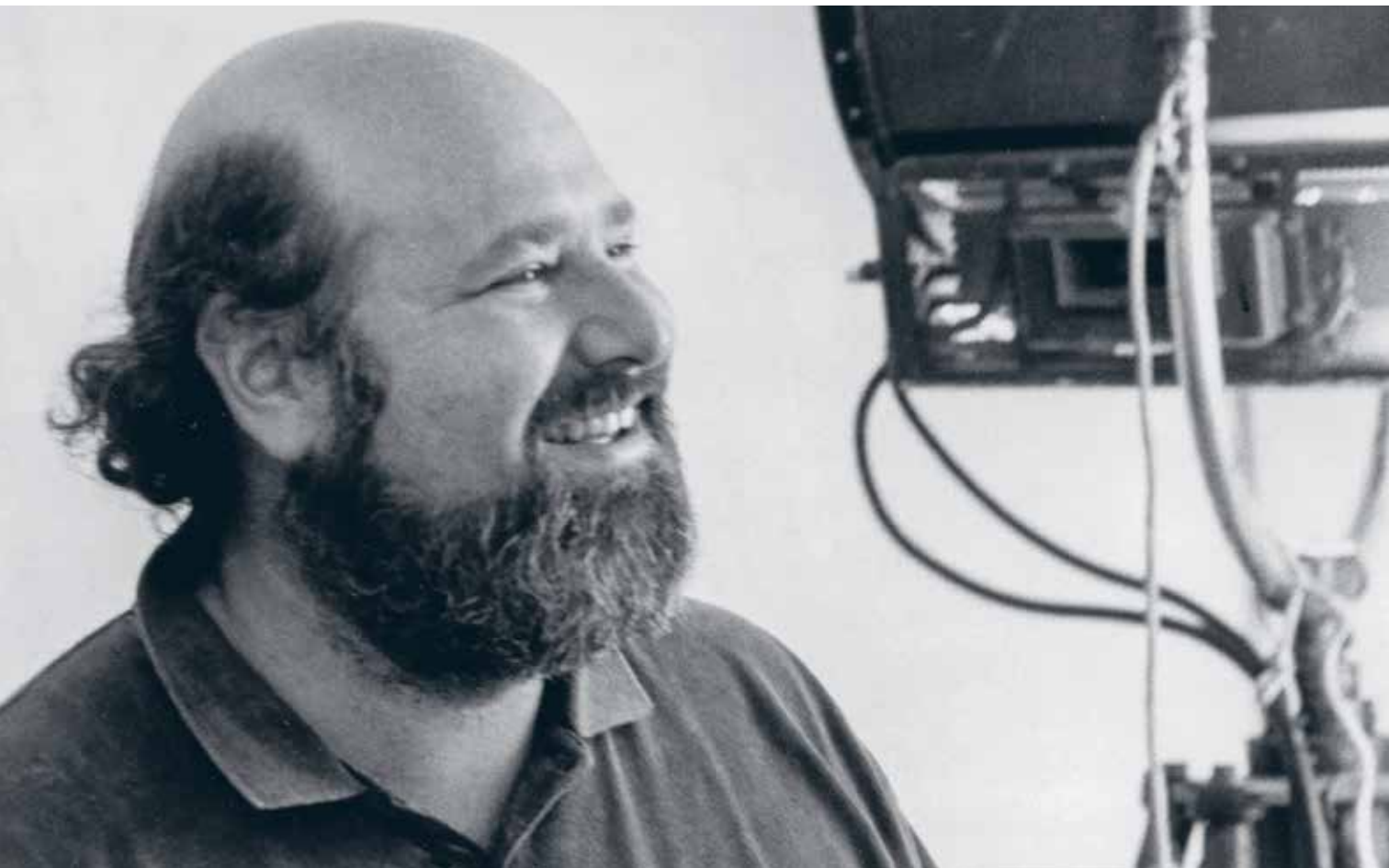
NOVI BROJ KATALOGA SATOVA

SKENIRAJ I PORUČI

50 ČASOVNIČARSKIH BRENDOVA
VIŠE OD 800 MODELA SATOVA SA OPISIMA I CENAMA

Potražite na mestima za prodaju štampe ili poručite
na www.satoviinakit.rs

Pravi američki predsednik

Tragično preminuli Rajner bio je vaš omiljeni reditelj
koga nikada ne biste spomenuli

Piše Aleksandar S. Janković

Kao žrtva porodične tragedije, 14. decembra uveče, umro je jedan od najvoljenijih zabavljača demokratske Amerike, Rob Rajner. Iako je njegov poslednji (gerijatrijski) film „Spinal Tap II“ bio izmasakriran od kritike a delimično i publike, način na koji je Rajner izgubio život, nažalost, liči na film, ali ne na onaj koji bi on režirao ili se pojavio u epizodnoj ulozi.

Živeti u vreme Rajnerovih klasika, od sredine sedamdesetih pa sve do prošle

*Rob Rajner je
omiljena nepo beba
svih holivudskih
univerzuma, i zaista,
u čemu je problem sa
nepo bebama ako se
nadovezuju na posao
svojih roditelja, bolje i
uspešnije?*

godine je ikterski bona fides. Nekoliko decenija predstavljanja one Amerike koja svoje ideale vuče iz ideala, u stvari, uobrazilje klasičnog Holivuda u kome su branioci pravnog sistema i poštenja POTUS-a, Tom Kruz i Majkl Daglas, uz veru u pravu ljubav, ma koliko je čekali, kameni temeljci prosečnog ljudskog sentimenta. A opet, ne banalni i plitki, a opet, ne žanrovski utemeljeni u uslovnosti. Rob Rajner je bio omiljeni reditelj koga nikada ne biste spomenuli da vam je makar u 15 omiljenih, iako su vam makar tri njegova filma među omiljeni-

ma, ali na listi koju ne priznaje vaša gordost, jer ste onoliko kul. Rob Rajner je u svojim glumačkim epizodama, a bilo ih je i više nego što umemo da izbrojimo, bio omiljeni komša, kumašin, otac. Rob Rajner je omiljena nepo beba svih holivudskih univerzuma, i zaista, u čemu je problem sa nepo bebama ako se nadovezuju na posao svojih roditelja, bolje i uspješnije? Otac, komičar, glumac, reditelj, Karl Rajner. Dekica iz „Okeanovih 11 i 12“, a skoro pa najviše zaslužan za početak karijere Stiva Martina (režirao „Jerk“, inovativni „Dead Man Don't Wear Plaid“, „The Man With Two Brains“, „All of Me“. Pre nego što je Martin napravio tranziciju iz krindža ekscentričnosti u šarm. Majka, Estel („uzeću ono što je ona uzela“) Lebest.

Prva žena, Peni Maršal (sestra redite-lja „Pretty Woman“ Garija Maršala), scenaristkinja „Sali i Harija“ ali i tvojac filma „Big“ kao i „Sleepless in Seattle“ koji su Toma Henksa definitivno potvrdili kao zvezdu. U to vreme, Peni Maršal i Rajner su bili razvedeni, ali su ostali prijatelji do kraja njenog života. Kao filmski reditelj i povremeni epizodista u svojim filmovima, Rajner je krenuo u lažnom dokumentarcu „This is Spinal Tap“, parodiji na naduvane i ohole hevi metal bendove epohe. Takođe, Rajner je bio majstor da napravi film koji nehotice jako dobro zastareva. Gotovo svi njegovi filmovi veličanstveno stare, baš kao i njegova stejdž persona od Markija di Bergija, lažnog reditelja lažnog dokumentarca, pa sve do „The Wolf of Wall Street“ u kome igra oca Džordana Belforta koga glumi Leonardo DiCaprio. Samo dve godine kasnije, Rajner je snimio svoj omiljeni film, koji je omiljena adaptacija svoje knjige Stivena Kinga, a i omiljeni film neverovatnom broju filmskih radnika i običnih ljudi – „Stand By Me“.

Jedan od najboljih filmova o odrastanju preko noći prosečnog američkog tinejdžera, koji je bio jedan od najprepoznatljivijih sredinom osamdesetih, uz povampireni hit Bena E. Kinga iz 1961. koji je baš zahvaljujući ovom filmu postao i ostao besmrtni. Da je Rajner otišao u boračku penziju u ovom trenutku, već bi bio značajan i važan sa ta dva spakovana filma, stilski i suštinski različita kao mandarina i moto-kultivator. Međutim, sledećih deset godina pred-

stavljaju apsolutni vrhunac savremenog Holivuda u najveličanstvenijem kaprijanskom duhu Amerike.

„Princess Bride“, omiljena bajka svih onih koji ne vole konvencionalne bajke, a onda sledi i početak moderne romantične komedije, baš u duhu prve holivudske romantične komedije „It Happened One Night“ spomenutog Frenka Kapre iz 1934. Ovaj dragi kamen blago ironične romantike, uz trijumf kastinga (ne, Henks ne bi bio bolji), briljantnih replika i zapleta, manje-više je radiodrama iz tridesetih, ali kao omaž sinematičnosti ranog Vudija Alena („Manhattan“ i „Annie Hall“). Film je uspeo iako se činio dosta staromodnim, zbog nepatvorene hemije, gde je kraj trebalo da bude onakav kakav je i zaslužio, oni NE ostaju zajedno. Jer ovo je godina u kojoj je reditelj samac već deset godina, ali zarad toga što je u braku sa Maršalovom nestalo ljubavi ali ne i prijateljstva, Sali i Hari, ostaju zajedno. Naravno, i zato što je scenaristkinja Nora

Živeti u vreme Rajnerovih klasika, od sredine sedamdesetih pa sve do prošle godine je ikterski bona fides

Efron insistirala. Sledi još jedna adaptacija Stivena Kinga, ovoga puta sa nepogrešivim mirisom Oskara. „Misery“ je košmar svakog pisca koji svoj roman završava u vikendici na nekoj vukojebini i krene kroz sneg kući u veliki grad sa jedinim primerkom. Jer, 1990. Džejms Kan i Ketij Bejts dobijaju novi, poboljšan pravac svojih karijera, a na uspehu ovog filma, Rajner snima još jedan, stilski potpuno različit film – „A Few Good Men“. Jedan od vrhunaca advokatskog podžanra, gde je Tom Kruz pokazao da je dostojan mladalačke fame u klinču sa Džekom Nikolsonom.

Postoje trenuci u karijerama velikih umetnika kada dostignu kolinari i više ne moraju mnogo da se trude. Za musavog debeljka sa Novog Zelanda Pitera Džeksona koji je započeo karijeru jeftinim slešer hororima s ortacima, taj trenutak je Oskar za „Povratak kralja“. Štaviše, Džekson je izjavio da se slabo seća režije sva tri „Hobita“. Rajnerova tačka

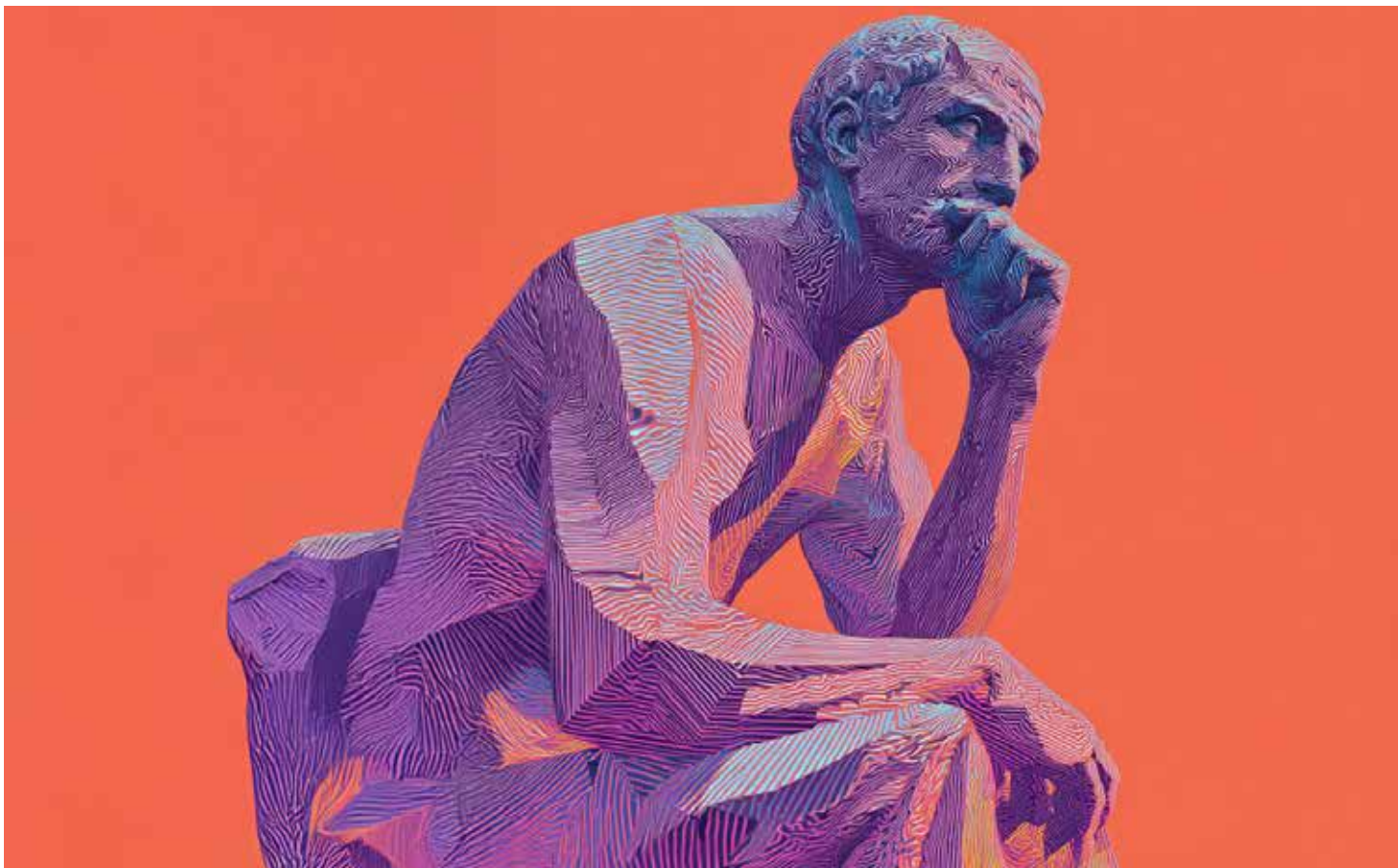
prekida je „North“, opskurna komedija sa Elajdžom Vudom pre „Gospodara prstenova“. Tako da kasniji Rajner postaje pozni Kapra, daleko od toga da filmovi koje je režirao nisu ugodni.

Štaviše. „Američki predsednik“ je film o idealnom Bilu Klintonu, o onom američkom predsedniku koga Amerika misli da zaslužuje. Majkl Daglas. I opet nas je kaprijanski duh („Mr Smith Goes to Washington“) uverio u prave američke vrednosti i dobronamerne pojedince u kolopletu istorijskih stranpu-tica. Da li je i ovaj film dobro ostario? Ako ste ikser koji čeka šezdesetu, svakako jeste. „The Story of Us“ je pomalo gorka nadgradnja „šta je bilo posle sa Harijem i Sali“ uz Mišel Fajfer i Brusa Vilisa. „Rumor Has It...“ je pokušaj nastavka omiljenog američkog liberalnog hipi mita – „Diplomca“ gde ostarelog Dastina Hofmana igra Kevin Kostner a gospođu Robinson Širli Meklejn. Još jedno bumersko ljubavno pismo klasičnom Holivudu. A onda, 2007, dolazi film posle koga ni nama nije toliko stalo. „Buckett List“ o dva terminalna bolesnika (Džek Nikolson, Martin Fri-man) koji prave listu šta uraditi ako su ti dani odbrojani. A i te kako jesu. U tih 18 godina bilo je ugodnih i prigodnih (čak i političkih, o Lindonu Džonsonu) filmova da bi se očuvao plamen. Pogotovo sa drugim delom „Spinal Tapa“ sa pola veka starijim protagonistima. I to izgleda najpoštenije, kao dva podupirača jedne veličanstvene sveameričke karijere.

Ako na kraju zamislimo sve nas i naše drage prisutne i odsutne u velikoj baroknoj bioskopskoj sali večnosti, i kada bi se pojavio zbunjenoj Rajner – koji nije očekivao ovakav svoj kraj – i onako blago cinično upitao: ima li nekog do koga sam dopro?, verovatno bi većini pao gordi paunov plašt, uz teatralan naklon za vrednosti koje su ostale iza njega. Jer problem je u tome što se Rob Rajner uvek podrazumevao...

EPILOG

Nisam sklon privatizaciji javnog mišljenja, ali mojoj pokojnoj majci, deset godina starijoj od Rajnera, „Kad je Hari sreo Sali“ bio je omiljeni film. I ta VHS kaseta koju je dobila 1990. bila je najčešće puštan film u istoriji moje male porodice. **N**

Zašto je danas teže biti zadovoljan nego ikad ranije?

Nikada nije bilo ovoliko glasova koji čoveku govore kako bi trebalo da živi.
A zadovoljstvo je, kao i ljubav, intimna stvar

Piše Milan Damjanac

U jednom trenutku, negde između prvog oglasa za meditaciju na Instagramu i još jedne knjige o tome kako „napraviti najbolju verziju sebe“, čovek je počeo da veruje da je sreća nešto što se mora. Kao posao. Kao zadatak. Kao nevidljiva obaveza koju dugujemo svetu.

Paradoks našeg vremena je u tome što nikada nismo imali više izbora, više slobode, više dostupnih puteva do zadovoljstva, a nikada nismo bili nesigurniji, umorniji i uznemireniji. Sloboda je po-

stala zagušujuća, a izbori nalik lavirintu. Svaki put koji ne izaberemo izgleda bolje od onog kojim smo krenuli.

Moderna kultura življenja zasnovana je na jednoj bizarnoj ali zavodljivoj laži: da negde postoji život koji smo mogli imati i da ga, ako se dovoljno potrudimo, i dalje možemo stići.

Ta laž nas drži budnima noću.

Pravimo nove planove. Kupujemo beležnice. Pišemo ciljeve. Zamišljamo sebe koji „konačno žive ispravno“. A onda se sutradan probudimo u istom telu, u is-

tom svetu, i osećamo se kao da smo podbacili. Ta svakodnevna razlika između zamišljenog života i stvarnog postaje izvor tihe unutrašnje agresije prema sebi. Kao da svakog dana polažemo ispit pred nevidljivom komisijom.

U pozadini svega toga stoji jednostavna istina: čovek ne može živeti više od jednog života. Sve ostale verzije ostaju fantomi koji nas prate i šapuću: „moglo je drugačije“. I što više mogućnosti imamo, ti fantomi postaju glasniji.

I tu nastaje rana savremenog subjekta, rana koju toliko puta srećem u tera-

ČOVEK DANAŠNJICE PATI
OD TIHE, NEARTIKULISANE
KRIVICE ŠTO NIJE POSTAO
SVE ONO ŠTO JE MOGAO
POSTATI. I ZATO JURIMO
– NE SREĆU, NEGO
OPRAVDANJE

NE POSTOJI ŽIVOT
KOJI SI „PROPUSTIO“.
POSTOJI SAMO ŽIVOT KOJI
MOŽEŠ ŽIVETI DANAS,
AKO PRESTANEŠ DA GA
POREDİŠ SA SVIM OSTALIM
VERZIJAMA SEBE

piji. To je rana prezasićenosti. Rana ljudi koji žele mnogo, ali ne umeju da podnesu ograničenje. Rana onih kojima niko nikada nije objasnio da smisao ne nastaje iz izbora, već iz vezivanja za ono što smo izabrali. Da je vrednost nečega u dubini, a ne u broju opcija.

U kulturi u kojoj se neprestano zahteva da budeš srećan, normalna tuga izgleda kao neuspeh, a obična svakodnevica kao protraćen potencijal. Naučeni smo da verujemo da sreća znači stalni uspon, stalno uzbuđenje, stalno napredovanje. A zapravo, sreća je mir i posledica smisla. A mir ne proizvodi ništa spektakularno, pa kultura ne zna šta bi s njim. Zato ga najčešće previdimo, iako je često jedino što nam treba.

Ono što se promenilo nije samo psihologija pojedinca, nego psihologija vremena. Nekada je čovek znao šta se od njega očekuje: porodica, posao, budućnost. Danas čovek mora da bira ne samo kako će živeti već i ko će biti. Identitet je postao projekat. A svaki projekat može da propadne. I u toj neizvesnosti ljudi često ostanu bez osećaja da je sasvim

dovoljno biti čovek.

Zato toliko ljudi oseća stid pred sobom: jer nisu dovoljno srećni.

Čovek današnjice pati od tihe, neartikulisane krivice što nije postao sve ono što je mogao postati. I zato jurimo – ne sreću, nego opravdanje. Dokaz da se trudimo. Da radimo na sebi. Da nismo stali. Kao da život mora da se pravda.

Istina je mnogo jednostavnija: Sreća se ne nalazi u novom životu, nego u sposobnosti da ostanemo u ovom koji imamo, bez stalnog bekstva u imaginarnim putevima.

Da budemo prisutni. Da budemo tu. Da budemo ovde.

U tome je sva težina. I sva lepota.

Ne postoji život koji si „propustio“. Postoji samo život koji možeš živeti danas, ako prestaneš da ga porediš sa svim ostalim verzijama sebe.

I možda je baš u tome početak zrelosti: u prihvatanju da je život ograničen, da je put samo jedan, da je naš zadatak ne da budemo sve što možemo, već da budemo nešto potpuno, predano, stvarno. Savremeni čovek pati jer živi u svetu beskrajnih ponuda, a nosi dušu koja traži vezanost. Jer mu je rečeno da može sve, a zaboravljeno mu je reći da ne mora. Jer stalno gledamo u prozore života drugih ljudi, kao da će nam njihova svetlost objasniti našu tamu.

Ali ono što nas isceljuje nikada nije spolja. Uvek je tiho, skromno, nenametljivo. Jedan odnos. Jedan razgovor. Jedan prostor u kojem ne moramo da glumimo da smo srećni. Jedan trenutak u kojem možemo da priznamo koliko smo umorni od trke za sobom.

Možda je čoveku danas teže biti zadovoljan jer nikada nije bilo dovoljno glasova koji mu govore kako bi trebalo da živi. A zadovoljstvo je, kao i ljubav, intimna stvar. Ne podnosi tuđu koreografiju.

Kada prestanemo da tražimo dozvolu da budemo zadovoljni, život postane bliži. Manje veličanstven, ali dublji. I shvatimo da je sve vreme tu bio, samo smo gledali preko njega tražeći nešto veće.

A zadovoljstvo nikada nije u veličini. Uvek je u dubini.

I u hrabrosti da prestanemo da verujemo da nešto što je mirno i jednostavno „nije dovoljno“. Upravo to često jeste sve. **N**

VODIČ ZA BOLJE
RAZUMEVANJE
ŽIVOTA I SEBE

HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA

JOŠ
OVO TI
FALI ZA
SREĆU

Na **nstore.rs** i
u **svim boljim**
knjižarama

Еуромедик на 15 локација

1

**НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ**
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
МоБ: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; МоБ: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
МоБ: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
МоБ: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; МоБ: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
МоБ: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевиха 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; МоБ: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
МоБ: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

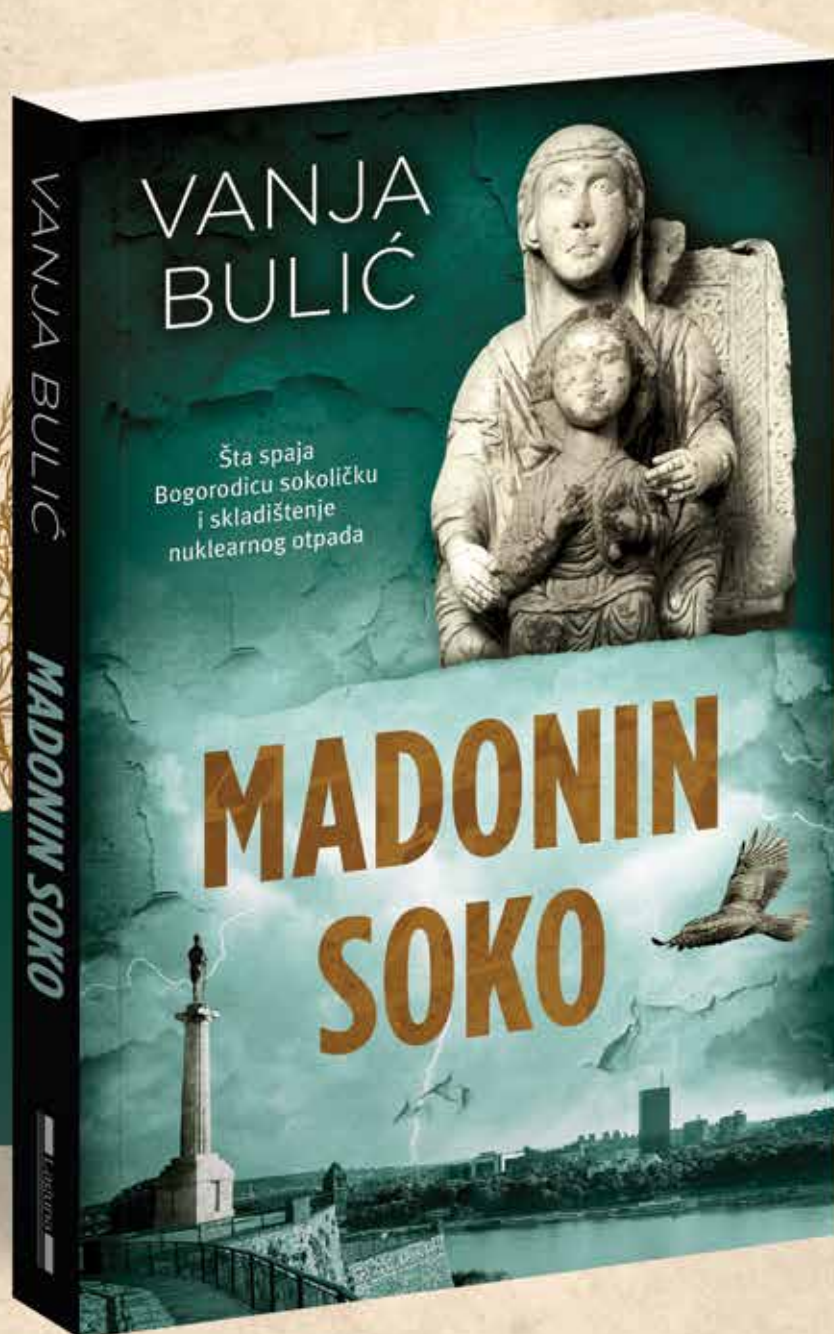
ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

ISTINA UVEK ISPLIVA NA POVRŠINU

Manastir
Sokolica čuva
smrtonosnu tajnu.

Laguna

UŽIVO SA STADIONA „ERNST HAPPEL“, BEČ

ROBI VILIJAMS

Britpop šou „Mr Entertainment“

Piše Chris Jon

S obzirom na to da se nekoliko njegovih pesama godinama nalazi na raznim plejlistama koje sam pravio, iznenadilo me je kad sam shvatio da ga nikada nisam gledao uživo. Zato, kada su objavljeni datumi „Britpop“ turneje, nisam imao izbora nego da ispravim taj propust. Dok smo čekali samoproglašenog „Mr Entertainment“, publiku je zagrevao mančesterski bend The Lottery Winners. Kako je sunce polako zalazilo, masa je rasla, sve dok bečki Ernst-Happel-Stadion nije bio ispunjen do poslednjeg mesta, a svi su bili željni dobrog provoda. U pravom stilu Robija Vilijamsa, publiku je prvo „zafrkavao“ reklamom za mačju hranu – muzički uvod bio je toliko nalik njegovom izlasku na scenu da su se začuli preuranjeni vrisци oduševljenja. Lako je bilo zamisliti nestašnog pevača kako se smeje sam sebi, znajući da je upravo nasamario 50.000 ljudi.

Zatim je usledila najava, ispričana i prikazana na ogromnim, AI-generisanim ekranima sa obe strane bine, kao omaž zvezdi i njegovim dostignućima – uz svesno mešanje činjenica i fikcije. Sve je počelo rečenicom „Hajde da istražimo budućnost zabave“, dok su nas rokerska gitara, bubnjevi i horsko pevanje vodili ka odbrojanju do glavnog događaja. Scena je bila spremna. Igrači su počeli da izlaze na binu, paradirajući u stilu šou-devojaka, u crno-belim kostimima koji su se vijorili na vetru. Tutnjava razglasa ličila je na mali zemljotres, a pirotehnika je davala utisak da dolazi kraj sveta – ili možda početak stvaranja. A onda, uz snažan prasak, pojavio se on. U crno-belom kombinezonu, izvezen na scenu kao lasvegaska verzija Hanibala Lektora s dozom Elvisa, zapalio

je publiku i potom potrčao pistom pravo među ljude, ispaljujući „Pocket Rocket“. Stigao je!

Tokom koncerta, Robi Vilijams je u više navrata zastajao da bi komunicirao s publikom, pevao joj, ali je i zadirkivao na svoj prepoznatljiv način. Dotakao se i svojih dobro poznatih ličnih uspona i padova, dajući kratak uvid u motive zbog kojih su nastale neke pesme. Lično mi se to dopada, jer pop pesme često ne dobijaju priznanje koje zaslužuju, a iza njih se neretko krije dublje značenje koje nije odmah očigledno (videti: „Something Beautiful“). Njegov dečjački šarm i iskrena potreba da voli i da bude voljen bili su jasno vidljivi, stvarajući osećaj da smo istovremeno na vrhunskom muzičkom spektaklu i na masovnoj terapiji, gde smo se on i mi smenjivali na kauču. Zbog svega toga, samo smo ga još više zavoleli – kao podsetnik da su i pop zvezde, ipak, ljudi.

Bend je zvučao besprekorno, a prateći vokali ispunili su stadion punim, rasko-

šnim zvukom. Redali su se hitovi iz cele njegove karijere – „Millennium“, „Love Supreme“, „Strong“, pa čak i podsetnik na Take That kroz verziju „Relight My Fire“. Publiku je skakala i igrala od uzbuđenja, a baš kada se činilo da smo dostigli vrhunac, usledila je „Let Me Entertain You“, podižući atmosferu na još viši nivo. Kada je pao mrak, bilo je dovoljno samo nekoliko znakova da se upale svetla mobilnih telefona i da zajedno s njim otpevamo planetarno popularnu „Angels“.

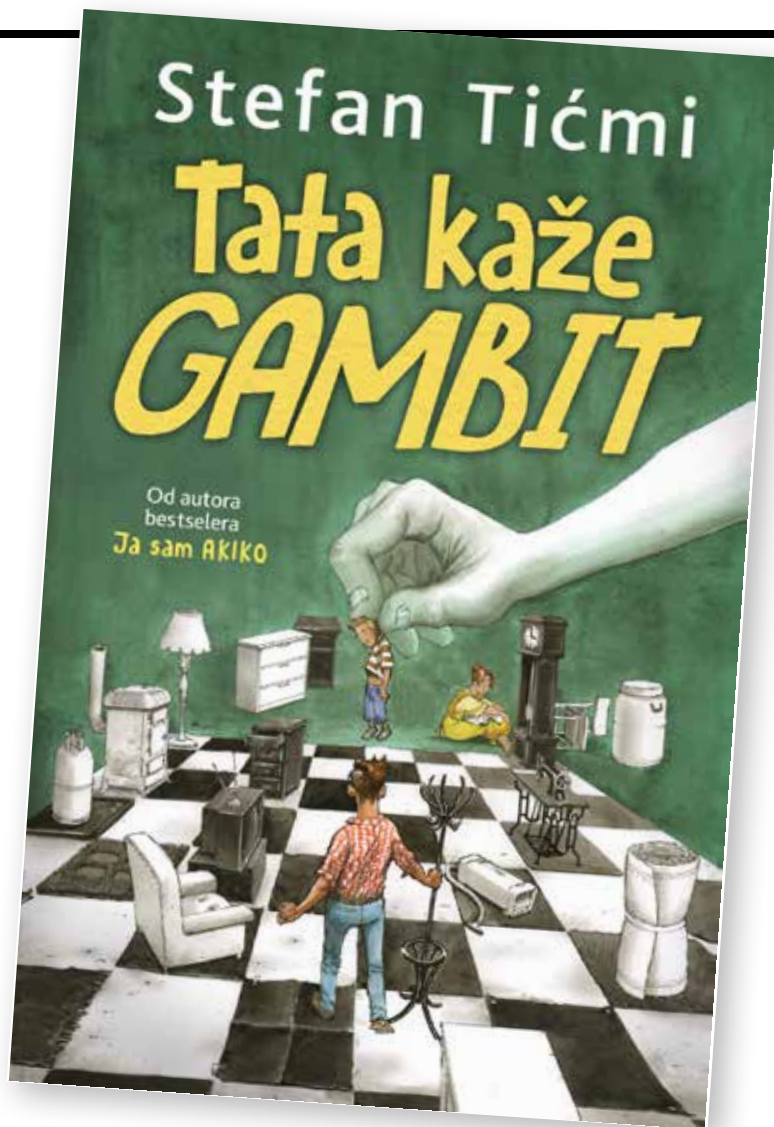
Bilo mu je potrebno pesmu-dve da se glas zagreje, ali kada je uhvatio ritam, nije bilo zaustavljanja. Bilo je manje plesa i uvijanja nego nekada, ali, kako je i sam priznao, godine čine svoje, a dobar deo publike to razume – jer je s njim i odrastao. Set je trajao oko dva sata i, kada je sve bilo gotovo, imao sam utisak da je ponudio dovoljno da i ja i ostatak publike osetimo da smo imali jedno zaista sjajno veče.

Were we entertained...? Absolutely! **N**

Tata kaže gambit

NOVI ROMAN AUTORA HITOVA ZA DECU I MLADE

Specijalno za Nedeljnik piše prevodilac, filmski i književni kritičar Zoran Janković

O u kontekstu najezde novih i onda još novijih izdanja, neke čitalačke izbore je i dalje ipak lako načiniti; bez mnogo premišljanja to bi moglo da se kaže za knjige koje dolaze sa potpisom Stefana Tićmija, autora hitova proze za decu i mlade „Ja sam Akiko“ i „Kaput od mahovine“. Verziranima tu nije potrebno puno ubeđivanja, jer ionako već brojna Tićmijeva publika tačno zna šta može da očekuje i šta onda i sigurno dobija sa svakim njegovim novim delom. U tom pogledu, kratki roman „Tata kaže gambit“ ostaje na jasnom tragu vrlih mu prethodnika – i ovoga puta je to pritaženo emotivno a u pravoj meri oneobičena i blago apsurdistička priča za decu i mlade, koja u isti mah uspeva da praktično u hodu uhvati i predloži dobar deo tananosti odrastanja i otkrivanja sveta i njegovih datosti i zadatosti. Načelan okvir ostaje naturalistički, uz lako primetnu kosinu kao vid otklona od suvog i onda i manje ili više jalogovog verzizma, koji pak ostaje u neposrednoj blizini korena priče koja sugestivno i, kako ova proza odmiče, sve postojanije i obuhvatnije oslikava aktera/aktere sa zadivljujuće bogatim unutrašnjim životima. U slučaju romana „Tata kaže gambit“ (ilustrovao Aleksa Gajić, objavila Laguna) ključni akter je mladi David, sin Adama i Selene, unuk senilne bake Darje.

ODRASTANJE I OTKRIVANJE SVETA

Ovo je blago apsurdistička priča za decu i mlade, koja u isti mah uspeva da praktično u hodu uhvati i predloži dobar deo tananosti odrastanja i otkrivanja sveta i njegovih datosti i zadatosti

Priča romana počinje u trenutku kada je „život porodice Žakula kao labavo vezan šal na jakom vetru – otima se kontroli“, da bi već nekoliko stranica docnije ta povest nakon prikaza jedne veoma „ambiciozne“ i slikovite noćne more postao intelektualna igrarija sa šahom kao važnom smernicom i odrednicom, ali i kao tačkom prevrata nakon koje na videlo izbijaju krupne (i, naravno, onda i bolne) istine i očito nedovoljno duboko i pažljivo zakopane porodične tajne. Čitavim tokom, „Tata kaže gambit“ zadržava polazni polet i dinamičnost, a brižljivo je održavan i duh/ton emotivnosti koja je nužni pratilac svakog sazrevanja i korenitih (samo)spoznaja. Za kraj, preporuka za upućenije čitaoce – ovo valja čitati „u paketu“ sa izvrsnom „Novelom o šahu“ Štefana Cvajga. Fina je tu rima u pitanju. **N**

Kaput od mahovine Stefan Tićmi

Ovo je roman koji dokazuje da je put do zvezda posut poezijom. Usamljen i odbačen, Najdan sanjari o ljubavi iz mladih dana, sve dok jedan projekat iz korena svima ne promeni život. „Kaput od mahovine“ je lirska proza zaogrnuti sjajnim pripovedačkim umećem i očaravajućim stilom. Natopljene začudnom lepotom, Tićmijeve rečenice se otvaraju kao školjke i otkrivaju nam svoja biserna značenja. **N**

Ja sam Akiko Stefan Tićmi

Akiko ima pegice, voli svog oca i često je usamljena. Drugima deluje neobično, a život će joj se promeniti kad bude upoznala Baobaba i Marsela. Opojan kao stihovi Mike Antića, mudar poput „Malog princa“, duhovit i topao kao tekstovi Igora Kolarova – roman o devojčici koja ne voli granice „Ja sam Akiko“ – ulazi u niz ostvarenja koja će decenijama biti naši sagovornici. **N**

Piše Hana Piščević

Dragi dečaci

U Domu zdravlja čekamo na pregled kod pedijatra. Iz neke od prostorija, kao da ne postoje vrata i zidovi, čuje se glasan plač deteta. Pomišljam kako je lako razlikovati bolan plač od onog kad je dete besno, ili samo umorno.

Prvi je težak i mučan, drugi su benigni, ponekad iritantni. Ovaj koji čujemo, definitivno je bolan i zbog toga mi bude žao male Hane koja se plašila vakcina, mraka i razdvajanja od roditelja.

Žao mi je i moje male devojčice, koju vakcine, mrak i razdvajanje tek čekaju. I moje male mame, koja nije imala dobru majku kao ja, koju verovatno niko nikad nije tešio kada je plakala, kada se plašila ili kada joj je trebala roditeljska ljubav. I sve one dece koja se bore sa ratom, ratom ili nečim trećim. Žao mi je sve dece u meni, i van mene. Onaj plač na trenutak utihne a onda se ponovo nastavi. Ima nečeg toliko surovog u tome. Zar makar mala deca ne bi trebalo da budu pošteđena bola i straha? Imaće ceo život za to.

Vlasnik plača uplakanog lica izlazi iz prostorije, dečak od možda četiri ili pet godina. Za njim stupaju njegov brat i dve žene koje su mu pretpostavljam majka i baka. Obe su namrštene i jedna ga praktično vuče za ruku dok besno govori: „Toliko si nas osramotio da ću se razboleti.“ Druga se nadovezuje: „Dečko a plače zbog običnog vađenja krvi. Gde to ima!“

Obe sedaju do nas a on nekoliko stolica dalje, na pola zadnjice, pogleda uprtog u pod. One nastavljaju da u tišini odmahuju glavama dok se njegove male grudi dižu i spuštaju štucajući. Medicinskoj sestri koja prolazi, obe se izvinjavaju, govore joj da on inače nije plačljivac. Da ne znaju šta ga je spopalo. Sestra ih uverava da sva deca plaču na iglu ali one je ne slušaju, već nastavljaju da mu prete:

„Da znaš da se tata više nikad neće vratiti s posla. Kad čuje da si plakao da te cela zgrada čuje, ostaće na poslu za-uvek.“

Njemu suze ponovo kreću niz obraze ali ovog puta nečujno. Osećam mučninu kako mi se penje iz stomaka pravo u grlo. Poželim da se ili ispovracam ili da tim ženama zarijem nokte u grlo. Gledam u R. koji je od njihovog prezira i svog očaja izgubio svu boju iz lica. Praktično se drži za naše dete. Namerno se ne okreće. Ne želi da vidi lica ljudi koji izgovaraju takve stvari. „I brata si osramotio. Je l' ti nije žao brata da ga tako osramotiš? Kakav si ti to dečak?“

Ovo izgovara majka. Dečak sklizne sa stolice na pod i nesigurnom koraci-ma prilazi joj dok rukavom duksa briše suze i slinje. Naginje se ka njoj u pokušaju da je zagrli ali ona ne širi prekrštene ruke. Drhtavim glasom joj se izvinjava. Ponavlja to izvinjenje kao pokvarena traka. Grli je preko tih stisnutih ruku a ja mislim da će mi nešto pući u grudima.

Ne mogu da izdržim. Toliko jako želim da pridem dečaku i zagrlim ga. Upi-rem nogama o pod svom snagom ne bih li se oduprla nagonu da ga obavijem rukama i da mu kažem da je u redu. Da ga boli. Da se plaši. Da plače. Da plače pred doktorkom. Pred celim svetom. Majka u meni ne može da podnese ove suze. Dete u meni ne može da podnese ove skrštene ruke.

Kad mi dodemo na red, dok mi doktorka pregleda dete koje plače već na špatulu, dok je R. ljubi i govori joj da je voli, ne mogu da prestanem da zamišljam muškarca u kog će onaj dečak izrasti. U nasilnika? U slabića? U čoveka koji čuti? Onoga koga ništa ne boli? U muškarca koji mrzi žene? U oca koji ponižava svoje sinove? Jadni mali dečaci i jadne žene koje sutra s njima završe. **N**

NOVI SINGL BRITANSKIH ZVEZDA

MUMFORD & SONS

Folk–rok za Gremi

Gremijem nagradivani britanski folk rock bend Mumford & Sons objavio je novi singl, „Prizefighter“, naslovnu numeru sa njihovog predstojećeg šestog albuma. Pjesma je napisana u saradnji sa Justinom Vernonom iz benda Bon Iver i Aaronom Dessnerom iz benda The National, a novi album „Prizefighter“ izlazi 13. februara 2026.

Mumford & Sons će u julu sledeće godine biti hedlajneri BST Hyde Parka u Londonu, a ovaj šou najavljuje prvi povratak benda u Hyde Park nakon decenije, uz podršku sastava The War On Drugs. Najavljeni su i veliki letnji nastupi na otvorenom u Groningenu, Rimu i Berlinu.

Samo sedam meseci nakon izlaska albuma „Rushmere“, koji je u martu 2025. postao dugo očekivani N01 album, Mumford & Sons u potpunosti koriste plodan period pisanja pesama sa još jednim albumom.

Kreiran uz Aarona Dessnera, iz benda The National, sa kojim je bend prethodno sarađivao na svom trećem albumu „Wilder Mind“, novi, šesti studijski album „Prizefighter“ hvata autore u njihovom najotvorenijem i najinstinktivnijem izdanju. Za samo deset dana napisali su više pesama

nego što je potrebno za album, i stvorili kolekciju koja deluje duboko lično, instinktivno i nesputano kolektivno.

Za Marcusa, Bena Lovetta i Teda Dwanea, sesije su bile jednako ponovno otkrivanje koliko i snimanje. Dani provedeni u pisanju u kafeima Hadsona i noći oko kuhinjskog stola *Long Ponda* iznedrili su pesme koje su neizgladene u najboljem smislu – žive sa prvim snimcima i radošću zajedničkog stvaranja muzike. Ponovo energični, podmladeni i u najboljoj formi, „Prizefighter“ prihvata i odra-

žava tu punu energiju i entuzijazam sa 14 pesama svetlosti, senke i svega između. Mumford & Sons pozvali su saradnike u studio, uključujući Hoziera, Gracie Abrams, Chrisa Stapletona, Gigi Perez i samog Dessnera. Njihovo prisustvo je naglasilo posvećenost benda zajednici i povezanosti. **N**

TREĆE
IZDANJE

HIT KNJIGA

MIT O BALKANSKOM TIGRU

I još 18 lekcija o izgubljenoj deceniji i društvenoj i ekonomskoj imploziji Srbije

Pišu **profesor Ognjen Radonjić**
i jedan od najvećih srpskih stručnjaka
u inostranstvu **Ivan Ostojić**

Stefan Vukić

Sve o filmu „Izlet“ Srećan sam što igram u filmu koji se oslanja na crni talas

POVODOM PREDSTOJEĆE SVETSKJE PREMIJERE FILMA „IZLET“ Nenada Pavlovića, zakazane za 21. decembar u 19 časova u Sava centru, razgovaramo sa glavnim glumcem u ovom filmu – Stefanom Vukićem.

U dobrom delu filma si sam u kadru, ili čujemo tvoj glas u svojstvu naratora. Kako si se spremao za ovu veliku ulogu koja u dobroj meri nosi čitav film?

Najznačajniji deo priprema za bilo koju ulogu mi je prvo čitanje scenarija. Kostimska proba i proba šminke su mi takođe veoma važan deo. Naravno, sve ovo treba da se uskladi sa rediteljevom vizijom, koja pomaže da se sve ideje spoje u jedno organsko jedinstvo.

Što se tiče uloge naratora u ovom filmu, ugledao sam se na naraciju Biliya Boba Tortona u filmu „A man who wasn't there“, međutim, taj stil nije bio primenljiv na ceo film. Kolega Denis Murić mi je ukazao na to da bi bilo bolje ugledati se na Sergeja Trifunovića u filmu „Kad porastem biću Kengur“. Naravno, ne u komičnom stilu, kakav je on u tom filmu, nego na prisustvo emocija u naraciji, koje lik ima u tom trenutku u sceni. Na kraju se ispostavilo da je mešavina oba stila bila najprikladnija za ovaj film.

Ako bi morao da odabereš nekog „velikog glumca“ na čije se metode rado oslanjaš, ko bi to bio?

Mislim da je uticaj glumaca koje gledaš i koje voliš od velikog značaja za razvoj ličnog ukusa i stila. Slično kao u muzici. Ako bih morao da izdvojim glumce koje sam najviše gledao, onda su to definitivno Robert de Niro i Al Paćino.

Kakav odnos imaš prema crnom talasu, kao značajnom pravcu u istoriji naše kinematografije, na koji se film „Izlet“ oslanja?

Pored toga što su predstavljali kritiku sistema, filmovi crnog talasa su se bavili svakidašnjicom običnog čoveka, koji često živi na margini društva, što je uvek veoma interesantna tema za jednog glumca. Kako za gledanje, tako i za igru. Neka od najvećih jugoslovenskih imena pripadaju ovom pokretu. Zbog toga se smatram neverovatno srećnim što sam dobio priliku da igram u filmu koji se oslanja na filmove crnog talasa. **N**

I mi smo nekome Nemačka

Pre nekoliko dana naši mediji s ponosom su doneli vest da je naš čovek, rođeni Kruševljanin, postao direktor nemačkog BMW-a. Setio sam se davne novinske priče koja je govorila o sedamdesetim ili kraju šezdesetih kada je stigao na železničku stanicu u Štutgartu neki naš zemljak, jugović, možda baš iz Srbije. I iznenadio se kada ga je na toj železničkoj stanici sačekala uprava tog nemačkog grada i, tek što je načinio prvi korak u tuđini i povukao prvi auslenderski vazduh, uručila mu poklon kao jubilarom po redu stranom radniku.

Od tada se menjala ta propusnost na zapadnim granicama ali se uprkos sve većem patriotskom zanosu naših ljudi s kraja osamdesetih želja da se dopre pod sunce tuđeg neba nije smanjivala. Osamdesetih godina drastično je pogoršana mogućnost odlaska i rada na Zapadu, al' naš čovek, snalažljiv kakav jeste skupljao je novac za lažnu ženidbu sa strankinjom, tražio svakakve načine da se o'ladi pod stranim suncem za devizni keš.

Devedesetih je krenuo novi snažni odlazak ljudi koji nisu hteli da ratuju, ili su nesrećom baš tog rata silazili i na železničkim stanicama na kojima ih nije čekao niko iz gradske uprave već odbor za izbeglički smeštaj. Poslednjih godina ljudi odlaze da voze kamione po Nemačkoj, Americi, Sloveniji ili upisuju decu na strane fakultete. Čak i oni sa Putinovim posterom na zidu smatraju neuspehom ako im dete nije upisalo fakultet na zapadu ili makar overilo prvi kilometar na tahometru Mercedesovog kamiona po Švabiji ili Arizoni.

Razmišljao sam o svemu ovome dok sam čitao o nedavnim demonstracijama u okolini Kragujevca ispred objekta u kojem borave strani radnici koji su stigli u Srbiju. Zamisljao sam tu sobu sa Nepalcima koji ne razumeju šta im viču okupljeni spolja (dobro je da nisu razumeli „majmuni“) ali jasno im je bilo da im ne uzvikuju dobrodošlicu već nešto ružno, što je osetio i Indijac u nacionalnom restoranu pre godinu dana u Beogradu kada mu je radnik dostave rekao da ide odakle je došao. Indijac me je pitao „Šta je ovaj rekao?“, ja sam se pravio da nisam čuo jer sam gledao mobilni. Moja laž ga je učvrstila da mu ovaj nije nešto dobro poželeo.

Eto dočekali smo i mi da smo nekome „Nemačka“, obećana zemlja, gde dolaze stranci da zarade. Prošlog leta mi je vozač tuk-tuka u Šri Lanki pričao kako njegov brat baš dobro zaradi u Srbiji.

Danas sam po podne svratio u pekara i vidim da neki Filipinac priča sa pekarkom Filipinkom. Što bi rekao B. Dežulović u našem podkastu da baš voli da se ova naša blesava krv malo izmeša i da dolaze stranci. Kad su već toliki naši otišli napolje, neki da bi toliko zaradili i kupili BMW, a najsrećniji da postane njegov direktor. **N**

Svima nam treba Australija

Ona koja postoji više u našoj mašti nego kao crna vest na televiziji

Tu sam priču već napisao na ovom mestu, ali evo je opet, po sećanju, jer je sada važnija nego što je bila.

Bilo ih je trojica – reporter, producent, kameraman – i izgledali su, tada kada smo se sreli u Knez Mihailovoj, kao da ste dali deci koja su gledala „Blinki Bila“ i „Krokodil Dandija“ da nacrtaju Australijance. Falili su im samo oni drapičasti šortsevi koje je proslavio Stiv Irvin.

Sedeli su u jednom kafiću i zverali okolo; bilo je to malo svetlije, malo optimističnije vreme, recimo pre dvadesetak godina, i Beograd je još izgledao kao da je mogao da vam se dopadne i na treći i na sedmi pogled. Na osmi bi vas već oborio s nogu.

Prvi i jedini put bio sam „fikser“, ekipa australijskog javnog servisa stigla je da radi dokumentarac koji je neminovno morao da ima veze sa ratom i ratnim zločinima, mada su teme bile daleko živahnije.

Prebiram sećanja, i ne računajući mog strica i njegovu porodicu, ujaka koji je igrao i za Real Madrid, te još neke prijatelje koji su otišli tamo da nađu svoju sreću – a neki su i uspeali! – ovo su verovatno jedini Australijanci koje sam upoznao glavom i bradom.

Eh, ako se broji nekoliko dugih razgovora telefonom, onda znam još jednog, s kojim ću uraditi poneki intervju: B. Wongar, Sreten Božić, književnik negde od Arandelovca koji je pedesetih godina prošlog veka pobeo u Australiju preko Pariza, a onda se nastanio daleko u „autbeku“, gde je živio sa Aboridžinima i dingoima i pisao o njima.

Mnogo su bitniji – i danas mislimo na njih – oni koji su nas dotakli iako im možda nismo pružili ruku niti sedeli sedam sati u pikapu sa njima, sve sa stajanjem na pumpi u Prijepolju.

Samo nekoliko sati pre nego što će ve-

sti iz njene zemlje u drugi plan baciti sve druge, na jednom od onih kanala na kojim se vrte hitovi bila je ona. Ima novi singl, i izgleda bolje nego ikad, komentarisali smo – čak i bolje nego na spotu za „In Your Eyes“ – a onda smo morali da proverimo koliko ima godina. Kajli Minog je na mnogo načina, složili smo se ne sluteći šta će se dogoditi, Kajli Minog je Australija.

Devedesetih, sa vrhuncem koji će se dogoditi na OI u Sidneju, Australija je bila svuda; njena pop kultura, što je potpuno čudesno, mogla je da se meri i sa američkom i sa britanskom. Mel Gibson, Nikol Kidman, AC/DC...

TIH GODINA BOLJE SAM ZNAO ŠTA se dešavalo u fiktivnoj školi „Heartbreak High“ nego u sopstvenoj gimnaziji, i nije mi, cela tri meseca, bilo važnijeg benda od The Living End. (Sestra je, srećom još kraće, isto mislila za Silverchair, najbolju kopiju Nirvane od svih južnih kopija Nirvane.)

Kasnije ću shvatiti da je najbolja pesma koja je došla iz Australije „Down Under“... Šalim se, naravno da je to „Don't Change“ od INXS, i neretko ću se pitati kako je Majkl Hačens, rođen u Krauz Nestu, Sidnej, mogao ono da uradi baš kada je uradio. U Australiji, čoveče?

Znali smo, naravno, i za onu drugu Australiju, onu u kojoj ni tada nije bilo mesta za domoroce i za njihove zastave, za sve one priče o tome da su to potomci nekadašnjih zatvorenika i da tu sreće nema, za sve one fore o tome da Australija uopšte i ne postoji, da je to velika zavera/

Znali smo, makar mi odavde, i za Australiju u kojoj žive srpski i hrvatski iseljenici i odakle može da dođe i jedan Džo Šimunić, ali i Bobo Vijeri; za Australiju ragbija i Australiju onog njihovog fudbala koji je jednako delovao kao izmišljen sport; za Australiju koja mal-

tretira Novaka Đokovića zato što Novak Đoković tradicionalno u januaru maltretira Australiju.

Mada je i takva bila tek pomalo stvarna.

OD NEDELJE, KADA SU DVA ZLIKOVCA otvorila vatru na decu, na porodice, na rabine okupljene uoči proslave Hanuke na najpoznatijoj sidnejskoj plaži, Bondaj, često patim za takvom Australijom; onom koja postoji više u našim snovima nego kao vest na televiziji, vest o petnaest mrtvih, o međuverkim i međurasnim tenzijama, o antisemitima i kontroli oružja, o teroristima na plaži.

Australija nam je trebala – i treba nam od ovog 14. decembra, možda i više nego ikad – kao ideja, kao mogućnost, kao poslednje utočište, kao konstrukt, treba nam kao rečenica „Da odem u Australiju da vas više ne gledam“, treba nam mesto koje deluje toliko naopako da je tamo sunce kada ovde nije, i na kojem žive ljudi koji ne prave gluposti, nego vole da putuju.

O svemu tome govori jedna druga pesma; otkrićemo je tih godina kada je Australija bila mnogo prisutnija u našim životima, na našoj televiziji, i nikada neće proći.

Baš kao što najbolje pesme i priče o onom Beogradu koji ne postoji nije mogao da napiše neki Beogradanin, nego Duško Radović, tako su i vanvremenski stihovi o izgubljenoj Australiji nastali u Velsu. Nakon što je nestao Riči Edvards, Niki Vajer i Džejs Bredfild iz Manic Street Preachers pokušaću da se sa bolom izbore stihovima koji govore o želji da pobeogneš najdalje moguće od sebe, ne bi li ti bilo makar malo bolje.

A to je – „I want to fly and run till it hurts / Sleep for a while and speak no words in Australia“ – u našim snovima, u našim nadanjima, uvek moglo da bude samo tu. **N**

Kako ste naseli
na priču da ste
autentični?

Zašto ste
toliko gladni
pohvala?

Ko je kriv
kad nije
onako kako
smo mi
zamislili?

Ko je
stvarno
dobar
čovjek?

Šta mora da
zna dobar
terapeut
da bi ti
pomogao?

Zašto ne valja
da „čutiš i
trpiš“?

Da li si
spasilac ili
žrtva?

Zašto u partneru
tražite krivca?

Zašto
morališete?

Zašto zavidimo
drugima?

Kad te
neko izda

Kako živeti
ako život
nema nikakav
smisao?

**VODIČ ZA BOLJE
RAZUMEVANJE
ŽIVOTA I SEBE**

**HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA**

**JOŠ OVO TI
FALI ZA SREĆU**

Na **nstore.rs** i u **svim boljim knjižarama**

POLA

PLATI
SADA

POLA

NA RATE BEZ
KAMATE

TOYOTA COROLLA

SEDAN

**DO 10 GODINA RELAX
GARANCIJE**

Do 10 godina garancije uz Toyota Relax: 3 godine fabričke garancije + do 7 godina ili 200.000km (šta pre nastupi) dodatne garancije koja se aktivira obavljanjem redovnih servisa kod ovlašćenog Toyota partnera prema uputstvima proizvođača. Za sve detalje u vezi sa Toyota Relax garancijom posetite www.toyota.rs ili kontaktirajte ovlašćenog Toyota partnera.

Prosečna potrošnja goriva modela Toyota Corolla SD u mešovitoj vožnji od 5,7 do 6,3 l/100 km, emisije CO₂ od 129 do 143 g/km. Detaljnije podatke o novim putničkim vozilima možete pronaći u Vodiču o ekonomičnosti potrošnje goriva, emisijama CO₂ i zagađujućih materija u vazduh koji je besplatno dostupan na prodajnom mestu dobavljača putničkog vozila. CO₂ je glavni gas sa efektom staklene bašte odgovoran za globalno zagrevanje. Emisije zagađujućih materija u vazduh iz saobraćaja značajno doprinose pogoršanju stanja vazduha, naročito prekograničnim povišenim koncentracijama prizemnog ozona, čestica PM₁₀, PM_{2,5} i azot oksida.

OD **18.990** €

"Budite odgovorni, pozajmljivanje novca košta". TOYOTA COROLLA SD; cena 18.990 EUR, učešće 50%; iznos beskamatnog kredita 9.495,00 EUR; period otplate do 36 meseci; NKS godišnje 0,00%p.a.; mesečna rata 263,75 EUR; EKS 0,02%p.a.; Kamatna stopa je fiksna tokom celog perioda otplate kredita. U EKS ulazi trošak obrade zahteva 0%, trošak menice: 50,00 RSD, trošak povlačenja izveštaja kreditnog biroa: 246,00 RSD. Ponuda je primenljiva isključivo na vozila za koja je oglašeno beskamatno finansiranje.

Slika je simbolična. www.toyota.rs